

NSAN LUCA RA MAÇA HOGA T'ØDE NÚ'A BI 'YOFO NSAN LUCA

Ya mudi noya bi 'yofu Nsan Luca

¹ Nu'i nda Teofilo, ya guí padi gue ndunthi to'o ya xa 'yofu de gatho nú'a te xa nja de guecjuaa. ² Nú'a bi 'yofu_u mā mahyεgui ngu nú'a mānga nú'u to'o mi 'ñoui ra Jesu desde ra mudi ne xa xicjū de rá maça noya'a. ³ Hanguε necagui dí ofo nehe de nú'a stá padi. Stá 'ñani xá hño desde ra mudi, ne dí ofo 'ramats'u. Stá beni xá hño ga ofo pa ga pεhn'abu, ⁴ pa njabu gui padi gue xi majuañi nú'a xa si'a'i.

'Nara ενxε bi ma de rá 'bui ra Xuua Xi'tsate

⁵ Ha nuya pa'u mrá nda ra Erode de ja ra hai Judea, ne ja nú'a ra hai'a mi 'buhni 'nara macja mrá thuhu ra Sacaría nú'a mi mpefi co ya macja nú'u myá thuhu ya Abías ngue'a nehe'a mrá Abías. Ha nura 'behña ra Sacaría mrá thuhu ra Sabe nú'a xqui 'ñehe desde yá ja'i ndu ra macja nú'a mrá thuhu ra Aarón. ⁶ Nura Sacaría ne rá 'behña mi 'bui xá hño ja rá thandi Ajuā ne mi ø'tua gatho yá hmanda'a nú'u huts'i ja ra Maça T'ofu, ne himbi thimbabi'u ni 'nara ts'oqui. ⁷ Pe ni 'nara bātsi hinxqui mε'tsi'u ngue'a ra Sabe himi tsa da mε'tsa ra bātsi, ne ya xi myá daqu'ei'u.

⁸ Ha nura Sacaría co ma'ra yá mimacjau i nú'u mi mpehui mahyεgui, bi dat'a ra pa da yut'a ja ra ndañija pa da xøcambeni Ajuā. ⁹ Ne nu'ú bi 'yøt'e

ngu yá nzai pa da badi to'o da zo rá thuhu pa da yut'a mbo ra nija da tsat'a ra t'uts'i, y nura Sacaría go gue'a bi zo rá thuhu. ¹⁰ Ha nura ora mi tsat'a ra t'uts'i mbo ra nija, nura hmuntsja'i mbi 'ba thi de ra nija mi apabi Ajuá ngue'a mi gue'a ra ora de ra nsadi. ¹¹ Ts'a mi tsat'a ra t'uts'i ra Sacaría, mi damfri bi hyanda 'nara enxε mi 'bahni ja rá hyo ra ata habu t'exa ra njuspi ngue rá ngahá ra Sacaría. ¹² Ha nu mi hyandi gue mi 'bahni ra enxε nixi mi padi te da 'yøt'e co ra ntsu. ¹³ Ha nura enxε bi 'ñembabi'a:

—Sacaría, oguí tsu, ngue'a dá e ga xi'i gue nuri nsadi xuá 'yøde Ajuá. Nubyá, nuri 'behña ma da me'ts'a'i 'nari t'ɥ, y nu'á ma gui hñu'mbabi rá thuhu dra Xuua. ¹⁴ Ne nu'i ma xi gui johya ndunthi de ri t'ɥ, ne ndunthi ya ja'i ma da johya nu sta 'mɥi'a. ¹⁵ Ngue'a nu'á ma da nja rá nsu ja rá thandi Ajuá, y hinhya'mɥ ma da zi ra vinu gá obxi nixi ma'ra ya vinu, ne ante da 'mɥi ya di hanpa rá ts'edi ra Maça Ndahi. ¹⁶ Y nu'á ma da zofo ya me Israel pa ndunthi de gue'ɥ da ñobri de yá ts'oqui ne da yopa xøcambeni Ajuá ma'na'qui. ¹⁷ Ne nu'á go di gue'a ma da 'met'o de ra Zidada, nehe ma da t'umba rá ts'edi ngu nú'a bi t'umba ra badi Elía, pa da umba 'nara ts'ofu ya dada pa da yopa mahui yá t'ɥ, ne da zofo ya ts'o'yøde gá ja'i pa da nhyoga'yøde'ɥ. Ne nu'á ma da zo ya ja'i pa stí 'ñe ra Zidada da gamfri'ɥ.

¹⁸ Ha nura Sacaría bi 'ñembabi ra enxε:

—¿Hanja da za ga camfri de nú'a guí xicagui, gue nugui ne ma 'behña ya dyá daqu'ei'be?

¹⁹ Ha nura enxε bi 'ñembabi:

—Nugui drá Grabie, duí 'bwi ja rá thandi Ajuá pa dí pepabi, hangue nu'á xuá mēncagui pa e ga xi'a'i nuya ya hoga noya ja juadi dá xi'i. ²⁰ Hangue nubyá dí xi'i nehe, ma gui ngone, hinda za gui ña asta hinda 'mwi ri t'w pa ja da za gui yopa ña ma'na'qui, ngue'a hincá camfrigui nú'a stá xi'a'i. Pe nu'á ma da njabw ngu nú'a stá xi'a'i, ne nú'w ya pa'w bi mangu Ajuá, gue'a ra pa da njabw.

²¹ Ha nú'w ya ja'i mi 'bai thi mi tømtho da bonga ra Sacaría, ha nu'á xqui ya'a mbo ra ndanija, hangue nu'w himi pa te da beni. ²² Ha nu mi bonga ra Sacaría himi tsa da ñawi nú'w mi tøm'ma thi. Nu'bú nu'w bi batho gue nu'á xqui hyandua 'nará thedi Ajuá nuni mbo ra nija. Y nu'á mi ñawi ya ja'i pe dega señatho ngue'a xqui ngone.

²³ Ha nu mi uadi nú'w ya pa de rá 'bēfi ra Sacaría ja ra ndanija, bi ma'a pa ja rá ngu. ²⁴ Ne hints'w ya'a ya pa ra Sabe bi mēdi bi nda'thi, y himbi bonga de ja rá ngu cut'a zana. Nu'á mi benga ja rá mfeni ne mi ena: ²⁵ “Ajuá co rá nhyoja'i xa 'yøtcagui njaua pa ya hinda nongagui ya ja'i.”

'Nara enxε bi ma de rá 'bwi ra zi Jesu

²⁶ Ha de rá 'rato zana Ajuá bá yopa pēhna ra enxε Grabie pa bá ehe ja ra t'wca hnini nú'a rá thuhu Nasare de ra hai Galilea, ²⁷ pa bá c'a'tsa 'nara nxutsi mrá thuhu ra Maria. Nú'a ra nxutsi'a ya xqui t'adi pa da nthatui 'nara 'ñøhø mrá thuhu ra Jose nú'a xqui 'ñehe desde yá ja'i ndu ra nda Davi. ²⁸ Ha nura enxε bi yat'a ja rá ngu ra Maria ne bi zenjua bi 'ñembabi:

—¡Ajuá xa ma'a'i ne 'bwi con gue'i, ne ma'na xa jap'a'i que gatho ma'ra ya 'bēñā!

²⁹ Ha nu mi hyanda ra εnxε'a ne mi 'yøde bi xipa nuya ya noya, ngu bi ntsu ne himbi ba_{di} te mri bonga nú'a bi xipi. ³⁰ Ha nura εnxε bi 'ñembabi:

—Maria, oguí tsu, ngue'a Aju_a xi ri ma'a'i ne xa huahn'a'i. ³¹ Ne nubyá ma gui nda'thi ma gui pε'tsa 'nari t'ɥ, ne gui hñu'mbabi rá thuhu dra JESU. ³² Y nu'á ma da mε'tsa 'nara danga nsu, ngue'a nu'á go di gue'a drá T'ɥ Aju_a bí 'b_ɥ mahets'i. Y nu Aju_a go gue'a ma da hñuts'i dega nda ja ra hnini Israel ngu bi nda ra Davi nú'a 'na de yá xita maya'b_ɥ. ³³ Ne nu'á ma da nda ja ra hnini Israel pa nzantho, y hinhya'm_ɥ da ua rá hmanda.

³⁴ Nu'bú ra Maria bi 'ñembabi ra εnxε:

—¿Hanja da za da njab_ɥ gue nugui hinstá nthathatho?

³⁵ Ha nura εnxε bi 'ñembabi:

—Ra Maça Nda_{hi} da 'ñehe da zɥ'a'i ne rá ts'edi Aju_a bí 'b_ɥi mahets'i da 'ñehe da gop'atho ngu 'nara guui. Hangué nu sta 'm_ɥi nú'a ra zi b_{atsi} go di gue'a drá maça T'ɥ Aju_a. ³⁶ Ne ri prima ra Sabe masque guí handi ya ra daqu'ei pe ma da mε'tsa 'nará t'ɥ nehe. Mi hm_a gue nu'á himi tsa da mε'tsa ra b_{atsi}, pe nubyá ya øt'a 'rato zana da'thi. ³⁷ Ngue'a pa Aju_a otho ni 'nara t'øt'e xá hñei pa gue'a.

³⁸ Nep_ɥ ra Maria bi 'ñembabi ra εnxε:

—Rá 'bεgogui Aju_a, dá 'yøt'a ngu xcá xicagui.

Mi uadi bi m_anga ra Maria njab_ɥ, ra εnxε bi ma 'bestho.

Ra Maria bi c'a'tsa ra Sabe

³⁹ De nuya pa'ɥ mi menga ra εnxε, bi dama ma ra Maria ja 'nara hnini mbi ja ja ra t'øhø de ra hai Judea, ⁴⁰ pa rí zønga ja rá ngu ra Sacaría. Y mi zøni

bi yut'i bi zenjua ra Sabe. ⁴¹ Y nu mi 'yøde ra Sabe bi nzenjuate ra Maria, 'bestho ra ora'a bi 'ñanga ra b̄atsi mbo rá m̄ai ra Sabe, y ra Sabe bi h̄ñanga ra M̄aca Nd̄ahi. ⁴² Ne bi ñ̄a nts'edi ne bi 'ñemba ra Maria:

—Ajūa xa jap'a'i que gatho ma'ra ya 'b̄ehñ̄a, nehe xa j̄apa ri b̄atsi. ⁴³ Nugui hindí 'ñepcagui e da z̄ongagui rá n̄an̄a ma Zidadah̄u. ⁴⁴ Ngue'a nu ndá øde gá nzenjuate, numa b̄atsi co ra johya bi d̄ama 'ñ̄ani mbo ma m̄ai. ⁴⁵ Ajūa da jap'a'i ngue'a xcá camfri nú'a bi xi'a'i, ngue'a ma da njab̄u ngu nú'a xa xi'a'i.

⁴⁶ Nep̄u bi 'ñena ra Maria:

Nugui xi drí x̄ocambeni ma zi Hmu con gatho ma m̄ai,

⁴⁷ ne xi ri johya ma coraso de nú'a xa 'yøtcagui Ajūa ma P̄ohøte.

⁴⁸ Ngue'a nugui 'nará zi hyoya 'b̄egogui Ajūa, masque njab̄u pe nu'á xa huancagui.

Desde nubya ya j̄a'i ma da 'ñengagui gue Ajūa xa japcagui.

⁴⁹ Ajūa nú'a xi ja rá ts'edi xa 'yøtca nuya ya d̄anga t'øt'e,

y xi rá nsunda rá thuhu'a.

⁵⁰ Nu'á nzantho ma da nja rá nthecate pa gatho nú'u to'o da 'yøte'a.

⁵¹ Ne nu'á xa 'yøt'a ya d̄anga 'b̄efi co rá d̄anga ts'edi, ne xa d̄apa gatho nú'u to'o mri 'ñexa seh̄e.

⁵² Ne xa h̄ñ̄acua yá nsu gatho nú'u to'o xi mi ja yá d̄anga nsu,

ne go xa ḡuxa ya zi hyoya.

⁵³ Ne gatho nú'u to'o mi othobi, bi t'umbabi, ha nu'u tó'o mi jabi, bi 'ñothobi.

54 Ne bi maxa ra hnini Israel nú'ɥ pɛpabi,
ne himbi pumfri da huequi'ɥ.

55 Xa 'yøt'a njabɥ ngu xqui ña'tuabi ndu ma
dadahɥ ra Abrá ne gatho yá ja'i,
gue hinhya'mɥ ma da pumfri da huequi'ɥ.
Gue'a gatho bi mą́nga ra Maria.

56 Y ra Maria bi gohuini ra Sabe ngu hñu nzańa
ja rá ngu'a, ne 'mɛfa bi menga pa ja rá ngu.

Rá 'bɥi ra Xuua Xi'tsate

57 Nepɥ bi zø ra pa bi 'mɥi rá t'ɥ ra Sabe. 58 Ne
nu'bú gatho yá 'nangu ne nú'ɥ mi ja te yá njauí bi
ma bá c'a'tsi pa bi johyauí ngue'a bi 'yøde'ɥ gue
Ajuá xi xqui japi'a pa bi 'mɥ rá bą́tsi. 59 Ha nurá
hñato ma pa bi thu'tsua ra seña ja rá ndo'yo ra
bą́tsi ngu yá nzaí'ɥ, ne ja mi 'bɥhni ma'na'qui yá
'nangu ne nú'ɥ mi ja te yá njauí. Ne mi beni'ɥ xa
hñu'mbabi dra Sacaría nehe ngu rá thuhu rá dada.

60 Pe nurá nana himbi ne, hangue bi 'ñena:

—Hina, hinga hu'mbabihɥ njabɥ, ngue'a ma da
thu'mbabi dra Xuua.

61 Ne bi t'embabi ra Sabe:

—¿Hanja ma da thu'mbabi njabɥ gue ni 'nari
ja'ihɥ hingatá thuhu ra Xuua?

62 Nepɥ bi t'utua ra seña ra Sacaría nda'a ra
thuhu mi ne'a da hñu'mbabi ra bą́tsi. 63 Nepɥ
nu'á ngue'a xqui ngone hangue bi 'yadi 'na xeni ra
xithe, ne ja bi 'yofoni gue nura bą́tsi drá thuhu ra
Xuua. Y gatho ya ja'i xi bi 'yø ngue'a bi hñu'mbabi
njabɥ. 64 Y ra ora'a 'bestho bi za bi yopa ña ra
Sacaría, ne bi mɥdi bi xøcambeni Ajuá. 65 Y gatho
nú'ɥ yá 'nangu xi bi ntsu, ne gatho ja ya t'øhø de
Judea habɥ mi 'bɥ ya ja'i bi 'ño ra 'bede de nú'a

xqui nja. ⁶⁶ Ne gatho nú'ɥ to'o mi pađi mi 'yo yá mfeni'ɥ ne mri 'ñámbabi 'na ngu ma'na, ne mi ena'ɥ:

—¿Te ma nsu ma da t'umbabi nú'a ra baṭsi'a 'bɥ?

Mi mąnga njab'ɥ ngue'a Ajuą mi jađi'a co rá ts'ɛdi.

Ra Sacaría bi nsunda Ajuą

⁶⁷ Nura Sacaría rá dada ra baṭsi mi haṅpa rá ts'ɛdi ra Maća Ndađi bi mąnga 'raya noya ngu Ajuą bi 'ñutuabi da ma, ne bi 'ñena:

⁶⁸ Xá nsunda Ajuą ma zi Hmuhɥ nújɥ dyá me Israelhɥ,

ngue'a nuya pabya ma da 'ñehe 'na to'o da pøhøguihɥ nújɥ go rá hniniguihɥ'a.

⁶⁹ Nuya pabya ma dua pencahɥ 'nara Pøhøte nú'a xi ja rá ts'ɛdi.

Nu'a ma da 'ñehe desde yá ja'i ndu ra nda Davi nú'a mra 'bego Ajuą.

⁷⁰ Gue'a bi ñatcaguihɥ Ajuą ngu nú'a bi mąnga yá maća 'mehni'a desde maya'bɥ.

⁷¹ Bi ñatcahɥ gue da ñangaguihɥ de ma ncontrahɥ ne de gatho nú'ɥ to'o ri ɥtsaguihɥ.

⁷² Nehe mi ma gue mi ma da me'tsua ra nthe cate ndu ma xitahɥ, ne hinhya'mɥ mi ma da pumfri nú'a ra maća cohi xqui gohui'ɥ.

⁷³ Guehna ra cohi bi 'yøt'a Ajuą co ndu ma dadahɥ ra Abrá,

⁷⁴ gue mi ma da ñangaguihɥ de ma ncontrahɥ pa ga pɛpabihɥ'a nsinque 'nara ntsu,

⁷⁵ ne ga 'yohɥ xá hño ne ga 'buhɥ xá nt'axi ja rá thandi'a gatho ya pa de ma tehɥ.

⁷⁶ Y ra Sacaría bi 'ñemba rá baṭsi:

Nu'i ma zi t'ɥ'i, go gue'i ma drá 'mɛhni'i Ajuá bí 'bɥ mahets'i,
 ngue'a go ma gui 'bɛt'o de ra Zidada pa gui hocua
 rá 'ñu'a.

⁷⁷ Nu'i go ma gui zopabi rá hnini Ajuá pa da baɗi'ɥ
 ra Pøhøte ne da mpøhø'ɥ,
 ne da zɥdi ra pumbate de yá ts'oqui.

⁷⁸ Ngue'a Ajuá xa mɛscahɥ ra hmáte ne ra nthecate,

hangue nu'á ma da mɛncahɥ 'nara hyats'i desde mahets'i pa go gue'a da yotca ma mfenihɥ,

⁷⁹ nehe pa da yo'tua yá mfeni gatho nú'ɥ 'bɥ ja ra 'bɛxuui ne nú'ɥ rí ma ja ra 'ñu dega du.

Hangue nu'á ma da 'ñehe pa da yotcahɥ 'nara 'ñu xá hño pa grá 'bɥhɥ te rá 'ñenthø.

Nuna guehna bi mɔnga ra Sacaría.

⁸⁰ Y nura zi Xuua 'yo mri te'a ne 'yo mi umba ra ts'ɛdi ra Mɔca Ndahi. Ne bá 'bɥi ja ra mbonthi asta bi zø ra pa bi mɥdi bi zofø ya me Israel.

2

Rá 'bɥi ra Jesucristo

(Mt. 1:18-25)

¹ De nuya pa'ɥ, nura ɗanga ndá Augusto Cesa bi manda da t'opabi yá thuhu gatho ya ja'i de maxøgue ra hai habɥ mrá ndá'a, pa da 'bede'ɥ.

² Gue'bɥ mrá gobierhnu ra Cirenio ja ra hai Siria nú'bɥ bi nja nuna ra mɥdi padre. ³ Gatho ya ja'i mi pɛ'tsi da menga ja yá hnini cada 'na habɥ myá mengu, pa da t'opabi yá thuhu'ɥ.

⁴ Hangue ra Jose bi bønga de ja ra hnini Nasare de ra hai Galilea pa bi ma ja ra hnini Belé de ja ra hai Judea, ngue'a ja mrá menguni ndu ra ndá Davi, ha nura Jose ja

xqui 'ñehni de ja yá ja'i ra Davi. ⁵ Bi ma ja ra hnini Belé pa da t'opabi yá thuhu'ɥ, bi mɛui ra Maria nú'a xqui 'yadi pa da nthatui, ha nu'á ya mi da'thi de rá b̥atsi. ⁶ Ha de mbi 'bui'ɥ ja ra hnini Belé, bi z̥o ra pa da 'm̥ai rá b̥atsi ra Maria. ⁷ Ha de guehni bi 'm̥ai rá m̥adi t'ɥ, bi mant'i co yá 'mant'i, ne bi m̥egui hab̥u mi ja 'nara h̥ñunga mbo'ni, ngue'a ya mi otho hab̥u da t'umba ntsaya'ɥ.

'Raya ma'yo bi c'a'tsa ra zi Jesu

⁸ Ne de guehni guetb̥u de ra hnini Belé mi 'bui'ni 'raya ma'yo ja ra mbonthi mi su yá d̥eti dega xuui. ⁹ Nep̥u nu'ú mi d̥amfri bi hyandua 'nará ɛnxɛ Ajuá, ne 'nara d̥anga hyats'i bi yot'a gatho rá nthets'i hab̥u mi 'bui'ɥ, y ra ora'a xi bi ntsu'ɥ. ¹⁰ Pe nura ɛnxɛ bi 'ñembabi'ɥ:

—Oguí tsuh̥u, ngue'a drá 'ñehe ga xi'ah̥u 'raya hoga noya nú'ɥ pa xi gui johyah̥u nu'ah̥u ne gatho ma'ra ya ja'i. ¹¹ Ngue'a nubya xa 'm̥ai ja rá hnini ndu ra ndá Davi 'nara P̥oh̥ote pa gue'ah̥u, y nú'á go gue'a ra Cristo ra zi Hmu bá 'behni pa da ndá. ¹² Y po má nseña gui tsuh̥u ra b̥atsi xa 'bant'i co yá 'mant'i ne xa 'b̥egui hab̥u ja 'nara h̥ñunga mbo'ni.

¹³ Y de mi uadi bi m̥anga njab̥u nura ɛnxɛ'a, mi d̥amfri'ɥ bi hyanda ma'ra ya ɛnxɛ de mahets'i mi hnequi mahyɛgui con gue'a, mri x̥ocambeni Ajuá ne mi eñ'ɥ:

¹⁴ ¡Drá nsunda Ajuá bí 'b̥u mahets'i, ne dá 'm̥ai co 'nara hoga'm̥ai ya meximhai nú'ɥ xa z̥atua rá hm̥ate'a!

¹⁵ Nep̥u nu mi menga ya ɛnxɛ pa mahets'i ya ma'yo bi m̥adi bi 'ñémbabi 'na ngu ma'na:

—Maha Belé, ma ga c'a'tshu te xuá nja de guehni de nú'a xa xicaguihu rá ενχε Ajuá.

16 Nepu nu'ú bi ma hnest'ihí, y bi zøni bi zudi'u ra Jose ne ra Maria co rá bñtsi nú'a mi 'beni ja 'nara hñunga mbo'ni. 17 Y nú'u ya ma'yo mi hyanda ra bñtsi, bi mudi bi mede gatho nú'a xqui xipabi ra ενχε de gue'a. 18 Ha gatho nú'u bi 'yøde xi bi 'yø de nú'a mi mañ'u. 19 Pe nura Maria xi mi pe'tstho ja mbo rá mfeni nuya ya noya pa da benthó. 20 Nepu nuya ma'yo bi mengui xi mri xøcambeni Ajuá por gatho nú'a xqui 'yøde ne xqui hyandi, ngue'a nu'ú xqui zudi ngu nú'a xqui sipabi'u.

Ra zi Jesu bri dapa ja rá 'ye Ajuá

21 Ne rá hñato ma pa de xqui 'mu ra bñtsi, bi thu'tsua ra seña ja rá ndo'yo ngu yá nzai'u. Ne bi thu'mbabi ra JESU ngue'a gue'a xqui xipabi ra ενχε ra Maria desde ante da nda'thi de gue'a.

22 Y nu mi ua yá pa ra Maria bi nt'axqui pa da yopa yut'a ja ra nijá ma'na'qui ngu xqui 'yofó ra Moise ja ra ley, nepu ra Jose ne ra Maria bi zixa ra zi bñtsi pa ja ra ndanijá Jerusale pa dí dapabi ja rá 'ye Ajuá. 23 Bi 'yøt'a njabu'u ngue'a xqui t'ofó ja rá ley Ajuá gue gatho nú'u ya mudi bñtsi da 'mu ne 'bu dya ts'unt'u gue'u mahyoni da t'equé pa Ajuá. 24 Nehe bi ma'u ja ra ndanijá pa bi hñá'tsuabi ra 'baha Ajuá, ngue'a njabu ena ja rá ley Ajuá gue 'bu 'nara 'behñá da 'mu rá bñtsi, mahyoni da zixa yoho ya zi joñ'o o yoho ya zi domitsu pa ja dí hyopabini Ajuá dega 'baha.

25 De nuya pa'u, mi 'bu 'nara 'ñøhø nuni Jerusale mrá thuhu ra Simiu. Nú'á xi mi 'yo xá hño ja rá thandi Ajuá, ne mi tø'mi da hyanda ra Ñante nú'a

to'lo ma da ñani ya me Israel, ne nurá Maça Ndahi Ajuá mi 'bui con gue'a. ²⁶ Ne go gue'a xqui xipabi Ajuá gue hinda du asta hinda hyanda ra Cristo nú'a xqui ma Ajuá ma dua pɛhni. ²⁷ Nu'á xqui ma ja ra ndanija ngue'a ra Maça Ndahi xqui tsits'i, y ra ora'a mi 'buhni mbo, bi yut'a ra Jose nehe co ra Maria mri zi ra zi t'uca Jesu pa e da 'yent'ua ja rá 'yɛ Ajuá ngu xqui m̄anga rá ley Ajuá. ²⁸ Nepu de guehni ra Simiu bi zinga ra t'uca 'uene ne bi 'yents'a ja yá 'yɛ ne bi xɔcambeni Ajuá bi 'ñena:

²⁹ Nu'i Ajuá ma Dada'i, ya da za gui tsixcagui de guecua, ya bi hñu ma m̄ai

ngue'a ya stá handi xa njabu ngu nú'a gá xicagui.

³⁰ Ya stá handi co ma da ra Pøhøte,

³¹ núna xcuá pɛhni pa da pøhø gatho ya ja'i.

³² Nuna go guehna ngu 'nara ñot'i pa da yo'tua yá mfeni gatho nú'u hingyá me Israel,

y po rá guehna ma da nja rá nsu ri hnini Israel.

³³ Ha nura Jose ne ra Maria rá nana ra Jesu mi 'yøde nú'u ya noya mi m̄anga ra Simiu de ra t'uca 'uene, nú'á xi bi 'yø'u. ³⁴ Nepu nura Simiu bi 'yapa Ajuá da japi'u. Ne bi 'ñembabi ra Maria rá nana ra Jesu:

—Nuna 'uene xuá 'behni pa da pøhø ndunthi ya me Israel, pe ndunthi de gue'u ma da utsa ne da 'mɛdi'u. ³⁵ Y njabu po rá gue ri t'u ma da hnequi gatho nú'a beni ja yá mfeni cada 'nara ja'i. Y pa gue'i ma gui thogui 'nara danga dum̄ai ngue'a ma da t'utsa'i ri t'u.

³⁶ Ne mi 'bu 'nara 'behña mrá thuhu ra Ana nú'a mi ña co rá ts'edi rá Maça Ndahi Ajuá. Y nú'a ra 'behña'a mrá t'ixu 'nara 'ñøhø mrá thuhu ra Fanuel, xqui 'ñehe desde yá ja'i ndu ra Aser. Y

nu'á ya xi mrá zi daqu'ei. Nú'b_u xi mrá ba_tsa nxutsitho bi nthati, ne nsøcta yoto njeya bi 'm_uhui rá dame. ³⁷ Y ya mi øt'a goho'rate ma goho njeya xqui mviuda. Nu'á himi pøni de ja ra nija, ngue'a nzantho mi p_epabi Aju_a ma pa ra xuui, mri ayuna ne xi mi apabi Aju_a. ³⁸ Ora mi 'b_uhni ra Jose ne ra Maria co ra t'_u'uene mbo ra ndanija, ra ora'a bi y_ut'a ra Ana nehe, ne bi umba njamadi Aju_a. Nep_u bi m_udi bi xipabi de ra zi ba_tsi nú'_u to'o gatho mi tø'ma ra Ñante nú'a to'o da ñanga ra hnini Jerusale.

Ra zi Jesu bi menga ja ra hnini Nasare

³⁹ Nep_u mi uadi ra Jose ne ra Maria bi 'yøt'a gatho ngu nú'a xqui manda ja rá ley Aju_a, bi menga pa ja yá hnini Nasare de ja ra hai Galilea. ⁴⁰ De guehni ra ba_tsi mri 'yo rá te, ne 'yo mri nja rá ts'edi, ne 'yo mri nja rá mfadi, y Aju_a mi japabi ndunthi'a.

Ra zi Jesu mi 'b_uhni ja ra ndanija

⁴¹ Tat'a jeya mi pa ra Jose ne ra Maria pa da nu ra ngo de ra pascua nuni Jerusale. ⁴² Y de mi juata 'ret'amayoho njeya ra Jesu, bi ma ri hñu'_u pa Jerusale pa da nu ra ngo ngu myá nzai'_u. ⁴³ Y nu mi ua ra ngo, bá penga ra Jose ne ra Maria, ha nura Jesu bá cohi de guehni Jerusale nsinque bi ba rá nanā ne ra Jose. ⁴⁴ Nu'ú mi hu yá m_ui gue mbra 'ñoui ma'ra ya ja'i nú'_u bá pengüi ja ra ngo. Bi 'ño maxøgue 'na pa ra 'ñu, asta ja 'mefa bi 'ñani'_u ra ba_tsi, bi 'ño bi 'yambabi nú'_u mi ja te yá njau_i ne yá mpadi. ⁴⁵ Pe himbi z_udi'_u de guehni, hangue bi yopa mengui'_u pa Jerusale pa dua honi.

46 Nepu rá hñupa bi zudi mi 'buhni mbo ja ra ndanija mi huhni madetho de ya xahnate de ra ley mi østho nú'a te mi mañ'u nepu nu'á mi ø'tua ya nt'ani'u. 47 Gatho nú'u ya ja'i to'o mi øde nú'a mi mañ'a xi mri 'yø ngue'a xi mi ja rá mfadi'a ne mi thadi xá hño nú'u ya nt'ani mi t'ø'tuabi nehe. 48 Y nu mi hyanda rá nana ne ra Jose gue mi huhni co ya xahnate de ra ley, himi paði te da beñ'u. Y nurá nana bi 'ñembabi:

—Ma zi t'u'i, ¿hanja xcá 'yøtcahe njabu? Nugui ne ri dada go dí hoñ'ahe co ndunthi ra dumai.

49 Pe ra Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi'u:

—¿Pa te gui jacu guí hongaguihu? ¿Ha hinguí pahu gue nugui mahyoni ga pcpa rá 'beñi ma Dada?

50 Pe nu'á nixi mi paði te mri bonga nú'u ya noya bi xipabi'u.

51 Nepu de guehni bi meui rá nana ne ra Jose bi menc'u pa ja ra hnini Nasare, ne nu'á bi sigui bi 'yøtua yá ts'ofu'u. Ha nurá nana mi pe'stho ja rá mfeni gatho nú'a te bi nja co rá t'u. 52 Y nura Jesu 'yo mri te rá mfadi ne rá ndangui, ne Ajuá xi bi hopa rá 'mai'a, ne ya ja'i nehe.

3

*Ra Xuua Xi'tsate mi zofo ya ja'i ja ra mbonthi
(Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)*

1 De ya xqui nda 'ret'amacut'a njeya ra danga nda Tiberio Cesa nú'a mi 'bu Nroma ne mrá nda ja ndunthi ya hai de ra ximhai, nehe gue'bu mrá nda ra Poncio Pilato nuni ja ra hai Judea, nehe mrá nda ra Erode nuni ja ra hai Galilea, nehe mrá nda nurá cu ra Erode nú'a mrá thuhu ra Lipe nuni ja

ra hai Iturea ne ja ra hai Traconite, nehe mrá nda ra Lisania nuni ja ra hai Abilinia. ² Gue'bu myá danga nda gá macja ra Anás ne ra Caifá. Ha de nura jeya'a Ajuá bi umba ya noya ra Xuua nú'a mrá t'u ra Sacaríá de mbi 'bu ja ra mbonthi, pa da zo ya ja'i. ³ Nu'bu ra Xuua bi ma gatho rá nthets'i ra dathe Jordá, ne mi embabi ya ja'i gue da ñobri de yá ts'oqui ne da nxistehe pa njabu Ajuá da pumbabi yá ts'oqui'u. ⁴ Nú'á njabu bi zofo ya ja'i gue da hñoqui'u ja yá mfeni pa nu sta zø ra zi Hmu da gamfri'u, hangue bi njabu ngu nú'a xqui 'yofa ra baði Isaía ja ra Maça T'ofa nu habu ena:

Ma da nt'øde 'nara ja'i da ña nts'edi ja ra mbonthi ne ma da 'ña:

“Hocuahá xá hño rá 'ñu ra zi Hmu, juañhu gatho ya ts'aca'ñu.

⁵ Gatho ya hñe dra hñu'tsi,

ne dra tunga ya ndants'i, ne dra yø'ta ya t'øhø,

ne dra juana ya nønts'a'ñu,

ne da thoqui gatho habu hindi 'bui xá hño.

⁶ Y gatho ya ja'i da hyandi te xa 'yøt'a Ajuá pa da mpøhø'u.”

⁷ Nepu mi pa ya ja'i mi c'a'tsa ra Xuua pa da xi'tsi'u, y nu'á mi embabi'u:

—¡Gyá ts'oja'ihü ngu ya zate qu'eña! ¿Ha guí hu ri mañhu gue ngue'a xcá ehüa ya xcá 'ba'tuahü rá cue Ajuá xa 'ñepu? ⁸ Mahyoni gui 'yohü xá hño pa da hnequi gue majuañi xcá ñobrihü de ri ts'oquihü. Oxqui ma gui 'ñexhü gui 'ñeñhü: “Nuje ma dadahe ndu ra Abrá, hangue hinte ga jahe.” Ngue'a nugui dí xi'ahü gue Ajuá da za da japi da njá'i nuya ya do pa dyá t'u ra Abrá. ⁹ Dí xi'ahü gue 'bui guetbu Ajuá, ngu 'na to'o há ra t'égui pa da zecua yá 'yü ya

za. Gatho nú'ḡ ya za hingui unga yá hoga fruta ma da ts'et'i ne da thøt'a ja ra tsibi. Njabḡ Ajuḡ ma da hyøt'ahḡ ja ra nidu 'bḡ hingui ñobriḡ ne gui 'yohḡ xá hño.

¹⁰ Nepḡ nuya ja'i bi 'yamba ra Xuua ne bi 'ñembabi:

—Nu'bú ζte mahyoni ga øthebya?

¹¹ Nu'bú ra Xuua bi 'ñembabi:

—Nu'a tó'o pe'tsa yoho yá pahni, dá umba 'na nú'a to'o othobi. Ha nu'a tó'o pe'tsa te da zi, mahyoni da ñohui nú'a to'o othobi.

¹² Nehe bi ma bá c'a'tsa ra Xuua 'raya 'ñatsa ngḡxboja. Nú'ú bi ma da nxistehe nehe, ne bi 'yambabi ra Xuua ne bi 'ñembabi:

—Xahnate, xi nuje, ζte mahyoni ga øthe?

¹³ Ha nura Xuua bi 'ñembabi:

—Nu'a mahyoni gui 'yøthḡ, cobrahḡ ngu nú'a manga ra ley, oguí cømbahḡ yá boja ya ja'i.

¹⁴ Nehe 'raya soldado bi 'ñembabi ra Xuua:

—Xi nuje, ζte mahyoni ga øthe?

Ha nura Xuua bi 'ñembabi:

—Oto guí pepabihḡ, ne oguí pihḡ ya ja'i co nú'a ra nsu xa t'a'ahḡ, nixi gui hyøxhḡ ra thai ya ja'i. Nu'a gui 'yøthḡ, johyahḡ co nú'a guí tahahḡ, oguí nehḡ ma'na.

¹⁵ Ha nuya ja'i himi paḡi te da beni de ra Xuua, ua go mi gue'a ra Cristo nú'a xqui hma da 'behni pa da nda, ua hina. ¹⁶ Nepḡ nura Xuua bi 'ñembabi'ḡ:

—Nugui dí xi'ts'a'ihḡ co ra dehe, pe bra 'befa ma'na nú'a to'o ma da xi'ts'a'ihḡ co ra Maça Ndaḡi ne asta ngu di faspí co rá ts'edi. Nú'a ma'na ja rá ts'edi de guequi ne hiní 'ñepcagui ngugui ga xo'tuabi yá nthasthi de yá zesthi. ¹⁷ Nu'a nja ngu 'nara mefi ya o ja rá 'yε ra pala pa da mica ra trigo,

y nu stí uadi da miqúi'a, da munts'i da mɛ'tsi, ha nura paha da gat'a ja ra tsibi. Njabu_utho nehe nú'a bra 'bɛfa de guequi ma da munts'a nú'u di 'yo xá hño pa da 'mɛi con gue'a, ha nu'u hindi 'yo xá hño ma da hyøt'a ja ra tsibi.

¹⁸ Njabu_u ne co ma'ra ya hoga ts'ofu ra Xuua mi utua ya ja'i de ra maça hoga t'øde. ¹⁹ Y nú'bú gue'bu bi zui'a ra nda Erode ngue'a xqui zimbabi rá 'bɛhña rá cu nú'a mrá thuhu ra Lipe, ne xqui 'yøt'a ma'ra ya t'øt'e xá nts'o. ²⁰ Pe nura Erode himbi ne bi ntsø'mi. Nu'a bi 'yøt'e, bi 'yøt'a ma'na ra t'øt'e xi xá nts'o, bi gu ra Xuua ne bi got'a fadi.

Rá sistehe ra Jesu

(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)

²¹ Pe ante dra ju ra Xuua da jot'a fadi, bi ma ra Jesu habu mi xi'tsate'a pa da nxistehe'a nehe. Ne ts'a mi apabi Ajuá ra Jesu, bi xogui mahets'i, ²² y nurá Maça Nda_hi Ajuá bá cai ngu 'nara domitsu bi zøhø ja gue'a. Ne bi nt'øde 'nara noya de mahets'i bi 'ñena:

—Nu'i go gue'i ma hmāca T'u'i, xi drí johya de gue'i.

Yá mudi ja'i de ra Jesucristo

(Mt. 1:1-17)

²³ Ra Jesu mi pɛ'tsa ngu 'natema'rɛt'a njɛya nu mi mɛta rá 'bɛfi. Ne mi t'ena gue nurá dada'a go mrá Jose. Ha nurá dada ra Jose mrá thuhu ra Elí, ²⁴ ha nurá dada ra Elí mrá thuhu ra Matat, ha nurá dada ra Matat mrá thuhu ra Leví, ha nurá dada ra Leví mrá thuhu ra Melqui, ha nurá dada ra Melqui mrá thuhu ra Jana, ha nurá dada ra Jana mrá thuhu ra Jose nehe, ²⁵ ha nurá dada

nú'a ma'na ra Jose mrá thuhu ra Matatía, ha nurá dada ra Matatía mrá thuhu ra Amós, ha nurá dada ra Amós mrá thuhu ra Naum, ha nurá dada ra Naum mrá thuhu ra Esli, ha nurá dada ra Esli mrá thuhu ra Nagai, ²⁶ ha nurá dada ra Nagai mrá thuhu ra Maat, ha nurá dada ra Maat mrá thuhu ra Matatía nehe, ha nurá dada nú'a ma'na ra Matatía mrá thuhu ra Semei, ha nurá dada ra Semei mrá thuhu ra Jose nehe, ha nurá dada nú'a ma'na ra Jose mrá thuhu ra Judá, ²⁷ ha nurá dada ra Judá mrá thuhu ra Joana, ha nurá dada ra Joana mrá thuhu ra Resa, ha nurá dada ra Resa mrá thuhu ra Sorobabel, ha nurá dada ra Sorababel mrá thuhu ra Salatiel, ha nurá dada ra Salatiel mrá thuhu ra Neri, ²⁸ ha nurá dada ra Neri mrá thuhu ra Melqui nehe, ha nurá dada nú'a ma'na ra Melqui mrá thuhu ra Adi, ha nurá dada ra Adi mrá thuhu ra Cosam, ha nurá dada ra Cosam mrá thuhu ra Elmodam, ha nurá dada ra Elmodam mrá thuhu ra Er, ²⁹ ha nurá dada ra Er mrá thuhu ra Josué, ha nurá dada ra Josué mrá thuhu ra Elieser, ha nurá dada ra Elieser mrá thuhu ra Jorim, ha nurá dada ra Jorim mrá thuhu ra Matat nehe, ³⁰ ha nurá dada nú'a ma'na ra Matat mrá thuhu ra Leví nehe, ha nurá dada nú'a ma'na ra Leví mrá thuhu ra Simiu, ha nurá dada ra Simiu mrá thuhu ra Judá nehe, ha nurá dada nú'a ma'na ra Judá mrá thuhu ra Jose nehe, ha nurá dada nú'a ma'na ra Jose mrá thuhu ra Jonán, ha nurá dada ra Jonán mrá thuhu ra Eliaquim, ³¹ ha nurá dada ra Eliaquim mrá thuhu ra Melea, ha nurá dada ra Melea mrá thuhu ra Mainán, ha nurá dada ra Mainán mrá thuhu ra Matata, ha nurá dada ra Matata mrá thuhu ra Natán, ³² ha nurá dada ra Natán mrá

thuhu ra Davi, ha nurá dada ra Davi mrá thuhu
 ra Isaí, ha nurá dada ra Isaí mrá thuhu ra Obed,
 ha nurá dada ra Obed mrá thuhu ra Boos, ha nurá
 dada ra Boos mrá thuhu ra Salmón, ha nurá dada
 ra Salmón mrá thuhu ra Naasón, ³³ ha nurá dada
 ra Naasón mrá thuhu ra Aminadab, ha nurá dada
 ra Aminadab mrá thuhu ra Aram, ha nurá dada
 ra Aram mrá thuhu ra Esrom, ha nurá dada ra
 Esrom mrá thuhu ra Fare, ha nurá dada ra Fare
 mrá thuhu ra Judá nehe, ³⁴ ha nurá dada nú'a
 ma'na ra Judá mrá thuhu ra Cobo, ha nurá dada
 ra Cobo mrá thuhu ra Isaac, ha nurá dada ra Isaac
 mrá thuhu ra Abrá, ha nurá dada ra Abrá mrá
 thuhu ra Taré, ha nurá dada ra Taré mrá thuhu
 ra Nacor, ³⁵ ha nurá dada ra Nacor mrá thuhu ra
 Serug, ha nurá dada ra Serug mrá thuhu ra Ragau,
 ha nurá dada ra Ragau mrá thuhu ra Peleg, ha
 nurá dada ra Peleg mrá thuhu ra Eber, ha nurá
 dada ra Eber mrá thuhu ra Sala, ³⁶ ha nurá dada
 ra Sala mrá thuhu ra Cainán, ha nurá dada ra
 Cainán mrá thuhu ra Arfaxad, ha nurá dada ra
 Arfaxad mrá thuhu ra Sem, ha nurá dada ra Sem
 mrá thuhu ra Noé, ha nurá dada ra Noé mrá thuhu
 ra Lamec, ³⁷ ha nurá dada ra Lamec mrá thuhu ra
 Matusale, ha nurá dada ra Matusale mrá thuhu ra
 Enoc, ha nurá dada ra Enoc mrá thuhu ra Jared,
 ha nurá dada ra Jared mrá thuhu ra Maalaleel, ha
 nurá dada ra Maalaleel mrá thuhu ra Cainán nehe,
³⁸ ha nurá dada nú'a ma'na ra Cainán mrá thuhu
 ra Enós, ha nurá dada ra Enós mrá thuhu ra Set, ha
 nurá dada ra Set mrá thuhu ra Adá, ha nurá Dada
 ra Adá, go gue'a Ajuá bí 'b_u mahets'i, ngue'a go bi
 hyoqui'a.

4

Ra ts'ondahi mi xaxa ra Jesu
(Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)

¹ Mi uadi bi nxistehe ra Jesu bi ma de guehni ja ra dathe Jordá mi hanpa rá ts'edi ra M̄aca Ndahi. Nepu ra M̄aca Ndahi bi zits'i ja 'nara mbonthi. ² Ne ja bá 'buhni ñote ma pa. Y de guehni bi zø ra ts'ondahi habu mi 'bui'a pa da xaxi pa xama xa ts'ocuahma rá mfeni'a. Ne nura Jesu hinte xqui zi de nú'u ñote ma pa'u, ja 'mefa bi zu ra thuhu. ³ Nepu de mi zu ra thuhu'a, ra ts'ondahi bi 'ñembabi:

—'Bu go gue'i rá T'u'i Ajuá, japabi xa da nthuhme nuna ra do.

⁴ Ha nura Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Xa nt'ofu ja ra M̄aca T'ofu habu ena njaua: “Hingue hõnse po ra thuhme da za da 'mu ra ja'i, gathu nú'a ma Ajuá go gue'a umba rá te ra ja'i.”

⁵ Nepu de guehni ra ts'ondahi bi zixa ra Jesu ja 'nara t'øhø xi xmá hñets'i pa bi 'ñutua gathu ya hnini de maxøgue ra ximhai, y 'bestho ra ora'a bi hnequi gathu ya hnini. ⁶ Y nura ts'ondahi bi 'ñembabi:

—Nugui da za ga 'ra'a gathu ra ts'edi ne gathu ra danga nsu de nuya ya hnini, ngue'a go xa t'entc'a ma 'ye gathoyu, y nugui da za ga umbabi to'o go ga nega. ⁷ Hõnse 'bu gui ndandiñahmu ne gui nsundagui, gathu go da 'yo ri 'yeyu.

⁸ Pe nura Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi:

—'Uegue de guequi, nu'i Satá. Ngue'a xa nt'ofu ja ra M̄aca T'ofu gue Ajuá ri Hmu go gue'a gui nsunda, ne hõnse'a gui pepabi.

⁹ Nepu de guehni ra ts'ondahi bi zixa ra Jesu ja ra hnini Jerusale ne bi pø'tsa asta xi maña ra ndanija ne bi 'ñembabi:

—'Bu go gue'i rá T'u'i Ajuá, 'yenga ra sagui pa rí ga'ti xa. ¹⁰ Cabo xa nt'ofó ja ra Maça T'ofó habu ena:

Ajuá dua pɛhna yá εnxe pa da su'a'i.

¹¹ Ne da mip'a ri 'yε

pa njabu hingui tsama'ñu ri ua nu xcrí tsønga ja ra hai.

¹² Nu'bu ra Jesu bi dadi ne bi 'ñena:

—Nehe xa nt'ofó ja ra Maça T'ofó habu ena: “Oguí xaxa Ajuá ri Hmu pa gui 'ñena gue da max'i.”

¹³ Y nu mi uadi ra ts'ondahi bi 'yøt'a gathó ngu nú'a xqui 'yε'mbi pa xa hyathma ra Jesu, nu'á bi 'uegue de ra Jesu 'raya pa.

Ra Jesu bi fata rá 'befi nuni Galilea

(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)

¹⁴ De guehni ra Jesu bi menga pa ja rá hai Galilea mi hanpa rá ts'edi ra Maça Ndahi, y bi 'ño rá 'bede'a ja gathó rá ngu ni nura hai'a. ¹⁵ Y nú'á mi cat'a ja ya nija pa mi utuate, ne gathó ya ja'i mi e'tsua rá nsu'a.

Ra Jesu mi 'buhni Nasare

(Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6)

¹⁶ Nepu nura Jesu bi ma pa Nasare nú'a ra hnini habu xqui nte'a. Y ra pa dega tsaya bi yat'a ja ra nija ngu mrá nzai'a, ne ja bi 'maini pa da hñe'ta ra Maça T'ofó. ¹⁷ Ne bi t'umbabi nú'a ra t'ofó xqui 'yofó ra badi Isaía, y de mi tungui'a bi hyonga nú'a ra xeni habu ena njaua:

¹⁸ Nurá Maça Ndahi Ajuá 'bui con guequi,

ngue'a Ajuá xa hñuxcagui pa e ga xipa ra hoga
nt'øde nú'ua ya hyoya,
ne xuá pɛncagui pa ga hu'mba yá mui nú'ua to'o tu
yá mui,

ne pa e ga pønga nú'ua to'o o nts'ahni de ja ra ts'oqui,
ne pa ga japi da xo yá da ya goda,
ne pa e ga ñanga nú'ua ri sufrí de nú'a t'ø'tuabi,

¹⁹ ne pa e ga mā gue nú'ua mapaya ya xa zø ra pa
pa Ajuá da pøhø ya ja'i po rá hmate.

²⁰ Nepua mi uadi ra Jesu bi hñe'ta nuya ya noya, bi
mants'a ra Maça T'ofu, ne bi umba nú'a ra maste
de ra nija. Y bi hñudi'a, y gathu nú'ua xqui munts'ni
ja ra nija xi mi nua'ti'a. ²¹ Nepua nu'a bi madi bi
zofu'ua ne bi ñembabi'ua:

—Nubyá ya bi njabu ngu nú'a ja juadi dá he'ta ja
ra Maça T'ofu.

²² Y gathu nú'ua mi 'buhni xi mri 'yø de nú'ua ya
hoga noya mi mangu ra Jesu, ne xi mi ñamahño'ua
de gue'a. Ne mi ñémbabi'ua 'na ngu ma'na:

—¡Conque go guehni rá t'ua ra Jose!

²³ Nu'bú ra Jesu bi ñembabi'ua:

—Dí padi xá hño gue nu'ahá ma gui ñengaguihu:
“Bua xi majuañi grá medico, ñøthesɛ.” Y nehe ma
gui ñengaguihu: “Yøt'e nehe de guecua ja ma haihu
ngu nú'a stá øhe xcá 'yøt'a Ncapernau.”

²⁴ Ne de gue'a bi sigui bi ña ra Jesu bi ñembabi'ua:

—Xi majuañi dí xi'ahu gue ni 'nará 'mehni Ajuá
hingu hmañi de ja rá haisɛ. ²⁵ Dí xi'ahu gue nuya
pa'ua mi 'bui ra bañi Elía mi 'bu ndunthi ya viuda
nehe ja ra hnini de Israel. Y nuya pa'ua hinxqui
'uaj hñu njeya made, hangue xi xqui nja 'nara
danga thuhu ja gathu nuna ra hai. ²⁶ Pe nu Ajuá
himbi mehna ra Elía pa da t'ini ja yá ngu nú'ua

ya viuda mi 'b_u ja ya hnini de Israel. Aju_a bi me_hni'a ma'namb_u ja rá ngu 'nara viuda nú'a mi 'b_u ja ra t'uca hnini Sarepta gueta ra danga hnini Sidó. ²⁷ Nehe de nuya pa' _u mi 'b_ui ra b_adi Eliseo, ndunthi ya me Israel mi hena ra lepra, pe ni 'na de gue' _u himbi ñ_ani de nú'a ra hñeni'a, h_ons_e ra Naamán nú'a mrá me Siria, nsøc'a go gue'a bi ñ_ani de ra lepra mi ts_udi.

²⁸ Nu mi 'yøde nuya ya noya gatho nú' _u xqui munts'ni mbo ra nija bi bø yá cue' _u. ²⁹ Ne bi 'mai' _u bi g_uca ra Jesu de ja yá hnini' _u, ne bi zits'i ja rá hyo ra hnini hab_u mi ja 'nara ma'ye, y de guehni mi neh_ma' _u xa f_ote pa rí ga'ti. ³⁰ Pe nura Jesu bi 'rantho madetho de ra hmuntsja'i ne bi ma.

*'Nara ñ_ohø mi pe'tsa 'nara ts'ondahi
(Mr. 1:21-28)*

³¹ Nep_u nura Jesu bi ma Ncapernau ma'na ra hnini de ra hai Galilea, ne ja b_a xahnani ya ja'i nura pa dega tsaya. ³² Y gatho ya ja'i xi mri 'yø de nú'a mi udi'a ngue'a mi zote co 'raya noya xi mi pe'tsa ndunthi ra ts'edi.

³³ Y nuni ja ra nija hab_u xqui munts'i' _u xqui zøhø 'nara ñ_ohø mi pe'tsa 'nara ts'ondahi. Nep_u nu'á bi dø 'nara hmafi ne bi ñ_a nts'edi bi 'ñena:

³⁴ —Nu'i Jesu grá me Nasare, hyεgaguiheua. ¿Hanja xcuá ehe pa h_ons_e e gui juatcaguihe? Ngue'a nugui dí pa_udi to'o'i, go gue'i rá Ma_uca T' _u i Aju_a.

³⁵ Nura ora'a ra Jesu bi z_ui nú'a ra ts'ondahi ne bi 'ñembi:

—iCo'ta ri ne, pøni de nuna ra 'ñøhø!

Nep_u nura ts'ondahi bi føma nú'a ra 'ñøhø de ja yá thandi ya ja'i, nep_u bi bønga ra ts'ondahi bi ma

nsinque te bi 'yø'tuabi nú'a ra 'ñøhø'a. ³⁶ Y gatho ya ja'i bi ntsu ne mri 'ñémbabi 'na ngu ma'na:

—iXi te ma ts'edi hani gue co nuyá noya ri 'bεpa ya ts'ondahi da bøni, y nu'ú øte!

³⁷ Y gatho rá nthets'i nú'a ra hai'a bi 'ño ra 'bede de nú'a bi 'yøt'a ra Jesu.

Ra Jesu bi 'yøthebi rá to ra Simu Pedro

(Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)

³⁸ Nepu ra Jesu bi bøni de guehni ja ra nija ne bi ma ja rá ngu ra Simu. Ne mi 'bεnga rá to ra Simu xi mi umba ra nzø nts'edi. Nepu bri bantebi ra Jesu gue da nu nura da'thi'a. ³⁹ Nu'bú ra Jesu bi ma bá nu, bi ndoqui ne bi japa ra nzø da ntsaya. Y 'bestho ra ora'a bi tsayabi ra nzø, ne bi nanga nú'a ra 'bεhñā pa bi hyocui te da zi'u.

Ra Jesu bi 'yøthe ndunthi ya da'thi

(Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)

⁴⁰ Ngu bi yu ra hyadi nú'a ra pa'a, gatho to'o mi hena nu'araza ra hñeni bi ts'ixa habu mbi 'bu ra Jesu. Nepu nu'a mi huxa yá 'ye ja 'rama'na ya da'thi, y gatho mi ñani 'bestho. ⁴¹ Nehe ndunthi ya da'thi nú'u mi pe'tsa ya ts'ondahi mi εmbabi, ne asta mi mafi'u mi ena:

—Nu'i go gue'i rá T'u'i Ajuā.

Pe nura Jesu mi tsui nú'u ya ts'ondahi ne himi hopi da ñā, ngue'a nu'ú mi padi gue go mi gue'a ra Cristo nú'a bá pehna Ajuā pa da ndā.

Ra Jesu bi zofo ya ja'i nuni Galilea

(Mr. 1:35-39)

⁴² Rá hyax'a 'nitho ra Jesu bi bøni de ra hnini Ncapernau bi ma ja 'nara mbonthe habu hinto mi 'bui. Pe nuya ja'i xi bi 'ño bi hyoni'a asta xi bi zøni

habu mi 'bui'a, ngue'a nu'ú himi ne da hyegui da ma'a. ⁴³ Pe nura Jesu bi 'ñembabi'u:

—Mahyoni ga ma ga umba ra hoga nt'øde ma'ra ya hnini gue ya xa zø ra Nda de mahets'i pa da nda, ngue'a pa gue'a xuá 'bencagui pa ga e ga ma.

⁴⁴ Njabu mi 'yo ra Jesu ne mi cut'a ja ya nija nuni Galilea pa mi unga ra hoga nt'øde.

5

Bi ñuxa ya motsa co ya hua

(Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20)

¹ 'Nara pa ra Jesu mi 'bu ja rá hyo ra ndehe de Genesare, y nuni bi zøni ndunthi ya ja'i ne bi munts'i habu mi 'bui'a, asta mri ts'i'mi'a ngue'a nu'ú mi ne da 'yøtua rá noya Ajuá. ² Nepu nura Jesu bi hyanda yoho ya motsa gueta rá hyo ra ndehe hinto mi oni, ngue'a nú'u ya mēhua mi cuni xqui bøni de guehni pa da menga yá xit'a ja rá hyo ra ndehe. ³ Nepu nura Jesu bi yut'a ja 'na de nú'u ya motsa nú'a mrá meti ra Simu, ne bi 'yapa ra mate ra Simu da 'yet'a ra motsa má ts'u mbo ra dehe, ngue'a xi mi ts'i'ma ya ja'i. Y bi hñudi ra Jesu mbo ra motsa ne desde guehni bi yopa zofo ya ja'i. ⁴ Y de mi uadi bi zofo ya ja'i bi 'ñembabi ra Simu:

—'Yet'a ra motsa pa habu ma'na strá hñe ra dehe, ne ja gui cāthuni ri xit'ah pa gui mpēhuahe.

⁵ Ha nura Simu bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Ma zi Xahnate'i, stá 'yoheua gatho ra xuui, stá mpēhuahe pe hinte stá juhe. Pe nubyá go guí xicje gue ga cathe ma xit'āhe ja ra dehe, ma ga cathe.

⁶ Ha nura Simu ne nú'u ma'ra mi oui mbo ra motsa bi gat'a yá xit'a mbo ra dehe, y mi hñai xi bá ñuts'i co ya hua asta bi madi bi ntunihma co

yá hñu ya hua. ⁷ Nepu nu'ú bi 'ñutua ra seña nú'u ma'ra yá compa mbi o ja ma'na ra motsa pa e da mats'i. Y nu'ú bá ehe 'bestho ne bi ñu'tsa nú'u yoho ya motsa co ya hua, asta mi ne da yui ja ra dehe co yá hñu ya hua. ⁸ Y nu mi hyanda ra Simu njabu, bi ndandiñahmu ja rá ua ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—Hini 'ñepqui ga 'ñoui, ngue'a nuguí 'nadrá 'yøt'ats'oqui.

⁹ Bi 'ñena njabu ngue'a ngu xi bi ntsu ngue'a bi gu ndunthi ya hua, ne gatho nú'u ma'ra mi oui mbo ra motsa ngu bi ntsu nehe'u. ¹⁰ Ne nú'u ma'ra mri mfaxui ra Simu ja ra 'behua, go ra Cobo ne ra Xuua nú'u yá t'u ra Sebedeo, gatho ne'u ngu xi bi ntsu. Pe nura Jesu bi 'ñembabi ra Simu:

—Oguí tsu, ngue'a desde nubya ma ga 'ra'a'i ma'na ri 'befi pa gui mpehua dega ja'i.

¹¹ Nu'bú nu'ú bi 'yøt'a yá motsa pa asta ja rá ñani ra ndehe ne ja bi zohni yá motsa con gatho yá mpefi dega 'behua, nepu nu'ú bi dena ra Jesu bi meui.

*Ra Jesu bi 'yøthe 'na mi hena ra lepra
(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)*

¹² 'Nara pa mi 'yo ra Jesu ja 'nara hnini, ne ja mi 'buhni 'nara 'ñøhø mi hena ra lepra, ne xi mi tsi'ti. Y nu mi hyanda ra Jesu, bi ma bá tsudi ne bi ndandiñahmu ne asta bi megui rá hmi ja ra hai, ne bi 'ñembabi:

—Nú'i ri t'equ'ei Ndada, 'bu gui nehma, da za gui 'yøthegui.

¹³ Nepu nura Jesu bi hñu'tsua rá 'yø, ne bi 'ñembabi:

—Haha, dí ne ga øthe'i. Y nubya ya xcá ñani.

Y nu mi uadi bi m̄anga njab̄u, 'bestho ra ora'a bi ñ̄ani de nú'a ra h̄ñeni. ¹⁴ Ha nura Jesu bi h̄ñu'mba ra h̄ñ̄a gue hinto da xipabi de nú'a xqui 'yø'tuabi, ne bi 'ñ̄embabi:

—H̄onse nu'a mahyoni gui 'yø't'e, rí ma bá 'ñ̄udi ja ra macj̄a pa da hyandi gue ya xcá ñ̄ani. Ne unga ri h̄ñ̄a'ti ngu nú'a bi manda ra Moise, gue'a 'nara seña pa da hyanda ya ja'i gue ya xcá ñ̄ani.

¹⁵ Pe ma'na mri nt̄anga ra 'bede de nú'a mi ø't'a ra Jesu, ne nz̄antho mi munts'a ya ja'i pa da 'yøde nú'a mi mañ'a ne pa da 'yøthebi yá h̄ñeni. ¹⁶ Ha nura Jesu njat'a mi 'ues̄ē hab̄u mi jo'o ya ja'i pa mbi apabi Ajūa rá Dada.

*Ra Jesu bi 'yøthe 'nara da'thi himi tsa da 'ñ̄ani
(Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)*

¹⁷ 'Nara pa ra Jesu mi xahna ya ja'i, ne mi huhni 'raya fariseo ne 'raya xahnate de ra ley xqui 'ñ̄ehe de Jerusale ne de hab̄araza ma'ra ya hnini de ra hai Judea ne de Galilea. Y ra Jesu mi h̄anpa rá ts'edi Ajūa pa mi øthe gatho ya da'thi. ¹⁸ Nep̄u bi zøhø 'raya 'ñ̄øhø mri du 'nara da'thi xqui 'yents'a ja 'nara 'bebo. Nú'a ra da'thi'a himi tsa da 'ñ̄ani ngue'a mi tuda rá ndo'yo. Y nú'u to'o mri du mi ne da ca'ta mbo ja ra ngu asta hab̄u mi 'b̄u ra Jesu pa da 'yøthe'a. ¹⁹ Pe himbi z̄adi hab̄u da yat'i'u ngue'a xi mi ja ra nts'i'mi. Hangué bi b̄øxa mañ̄a ra ngu, y bá heca 'na x̄eni ra techo pa bi za bi ca'ma ra da'thi co rá 'bebo pa hab̄u mi 'bai ra Jesu mbo ra ngu madetho de ra mundo ja'i. ²⁰ Ha nu mi hyanda ra Jesu gue nu'ú mi ja yá jamfri, bi 'ñ̄embabi ra da'thi:

—'Yøde, nuri ts'oqui ya stá pun'a'i.

21 Nepu nuya xahnate de ra ley ne ya fariseo nú'u mi huhni bi 'ñense ja yá mfeni'u: “¿Hanja nuni ra 'ñøhø ri 'ñet'a Ajuá? Ngue'a jo'o ma'na to'o da unga ra pumbate de ya ts'oqui, hønse Ajuá.”

22 Pe nura Jesu bi batua yá mfeni'u, hangue bi 'ñembabi:

—¿Hanja guí beñu njabu? 23 ¿Nda'a ma'na hinxá hñei ga embi, ri ts'oqui ya stá pun'a'i, o ga embi, nangui rí ma? 24 Pe pa gui pah gue Nú'a To'o bi e bi Nja'i ja rá ts'edi de guecua ja ra ximhai pa da unga ra pumbate de ya ts'oqui, ma ga øt'a njaua:

Nu'bú bi 'ñembabi ra da'thi:

—Nangui, juxa ri 'bebo, rí ma ri ngu.

25 Hangue 'bestho nú'a ra ora'a ra da'thi bi nangui ja yá thandi gatho nú'u mi 'buhni, ne bi guxa rá 'bebo ne bi ma rá ngu mri xøcambeni Ajuá.

26 Y gatho ya ja'i xi mri 'yø de nú'a xqui nja y mri xøcambeni Ajuá'u. Ne xi mi tsu'u de nú'a xqui hyandi ne mi ena'u:

—Nubya stá hanthu 'raya danga t'øt'e nú'a hin-hya'mu stá hanthu xa nja.

Ra Jesu bi zofo ra Leví pa drá nxadi

(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)

27 'Mefa de gue'a ra Jesu bi bøni ne bi hyanda 'nara nguxboja rá thuhu ra Leví mi hudi ja rá mexa. Nepu bi 'ñembabi:

—Bá ehe, tengagui.

28 Nu'bú ra Leví bi 'mai 'bestho ne bi zohni rá 'befi, ne bi dena ra Jesu bi meui.

29 Ne 'mefa, ra Leví bi 'yø'tua 'nara danga ngo ra Jesu ja rá ngu, y bi zøhni ndunthi ma'ra ya nguxboja nehe, nehe bi zøhni ma'ra ya ja'i ne bi hñudi ja ra mexa mahyegui con gue'u. 30 Nepu

nuya fariseo ne 'raya xahnate de ra ley nú'ya myá fariseo nehe, bi mudi bi ñama'ñya de yá nxadi ra Jesu ne bi 'ñembabi'ya:

—¿Hanja grí ñuñhya ne grí ntsihya co nuyya ya 'ñatsa nguxboja ne ma'ra ya 'yøt'ats'oqui?

³¹ Pe nura Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Nu'ya tó'o 'bui xá hño ne hindri hñeni, hingui hongra ra 'ñethi, pe nu'ya tó'o ri hñeni ha, honi to'o da 'yøthe. ³² Nugui stuá ehe pa ga zofo ya 'yøt'ats'oqui pa da ñobri de yá ts'oqui, hingue stuá ehe pa ga zofo nú'ya to'o beni gue 'bui xá hño ja rá thandi Aja.

Ra Jesu bi t'ambabi de ra ayuno

(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)

³³ Nepya nu'ú bi 'yø'tua ma'na ra nt'ani ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—¿Hanja ri ayuna ne ri ora ndunthi nú'ya yá nxadi ra Xuua ne yá nxadi ya fariseo, ha nuri nxadigue nzantho ri ñuni ne tsithe?

³⁴ Nepya nura Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi'ya:

—¿Ha gue da za gui japhya da ayuna nú'ya 'bua ja 'nara ngo dega nthati 'bua 'buhnitho ra ñavio con gue'ya? Hina, hinda za. ³⁵ Pe ma da zø ra pa da ts'i'tsuabi ra ñavio, ya hinda 'mua con gue'ya, nu'bú ha, gue'bu ma da ayuna'ya nehe.

³⁶ Nehe bi xipabi ma'na ra 'bede bi 'ñembabi:

—Ni 'nara ja'i hingui henga rá 'ra'yo he pa da mø'ta rá zeha. Nu'bu to'o da 'yøt'a njabu, nu'bú da ts'onga rá 'ra'yo he, y nehe nura xeca 'ra'yo dutu hinda hogui xá hño ja nura zeha. ³⁷ Nehe nixi hinto xit'a ra 'ra'yo vinu ja 'nara zebota, ngue'a nura 'ra'yo vinu da føca ra zebota, y njabu da ts'oca

ra bota y da mfanga ra vinu. ³⁸ Hangue mahyoni da sit'a ra 'ra'yo vinu ja 'nara 'ra'yo bota pa njabu hinte da ja ra vinu nixi ra bota. ³⁹ Nu'a tó'o tsi nú'a ra vinu ya pe'tsa ya pa xa thoqui, hinda ne da zi ra 'ra'yo vinu, ngue'a ena gue ma'na xá cahi nú'a ya pe'tsa ya pa xa thoqui.

6

Ya nxadi bi doca ya ngaha gá trigo ra pa dega tsaya

(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

¹ 'Nara pa dega tsaya ra Jesu mi 'ñoui yá nxadi bi 'ranga ja 'raya huahi habu xqui 'bot'a ra trigo. Ha nuyá nxadi mi tocua yá ngaha ne mi taqui mi tsi. ² Nepu 'raya fariseo bi hyandi ne bi 'yambi bi 'ñembabi:

—¿Hanja guí øthu nú'a hingui ho da t'øt'e núbya ra pa dega tsaya?

³ Ha nura Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi'x:

—¿Ha hincá hñe'thu ja ra Maca T'ofu habu ma de nú'a bi 'yot'a ndu ra Davi co ma'ra yá compa nú'bu mi zu ra thuhu'x? ⁴ Ma gue nu'á bi yat'a ja rá nija Ajuá pa bi hñaxa nú'x ya thuhme xqui thuxa ja rá thandi Ajuá, ne bi z'á ne bi umbi bi zi gatho nú'x ma'ra yá compa mri 'ñoui. Ha nú'x ya thuhme'x hønse ya macja mri 'ñepi da zihma.

⁵ Nehe ra Jesu bi 'ñembabi'x:

—Nú'a To'o bi e bi Nja'i ha ra ts'edi pa da manda masque ra pa dega tsaya.

'Nara 'ñøhø xqui 'yot'a 'nará 'ye
(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)

⁶ Nepu ma'na ra pa dega tsaya ra Jesu bi yat'a ja ra nija ne bi mudi bi nxahnate. Ne mi 'buhni 'nara ts'onate xqui 'yot'a rá 'ye ra 'ñei. ⁷ Ha nuya xahnate de ra ley ne ya fariseo mi aca ra Jesu pa da hyandi ua da 'yøthe nú'a ra 'ñøhø ra pa dega tsaya, pa njabu xa za hanja xa ñapabi. ⁸ Pe nu'á bi batuatho yá mfeni'u, ne bi 'ñembabi nú'a ra 'ñøhø xqui 'yot'a rá 'ye:

—'Bai ne bá e gui 'ba madetho habu da hyant'a'i gatho.

Ha nú'a ra 'ñøhø 'bestho bi 'mai ne bi ma bá 'ba madetho habu bi za bi thandi xá hño. ⁹ Nepu nura Jesu bi 'ñembabi nú'u ya xahnate de ra ley ne ya fariseo:

—Ma ga ø't'a'ihu 'nara nt'ani: ¿Nda'a ja ra nsequi da t'øt'e ra pa dega tsaya, ra hñoja'i o ra nts'o'mui? ¿Ha gue da za da t'øthe 'nara da'thi o da theputho?

¹⁰ Nepu nu'á bi nu'ta gatho nú'u mi 'bahni ne bi 'ñembabi nú'a ra 'ñøhø:

—Tunga ri 'ye.

Y nú'a ra 'ñøhø bi tunga rá 'ye nú'a xqui 'yot'i, ne 'bestho ra ora'a bi ñani nú'a rá 'ye'a. ¹¹ Nepu ya fariseo ne ya xahnate de ra ley mi 'buhni xi bi bø yá cuε ne bi mudi bi 'ñámbi 'na ngu ma'na te da za da 'yø'tua ra Jesu.

*Ra Jesu bi huahna 'ret'amayoho yá apostol
(Mt. 10:1-4; Mr. 3:13-19)*

¹² Ja nuya pa'u bi bøxa ra Jesu ja 'nara t'øhø pa bá apabi Ajuá rá Dada, y ja guehni bá ora'a gatho ra xuui. ¹³ Nepu rá hyax'a 'nitho bi zohna gatho yá nxadi, ne bi huahna 'ret'amayoho de gue'u pa bi hñuts'i dega apostol. ¹⁴ Ha nuya guehya yá

thuhu'ᵐ: ra Simu nú'a bi thu'mbabi nehe ra Pedro; ne ra Andre rá cu ra Pedro; ra Cobo ne ra Xuua, ne ra Lipe ne ra Tolo, ¹⁵ ne ra Teo ne ra Toma, ne nú'a ma'na ra Cobo rá t'ᵐ ra Alfeo; ne ma'na ra Simu nú'a xqui 'ñoui ya cananista; ¹⁶ ra Juda nú'a rá cu ra Cobo; ne ra Juda Iscariote nú'a to'o 'mefa bi da ra Jesu.

Ra Jesu mi xahna ndunthi ya ja'i
(Mt. 4:23-25)

¹⁷ Nepᵐ nura Jesu bá cai de ja ra t'øhø bra 'ñoui nú'ᵐ 'ret'amayoho yá apostol, ne bi zøhø'ᵐ ja 'nara 'batha habᵐ xqui munts'a ndunthi ma'ra yá nxadi ne ndunthi ya ja'i nú'ᵐ myá me Jerusale ne ma'ra ya hnini de ra hai Judea, ha nu ma'ra xqui 'ñehe de ra hnini Tiro ne de Sidó de ja rá hyo ra ndehe. Nuya ja'i'ᵐ bá ehe pa bi 'yøde nú'a mi m̄anga ra Jesu ne pa bi 'yøthebi yá hñeni. ¹⁸ Ne mi embabi ya ts'ondahi nú'ᵐ to'o mi pɛ'tsi. ¹⁹ Y gatho ya ja'i xi mi nehma da d̄anga ra Jesu, ngue'a nu'á co rá ts'edi mi haça gatho ya hñeni.

Nú'ᵐ to'o ri japa Ajuá ne nú'ᵐ to'o hini japi
(Mt. 5:1-12)

²⁰ Nepᵐ nura Jesu bi hyanda yá nxadi ne bi 'ñembabi:

—Nú'ahᵐ gyá hyoyahᵐ, xa jap'a'ihᵐ Ajuá ngue'a xa 'ra'ahᵐ gatho ya japi nú'ᵐ ja habᵐ ri manda'a.

²¹ Nú'ahᵐ guí thoh̄bya ra thuhu, xa jap'a'ihᵐ Ajuá ngue'a hinte ma da 'be't'ahᵐ.

Nú'ahᵐ guí tu ri m̄ih̄bya, xa jap'a'ihᵐ Ajuá, ngue'a ma da hñup'a ri m̄ih̄ pa xi gui johyahᵐ.

²² Ajuá da jap'ahᵐ nu stí utsa'ihᵐ ya ja'i, ne nu stí 'yeñ'ahᵐ co ya nt'utsate, ne stí zañ'a'ihᵐ asta ni pa

dí 'yø't'a ri thuhuh_u, ngue'a nu'ú ma da beni gue xá nts'o'ah_u po rá ngue Nú'a To'o bi e bi Nja'i. ²³ Nú'u ya pa xcrí thoh_u njab_u, xi da johyah_u ngue'a ma gui hñañh_u 'nara thah_u xi ra dangui nuni mahets'i. Nú'u ya ja'i ma da 'yø't'a'ih_u njab_u, njab_u nehe bi 'yø't'a ndu yá xita co nú'u yá 'mehni Aju_u mi 'bui maya'b_u.

²⁴ Pe huecate nú'u to'o xi ri johyabya co ya hño de guecua ja ra ximhai, pe rá ngats'i ya hinda ma da johya co nuya hño pε'tsi.

²⁵ Huecate nú'u to'o hingui tho ra thuhubya, ngue'a 'mefa h_u, ma da tho ra thuhu.

Huecate nú'u to'o xi ri johyabya, ngue'a 'mefa ma xi da nzoni'u co ra dum_u.

²⁶ Huecate nú'u to'o xi t'e'tsua yá nsu masque hingui øt'e xá hño. Nu'u tó'o e'tsua yá nsu, njab_u nehe bi 'yø't'a ndu yá xita'u co ya hyate badi maya'b_u.

Mađi ri ncontrah_u
(Mt. 5:38-48; 7:12)

²⁷ Pe nú'ah_u guí øcaguih_u, dí xi'ah_u gue gui mađi ri ncontrah_u, ne 'yø'tuah_u ra hño nú'u to'o ri ɰtsa'ih_u. ²⁸ 'Yaph_u Aju_u da japi nú'u to'o tsañ'ah_u, ne 'yaph_u Aju_u pa nú'u to'o ñama'ñ_u de gue'ah_u. ²⁹ Ha nu'b_u to'o da 'ra'ah_u 'nara mpe'ti ja ri hmih_u, umbah_u ma'na lado ri hmih_u pa da me't'ah_u nehe, ogui nø'tuah_u. Ha nu'b_u to'o da hñan'a ri pat'ih_u, pø ri pahnih_u nehe, gui umf_u da hñats'i. ³⁰ Ha nu'b_u to'o te da 'ya'a'ih_u, umf_u, o nu'b_u da hñan'ah_u 'nara t'øt'e dri metih_u, oxqui hambabih_u. ³¹ Nu'a guí neh_u da 'yø't'ah_u ya ja'i, 'yø'tuah_u njab_u nehe'u.

32 Nu'b_u nu'ah_u grí ma_di_h_u hõnse to'o ri ma'a'ih_u, hinte ri muui nú'a guí øth_u, ngue'a asta ya ts'o'm_ui gá ja'i øt'a njab_u nehe. 33 O nu'b_u guí ø'tuah_u ra hño hõnse nú'u to'o øt'ah_u ra hño, nixi gue'a hinte ri muui nú'a guí øth_u, ngue'a asta ya ts'o'm_ui gá ja'i øt'a njab_u nehe. 34 Ha nu'b_u guí hmiph_u ri bojah_u hõnse nú'u to'o guí pah_u da gu't'a'ih_u, hinte ri muui nú'a guí øth_u njab_u, ngue'a asta nuya ts'o'm_ui gá ja'i øt'a njab_u nehe, hmipabi yá mits'o'm_uiui nú'u to'o tøm'i'u da gu'tuabi. 35 Pe nu'ah_u ma_di ri ncontrah_u, ne gui 'yø'tuah_u ra hño, ne gui hmih_u nú'a dra mi'ah_u nsinque gui tøm'h_u dra jo'ts'ah_u. Ngue'a 'b_u gui øth_u njab_u, nu'b_u há, ma gui hñanga 'nari danga thahah_u. Y njab_u há, grí hñaxh_u Ajuá bí 'b_ui mahets'i, ngue'a nu'á ra hoja'i co ya ts'o'm_ui ne co nú'u otho yá jamadi. 36 Hangué nu'ah_u pε'tsuah_u ra nthecate gatho ya ja'i ngu øt'a Ajuá ra Dada.

Oguí 'yøh_u ri miqu'eih_u
(Mt. 7:1-5)

37 Oguí 'yøh_u ri miqu'eih_u de nú'a te øt'e, ngue'a Ajuá handatho nú'a te guí øth_u nehe. Nixi oguí nõnga ri miqu'eih_u, ngue'a Ajuá go gue'a ma da hñap'ah_u nguenda de gatho nú'a te guí øth_u. Pum-babi_u de nú'a øt'ah_u ya ja'i, y Ajuá da pun'a'ih_u nehe. 38 Ø'tuah_u ra hño ri miqu'eih_u, ne Ajuá da 'yø't'ah_u ra hño nehe. Co nú'a ra t'eni xcá 'yembah_u ma'ra, con gue'a ra t'eni ma da 'yεn'ah_u Ajuá nehe. Hangué nu'b_u gui ø'tua ndunthi ya hño ri miqu'eih_u, Ajuá ma da co'ts'ah_u ma'na ndunthi.

39 Nep_u nu'á bi xipabi'u 'nara 'bede ne bi 'ñembabi:

—¿Ha gue da za 'nara goda da gũhna ma'na rá migodauí? ¿Ha gue hinda daguiuí mahyεgui?

⁴⁰ Ne bi 'ñembabi nehe:

—Ni 'nara ja'i nú'a ja ri nxadi, ma'na di pađi que rá xahnate, pe nu sta uadi da nxadi xá hño, nu'bú ha, da nja rá mfađi ngu rá xahnate nehe.

⁴¹ ¿Hanja guí handua rá ts'oqui ri cu, nja ngu 'nara zi paxi o ja rá da'a, ne hanja hingo guí handa nú'a ra đanga ts'oqui nja ngu 'nara xεca za o ja ri dague? ⁴² Ne ¿hanja da za gui 'ñembabi ri cu: “Hocagui ga hap'a ra paxi o ja ri da”, ne hanja hingo guí handa nú'a ra xεca za o ja ri dague? ¡Nu'i 'nagra yohmi! hñai 'mεt'o nú'a ra za o mbo ri da, pa njabu da za gui hyanda xá hño ne gui hñam̄ba ra paxi o mbo rá da ri cu.

*Ya 'bai gá za faditho po yá fruta
(Mt. 7:17-20; 12:34-35)*

⁴³ Ni 'nara hoga 'bai gá za hingui tsa da unga ya ts'o fruta, nixi 'nara ts'o 'bai gá za hingui tsa da unga ya hoga fruta. ⁴⁴ Gatho ya 'bai gá za faditho po yá fruta, nda'a xá hño, y nda'a hingui ho. Ngue'a nura 'bai gá 'mini hingui tsa da unga ya igo, nixi ya cam'yo hingui tsa da unga ya obxi. ⁴⁵ Njabu nehe 'nara hoja'i nzantho øt'a nú'a xá hño, ngue'a nzantho benga ya hoga mfeni. Ha nura ts'o'mui gá ja'i nzantho øt'a nú'a hinxá hño, ngue'a ja rá mfeni nzantho beni xá nts'o. Njabu nehe nú'a ma, bí ehe de ja rá mfeni.

*Ra 'bede de yoho ya 'ñøhø bi hyoca 'ra 'nayá ngu
(Mt. 7:24-27)*

⁴⁶ ¿Hanja nzantho guí engaguihu: “Ma zi Hmu'ihe, ma zi Hmu'ihe”, ne hinguí øthu nú'a

dí xi'ah_u? ⁴⁷ Nu'a tó'o da 'ñehe da 'yøde nú'a dí mā ne da 'yøt'e, ma ga xi'ah_u to'o ri nhyecuau. ⁴⁸ Nu'á ri nhyecuau 'nara 'ñøhø nú'a bi xe'ta hab_u da hyocua rá ua rá ngu asta bi z_udi ra medo, ne ja bi hyocni rá ngu. Ne nu mi 'ua ya da'ye ne bi zø ya nzøthe bi 'rani hab_u mi ja rá ngu, pe nú'a ra ngu'a himbi hyømi ngue'a xqui thocua rá ua ja ra medo. ⁴⁹ Pe nu'a tó'o da 'yøde nú'a dí mā ne hinda 'yøt'e nú'a dí 'bepabi, ri nhyecuau nú'a ra 'ñøhø bi tøta rá ngu mañ_a ja ra haitho, himbi 'yacua rá ua mbo ra hai, y nu mi zøhø ya nzøthe co rá ts'edi bi hyøma nú'a ra ngu'a, y bi nhuati gatho.

7

Ra Jesu bi 'yøthebi 'nará 'bego 'nara nda gá soldado me Nroma
(Mt. 8:5-13)

¹ Mi uadi ra Jesu bi zofo ya ja'i bi yopa ma ma'na'qui pa ja ra hnini Ncapernau. ² De guehni mbi 'b_u 'nara nda gá soldado me Nroma, mi 'b_uhui 'nara ts'unt'_u xi mrá hma_udi 'bego, y nu'á mi ts_udi 'nara hñeni asta mi nedu. ³ Pe nu mi 'yøde nú'a ra nda gá soldado mi hma_u de ra Jesu, bi mēhna 'raya nda me Israel pa da 'yapa ra mate da 'ñehe da 'yøthebi nú'a rá 'bego mri hñeni. ⁴ Ha nu mi zøni'_u hab_u mi 'b_ui ra Jesu bi bantebi con gatho yá mai da mēui'_u ne bi 'ñembabi:

—Nú'a ra nda gá soldado bá pēncahe rí 'ñepi gui fats'i, ⁵ ngue'a xi ri ma_udi ndunthi ma ja'ih_u y asta bi manda nehe bi thoga ma nijah_u.

⁶ Hangue nura Jesu bi mēui'_u. Pe nu ya de mi ma da zønga ja ra ngu, nú'a ra nda gá soldado bi mēhna 'rayá amigo ne bi 'ñembabi:

—Rí maha ua xipabih_u ra Jesu njaua: Nú'í ri t'equ'eí Ndada, ya ogrí xuhña, ngue'a nuguí hiní 'ñepcagui ngugui gui cat'a ja ma ngu. ⁷ Hangué nixi dá ne dá masε_u pa ga tsi'a'i. Nu'a dí a'a'ibya, hønse_u gui mā gue da ñanga ma 'bεgo y dí camfri gue da ñani. ⁸ Dí camfri gue 'bestho da njab_u ngu nú'a gui mā, ngue'a nuguí dí 'b_ui nehe ja yá hmanda ma nda, ne dí pε'tsa ma soldado nehe ja ma hmanda. 'B_u ga embabi 'na de gue'u: “Rí ma”, nu'á da ma. Ha nu'b_u ga embabi ma'na: “Bá ecua”, nu'á dua ehe. Ha nu'b_u dí 'bεpabi 'nara 'bεfi ma 'bεgo, nu'á da mεfi.

⁹ Ha nu mi 'yøde njab_u ra Jesu xi bi 'yø nú'a bi m_unga nú'a ra nda gá soldado. Ne bi mpunts'i ne bi xipa nú'a ra hmuntsja'i mri 'ñoui, ne bi 'ñembabi'u:

—Xi majua_{ni} ni 'nara menguua Israel hinstá tsudi xi di ja rá jamfri ngu nú'a ra 'ñhø'a masque hingrá me Israel.

¹⁰ Ha nu mi menga nú'u ya 'mehni ja rá ngu ra nda gá soldado, bi zudi nú'a ra 'bεgo ya xqui ñani.

Ra Jesu bi japi bi yopa nte rá t'u 'nara viuda

¹¹ Mεfa de gue'a ra Jesu mri ma ja 'nara hnini rá thuhu Naín ne mri 'ñoui yá nxadi ne ndunthi ma'ra ya ja'i. ¹² Pe ante da zønga ja ra hnini bi hyandi mi pani 'nara 'behña_a mrá viuda xqui du rá 'ra t'u y mri ma nt'agui y nehe mi pani con gue'a 'nara hmuntsja'i. ¹³ Y nu mi hyanda ra zi 'behña_a nura Jesu, xi bi huequi ne bi 'ñembabi:

—Oguí zoni.

14 Nepu bi dast'i'a habu mi pa nú'u to'o mri du, ne bi hñuxa rá 'yε ja ra caha, y nú'u to'o mri du bi gohi bi 'mai. Ha nura Jesu bi 'ñembabi nú'a xqui du:

—Ts'unt'u, nugui dí xi'a'i: ¡Nangui!

15 Nepu nú'a xqui du bi nangui ne bi hñudi ne bi mudi bi ña. Y nura Jesu bi dapabi rá nana. 16 Ha nu mi hyanda njabu gatho ya ja'i, xi bi ntsu'u, ne bi mudi bi nsunda Ajuá ne mi ena'u:

—'Nará danga 'mehni Ajuá xa zøhø ja guecaguih.

Nehe mi ena'u:

—Ajuá xuá mehni pa e da maxa rá hnini.

17 Y gatho ja ra hai Judea ne gatho ma'ra ya hnini nú'u mi ja ja rá nthets'i, bi fadi nú'a xqui 'yøt'a ra Jesu.

Ra Xuua Xi'tsate bi mehna yoho yá nxadi pa bá c'a'tsa ra Jesu

(Mt. 11:2-19)

18 Ha de mi ofadi ra Xuua, bi 'yøde de gatho nú'a xqui 'yøt'a ra Jesu ngue'a go xqui xipabi nuyá nxadi sehe'a. Nepu bi zohna yoho de gue'u 19 pa bi mehni pa dua ambabi ra Jesu ua xi majuani go mi gue'a ra Cristo xqui mehna Ajuá pa da nda, o mahyoni da dø'ma ma'na. 20 Nu'bá nuyá 'mehni ra Xuua bi ma bá c'a'tsa ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—Ra Xuua Xi'tsate bá pencaheua pa ga an'ahe ua xi go gue'i grá Cristo rá 'mehni'i Ajuá xcuá ehe pa gui nda, o mahyoni ga tømhe ma'na.

21 Y nura ora mi zonga yá 'mehni ra Xuua, ts'a ra ora'a ra Jesu mi øthe ndunthi ya da'thi, ne mi enga ya ts'ondahi, ne mi øthe ndunthi ya goda nehe.

22 Hangue nu'á bi dadi ne bi 'ñembabi'u:

—Rí maha ne ua xipabih_u ra Xuua nú'a ja juadi gá hyanth_u ne gá 'yøh_u. Xipabih_u gue nuya goda xa yopa hyandi, nuya doua xa 'ño, ha nú'u hena ra lepra xa ñani, ha nuya gogu xa 'yøde, ha nú'u xqui du xa yopa nte, ha ya hyoya xa 'yøde ra maça noya nú'a mā de ra mpøhø. ²³ Nehe xipabih_u gue xi njapi nú'a to'o hinda _u rá mfeni de nú'a dí øt'e, dá gamfri hā gue Ajuā go xuá mēncagui.

²⁴ Ha nu mi menga nú'u yá 'mehni ra Xuua, ra Jesu bi madi bi 'yambabi ya ja'i de ra Xuua ne bi 'ñembabi:

—¿To'o gá ma uá hanth_u ja ra mbonthi? ¿Ha gue uá hanth_u 'nara ja'i mi otho rá ts'edi ngu ra xithi mri ndudetho ra ndahi? Hina ¿ngue hā? ²⁵ Nu'bá, ¿to'o uá hanth_u? ¿Ha gue 'nara 'ñøhø mi he 'raya dutu xi mahotho? Hina, ngue'a guí pah_u gue nuya 'ñøhø he ya dutu xi mahotho ne pe'tsa ndunthi ya hño, nu'ú 'b_u ja yá ngu ya ndā. ²⁶ Nu'bá, ¿to'o uá hanth_u? ¿Ha gue 'nará 'mehni Ajuā? Hāhā, majuani uá hanth_u 'nará 'mehni Ajuā, pe hingue hønse gue'a rá 'bēfi'a. ²⁷ Nura Xuua go gue'a rá 'mehni Ajuā nú'a mąnga ja ra Maça T'ofu gue mi ma da 'ñehe ne ena njaua:

Dí pēhna 'nama 'mehni pa da mąnga ra 'bet'o noya de gue'i,

pa da hyoc'a'i ri 'ñu.

²⁸ Nugui dí xi'ah_u gue hinxā 'm_u ma'na ra ja'i ma'na ra dangui rá nsu que ra Xuua Xi'tsate. Pe nu'a tó'o da yut'a ja rá hmanda Ajuā nuua ja ra ximhai ma'na ma da njapi que ra Xuua.

²⁹ Nu mi uadi bi mąnga ra Jesu njab_u, nu'bá nú'u to'o xqui hñąnga ra sistehe de ra Xuua, y asta 'raya 'ñątsa nguxbojā nehe, gatho'ū bi mā gue nú'a øt'a

Ajuá xá hño. ³⁰ Pe nuya fariseo ne ya xahnate de ra ley mi ε'sta ja yá x̄tha nú'a mi ne da 'yøt'a Ajuá con gue'ᵤ pa da pumba yá ts'oqui'ᵤ, hangue nixi hinxqui ne xqui hñānga ra sistehe nú'a mi øt'a ra Xuua. ³¹ Nepᵤ nura Jesu bi 'ñembabi ya ja'i:

—¿To'o ga hyεcuaga nuya ya ja'i himbi ne bi gamfri ra Xuua ha nixi hingui ne da gamfrigui nehe? ³² Nuyá rí hñāts'i nú'ᵤ ya bātsi hudi ja ra tai 'ñeni ne ma'ta yá mibātsiui ne embi: “Dá pε ma thūzahe, pe hingá neihᵤ. Dá tuthe ya thuhu dega dumᵤi, pe nixi gue'a hingá nzoniᵤ.” ³³ Hangue nú'ahᵤ gyá 'ñāgamfriᵤ grí hñāxhᵤ nú'ᵤ ya bātsi'ᵤ ngue'a pa gue'ahᵤ otho 'nara t'øt'e nú'a grí hohᵤ. Ngue'a gá hyanthᵤ ra Xuua bi zøhø, ne himi pa mi ñunga ja ya ngo ha nixi himi tsi ra vinu, hangue nu'ahᵤ guí emfᵤ gue mi pε'tsa ra ts'ondāhi. ³⁴ Nepᵤ de ra Xuua bi zøhø Nú'a To'o bi e bi Nja'i, xi ri ntsiui to'o ri ntsiui, ne xi ri ñungüi to'o ri ñungüi, pe nu'ahᵤ guí emfᵤ gue xi ra ts'o'yo ne ra tixfani ne ri ntsiui nú'ᵤ ya 'ñātsa ngūxboja ne ma'ra ya ts'oja'i. ³⁵ Pe nugui dí xi'ahᵤ gue nu'ᵤ tó'o pε'tsa ra hoga mfādi, go gue'ᵤ pādi gue gatho xá hño nú'a øt'a Ajuá co rá dānga mfādi'a.

Ra Jesu bi ñungüi 'nara fariseo rá thuhu ra Simu

³⁶ 'Na de ya fariseo bi zohna ra Jesu ja rá ngu pa da ñungüi. Nu'bú ra Jesu bi ma y mi zøni'a bi hñudi ja ra mexa. ³⁷ Y ja nú'a ra hnini'a mi 'būhni 'nara 'bēhñā xi mrá 'yøt'ats'oqui, y nu mi bādi gue xqui zøhni ra Jesu ja rá ngu nú'a ra fariseo pa ja da ñunini, bi ma bá c'a'tsi, ne bi hñāxa 'na ngu ra xito xqui thoqui de 'nara hoga t'axa do rá thuhu ra alabastro, mi po 'nara ñhni xi mi yñi xá cāhi.

38 Nura 'behñã'a bi dast'a ja yá ua ra Jesu, bi nzoni ne bi xixa yá guida ja yá ua ra Jesu, nepu bi o'tuabi co yá sta, nepu bi zu'tsuabi, ne bi go'tsuabi nú'a ra hoga ñuni mi ha. 39 Y mi hyanda nú'a ra fariseo xqui zohna ra Jesu ja rá ngu, bi benga ja rá mfenise ne mi ena: "Bxi majuaní dra badi nuna ra 'ñøhø, nu'bú di pahma gue nuni ra 'behñã tha'tua yá ua, guehni 'nara ts'o'behñã." 40 Ha nura ora'a ra Jesu bi 'ñembabi nú'a ra fariseo:

—Nu'i nugue Simu, dí ne ga xi'a'i 'nara noya.

Ha nura fariseo bi 'ñembabi:

—Xicagui, ma Xahnate'i.

41 Nepu nura Jesu bi 'ñembabi:

—Mi 'bu yoho ya 'ñøhø mi tupa ra boja ma'na ra 'ñøhø to'o mi hmi ra boja, y 'na de gue'u mi tupabi cat'a nthebe ya t'axboja, ha nu ma'na mi tupabi made nthebe. 42 Ha nu'ú himi tsa da gu'tua rá boja nú'a to'o xqui mipabi. Hangué nú'a ra 'ñøhø mri hmi ra boja bi pumbabi'u, ya himbi cobrabi. Hangué nubyá xicagui, ¿to'o 'na de gue nú'u yoho ya 'ñøhø bri pumbabi yá thai ma'na ma da maði nú'a to'o mi hmi ra boja?

43 Ha nura Simu bi daði ne bi 'ñena:

—Dí engá nú'a ra 'ñøhø ma'na mi tu ndunthi.

Y ra Jesu bi 'ñembabi:

—Majuani nú'a gá ma.

44 Nepu ra Jesu bi hyanda nú'a ra 'behñã ne bi 'ñembabi ra Simu:

—De dá tsøcua ja ri ngu hincá 'raca ni ts'u ra dehe pa ga xuca ma ua, pe ndi, hyanda nuna 'behñã, bi xuga ma ua co yá guida, ne bi otcagui co yá sta. 45 Nu'i hincá tsusqui, pe nuna ra 'behñã hingui tsaya tsasca ma ua. 46 Nu'i ni ra aceite

hinxcá cosca ja ma ñaxu, pe nuna ra 'bente 'behña xa goscagui ja ma ua 'nara ñani yuni xi xá cahi. ⁴⁷ Hangue dí xi'a'ibya gue nuna ra 'behña ya xra pumbabi gatho nú'ü yá ts'oqui xi ndunthi xqui 'yøt'e, y hangue por gue'a xi ja ndunthi rá hmate. Pe nu'a tó'o xra pumba yá ts'oqui masque beni gue hints'ü mi tu ndunthi, go gue'a otho ndunthi rá hmate.

⁴⁸ Nepü ra ora'a ra Jesu bi 'ñembabi nú'a ra 'behña:

—Ya stá pun'a'i gatho ri ts'oqui.

⁴⁹ Ha gatho nú'ü ma'ra ya ja'i mi huhni bi müdi bi 'ñémse'ü ne mi ena:

—¿Xi to'obya nuna ra 'ñøhø gue asta yá ts'oqui ya ja'i da za da pumbabi, ena?

⁵⁰ Ha nura Jesu bi 'ñembabi nura 'behña:

—Co nú'a ri jamfri guí p'e'tsi ya xcá mpøhø, ha nubyá rí ma te rá 'ñentho.

8

'Raya 'behña mi faxa ra Jesu

¹ 'Mefa de gue'a ra Jesu bá 'yo ja ndunthi ya danga hnini ne ja ndunthi ya t'üca hnini mi zofo ya ja'i ne mi xipabi'ü ra hoga nt'øde gue ya xa zø ra Ndā de mahets'i pa da ndā. Ne mri 'ñoui nú'ü 'ret'amayoho yá nxadi. ² Ne mri 'ñoui nehe 'raya 'behña nú'ü xqui 'yøthebi yá hñeni ne ma'ra nú'ü xqui 'yēnba ya ts'ondāhi. 'Na de gue'ü mrá thuhu ra Maria Magdalena nú'a xqui t'ēnbabi yoto ya ts'ondāhi. ³ Nehe mi 'ñoui ra Juana nú'a mrá 'behña 'nara 'ñøhø mrá thuhu ra Chusa nú'a 'namrá danga maste ra ndā Erode. Mri 'ñoui'ü

nehe ra Sana ne ma'ra ya 'behñá nú'ᵤ mi faxa ra Jesu ne yá nxadi de nú'á mi tsᵤpa yá ts'edi'ᵤ.

Ra 'bede de ra mot'i
(Mt. 13:1-9; Mr. 4:1-9)

⁴ Y ndunthi ya ja'i bi bøni de yá hnini pa da ma dua c'a'tsa ra Jesu. Y nu mi hyandi bi munts'a ndunthi ya ja'i bi mudi bi xipa 'nara 'bede ne bi 'ñembabi:

⁵ —'Nara pa 'nara mot'i bi ma ja rá huahi pa da mpot'i. Y nu mi xanga ya nda, 'ra bi zo ja ra 'ñu y bi 'rani ya ja'i bi net'i, ne bi zi ya ts'int's'ᵤ. ⁶ Ha nu ma'ra bi zo ja ya 'bodo habᵤ mi otho ndunthi ra hai. Y nu mi c'onts'i bi 'yot'i 'bestho ngue'á mi otho ra xaha. ⁷ Ha nu ma'ra bi zo habᵤ mi ja ya 'mini, ha nu mi c'onts'i bi 'yot'i ngue'á bi xumi ya 'mini ne bi hñácuá yá te. ⁸ Ha nu ma'ra bi zo habᵤ xi xmá hño ra hai, ne nu mi hogui'ᵤ bi unga 'nara hoga sofo, ne cada 'nara 'bai bi unga asta 'na nthebe ya nda.

Y nu mi uadi bi mᵤnga ra Jesu njabᵤ, bi yopa ña nts'edi ne bi 'ñembabi ya ja'i:

—Nu'á tó'o ja rá t'øde pa da 'yøde, dá 'yøde núna dí mā.

Hanja ra Jesu bi zofo ya ja'i dega 'bede
(Mt. 13:10-17; Mr. 4:10-12)

⁹ Nepᵤ nuyá nxadi bi 'yambabi ra Jesu te mri bønga nuna 'bede bi mā. ¹⁰ Ha nu'á bi dᵤtuabi'ᵤ bi 'ñembabi:

—Nu'ahᵤ xa 'ra'ahᵤ Ajuá ra hoga mfadi pa gui pahᵤ nú'á hinxqui fadi ma'met'o de hanja ri manda'á. Pe nuyᵤ ma'ra ya ja'i dí zofo co ya 'bede pa da hyandi pe hinda badi te 'bε'á, y da 'yøde pe hinda zo yá mfeni te rí bøni.

Ra Jesu bi ma te ri bonga nura 'bede de ra mot'i
(Mt. 13:18-23; Mr. 4:13-20)

¹¹ Nuna 'bede ja juadi dá ma ri bõni da 'ñena gue nura nda gue'a ra maça noya. ¹² Ha nu'ya ya nda bi zo ja ra 'ñu go gue'a nú'a to'o øde ra maça noya, ne da 'ñehe ra ts'ondahi da pu'tua rá mfeni pa hinda gamfri y njab_u hinda za da mpøhø. ¹³ Ha nu'ya ya nda bi zo ja ra 'bodo go gue'a nú'a to'o øde ra maça noya ne hani co 'nara johya ne 'ñena xi camfri, pe hingui camfri con gatho rá mai, hangue nu sta 'ñepa ya ts'othogui da 'uegue. ¹⁴ Ha nu'ya ya nda bi zo ja ya 'mini go gue'a nú'a to'o øde ra maça noya, pe da mpumfri po rá ngue yá 'bæfi ne de nú'a te gatho pɛ'tsi, ne ngue'a di denda ya t'øt'e de ra ximhai, y njab_u da 'bɛdi nú'a xqui 'yøde, nja ngu nú'ya ya nda himbi unga ra sofo. ¹⁵ Ha nu'ya ya nda bi zo ja ra hoga hai go gue'a nú'a to'o øde ra maça noya ne da 'yøt'e con gatho rá mai ngu nú'a ri ho Ajuá, ne da zɛ rá jamfri, y go gue'a nja ngu nú'ya ya nda bi unga ra hoga sofo.

Ra 'bede de ra ñot'i
(Mr. 4:21-25)

¹⁶ Ra Jesu bi manga ma'na ra 'bede ne bi 'ñena:

—Jo'o 'nara ja'i da tsøgue 'nara ñot'i ne da ye'mba 'nara caha o da hñuxa ri ga'ti de ra mfidí pa hinda yot'i. Nu'a da 'yøt'e, da tsøgue ra ñot'i ne da tøte hab_u da tøte pa da yot'a gatho mbo ra ngu, ne pa njab_u handa ya ja'i sta yut'i. ¹⁷ Njab_u nehe gatho nú'a t'aguibya, 'nara pa ma da hnequi ja ra ñot'i, ne gatho nú'a hingui faðibya, 'nara pa ma da faði.

18 Hangue jamasuh_u pa gui 'yødeh_u xá hño nú'a dí xi'ah_u, ngue'a nu'a tó'o pe'tsa rá mfadi ne da badi da su, nu'a ma'na ma da t'umbabi ndunthi, pe nu'a tó'o hingui su rá mfadi, da pumfri nú'a ts'uh padi.

Rá nana ne yá cu ra Jesu

(Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)

19 Nep_u de mi xahna ya ja'i ra Jesu, bi zøhø rá nana ne yá cu, pe himbi za bi thogui pa hab_u mbi 'bui'a ngue'a xi xqui munts'ini ndunthi ya ja'i.

20 Ne bi t'embabi ra Jesu:

—Bi zø ri nana ne ri cu y 'bahni thi bí tøp'a'i gui ñaui 'na.

21 Pe nura Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Nu'uh tó'o øde ra maça noya ne da 'yøt'a nú'a ma, nú'ú go gue'uh ma nana ne ma cu.

Ra Jesu bi japi bi tsaya ra bunthi

(Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)

22 'Nara pa ra Jesu bi bøxa ja 'nara motsa co yá nxadi ne bi 'ñembabi'uh:

—Maha pa ri'nandi ra ndehe.

Y bi ma'uh. 23 Y de mi pa ja ra ndehe bi z_u ra t'aha ra Jesu ne bi 'ña_uha. Y mi damfri'uh bi nja 'nara danga bunthi ja ra ndehe, y bi mudi bi mo ra dehe ja ra motsa asta mi ne xa yui'uh. 24 Nep_u nuyá nxadi bi ma bá a ra Jesu ne bi 'ñembi:

—¡Ay, ma zi Xahnate'ihe, ya ma ga cuih_u ja ra dehe!

Nu'bú ra Jesu 'bestho ra ora'a bi nangui ne bi zui ra bunthi ne ra dehe, y 'bestho bi ntsaya gatho.

25 Nep_u ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:

—¿Te bi ja co ri jamfrih_u?

Ha nu'ú xi bi ntsu ne bi 'yø de nú'a bi 'yøt'a ra Jesu, ne mri 'ñémbabi'ú 'na ngu ma'na:

—¿Te ma ts'edi hani 'b_u, gue asta ra bunthi ne ra dehe zofo, y nu'ú øte?

Ra Jesu bi 'yemba ya ts'ondahi 'nara 'ñøhø me Gadara

(Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

²⁶ Nep_u de gue'a bi 'rats'i de ra ndehe ne bi zønga ja 'nara hai ja rá hyo ra ndehe hab_u rá thuhu Gadara nú'a ri nhyanduitho ra hai Galilea. ²⁷ Ha nu mi gai ra Jesu de ja ra motsa, 'bestho 'nara 'ñøhø mrá menguni e bi z_udi. Nú'a ra 'ñøhø'a ya mi øt'a ndunthi ya pa mi p_e'tsa 'raya ts'ondahi, ne himi he ra dutu, nixi mi 'b_ui ja 'nara ngu ngue'a nzantho mi 'b_ui ja ya nt'agui. ²⁸ Y nu mi hyanda ra Jesu, bi e bi ndandiñahmu ja yá ua ne bi mafi nts'edi bi 'ñena:

—Nu'i Jesu, rá T'ú'i Ajuá bí 'b_u mahets'i, ¿hanja grí nhyøt'e con guequi? Dí bante'i gue oxqui ma gui 'yengagui de guecua.

²⁹ Bi m_anga njab_u ngue'a ra Jesu ya mi f_udi mri 'b_epabi ra ts'ondahi da bøni de nú'a ra 'ñøhø. Ndunthi ya 'mi'qui ra ts'ondahi xqui g_u nú'a ra 'ñøhø ne mi ø'tua nú'a go mi ne. Ha nuya ja'i ora mi handa njab_u, da g_u ne da dat'i co ya cadena ja yá ua ne ja yá 'y_e, pe nu'á mi c'ucta nú'ú ya cadena, y ra ts'ondahi mi japi da bønga yab_u ja ya mbonthi. ³⁰ Ha ra Jesu bi 'yambabi nú'a ra 'ñøhø ne bi 'ñembabi:

—¿Te rá hu'i?

Nu'á bi d_adi ne bi 'ñena:

—Drí ndunthihe.

Bi m_anga njab_u ngue'a xi mi p_e'tsa ndunthi ya ts'ondahi. ³¹ Ha nú'ú ya ts'ondahi bi bantebi ra

Jesu gue hinda mehna ja ra nidu. ³² Nu de guehni mi 'yoni 'na danga taxo ya ts'udi mri ñuni ja ra t'øhø, hangue ya ts'ondahi bi bantebi ra Jesu gue da umba nsequi da ma da yut'a ja nuya ts'udi'ɥ, y nu'á bi umba nsequi'ɥ. ³³ Ra ora'a ya ts'ondahi bi bøni de nú'a ra 'ñøhø ne bi ma gá yut'a ja ya ts'udi, ne gatho ya ts'udi bi nest'ihi gá ma gá hñøt'a ja ra ndehe, ne bi jat'i'ɥ.

³⁴ Y nu mi hyanda njabɥ nú'ɥ to'o mi taca ya ts'udi xi bi ntsu'ɥ, ne bi ma hnest'ihi bá 'yonga ra 'bede ja ra hnini ne habɥraza de nú'a te xqui nja. ³⁵ Y gatho ya ja'i bi ma da hyanda nú'a xqui nja. Y nu mi zonga habɥ mi 'bɥ ra Jesu, ja bi zɥhni'ɥ nú'a ra 'ñøhø mi pe'tsa ya ts'ondahi mi huhni ja yá ua ra Jesu, ya mi he yá dutu ne ya xi mi ja rá mfeni. Y gatho ya ja'i xi bi ntsu. ³⁶ Nepɥ nú'ɥ to'o xqui hyanda nú'a xqui nja bi xipabi'ɥ hanja xqui 'bui xá hño nú'a ra 'ñøhø'a. ³⁷ Y nu mi badi njabɥ gatho ya me Gadara bi bantebi ra Jesu da bøni de guehni ngue'a xi xqui ntsu'ɥ. Hangue nura Jesu bi yopa bøxa ja ra motsa ne bi ma de guehni. ³⁸ Nepɥ nú'a ra 'ñøhø xqui t'emba ya ts'ondahi bi bantebi xa meuihma ra Jesu, pe ra Jesu bi 'ñembabi:

³⁹ —Hina, hinga tsix'a'i, cohiua, pengui rí ma ri ngu, ne xipabi ya ja'i nú'a xa 'yøt'a'i Ajuá.

Hangue nu'á bi mengui ne bi madi bi metuabi ya ja'i ja gatho nú'a ra hnini de nú'a xqui 'yøtua ra Jesu.

*Bi ñani rá t'ixu ra Jairo, nehe bi ñani nú'a ra 'bɥhñá bi dɥnba rá he ra Jesu
(Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)*

40 Nu mi yopa menga ra Jesu pa ri'nandi ra ndehe, ya ja'i xi bi johya mi hyandi'a, ngue'a nu'ú mi tømtho'a. 41 Nepu bi zøhni 'nara 'ñøhø mrá thuhu ra Jairo mrá nda de ra nija de guehni. Ne bi ndandiñahmu ja yá ua ra Jesu ne bi bantebi gue da meui pa ja rá ngu, 42 ngue'a mi nedu rá t'ixu. Hønse gue'a mrá t'ixu'a, ne mi pe'tsa 'ret'amayoho njeya. Hangué ra Jesu bi meui, y nu mi ma, bi dena ndunthi ya ja'i asta mri ts'i'mi'a.

43 Y ja nura hmuntsja'i'a mi pani nehe 'nara 'bèhña ya mi pe'tsa 'ret'amayoho njeya mi xo'tua ya ji, y ya xqui degue gatho nú'a mi pe'tsi pa mri 'ñøthehma, pe hinxqui za to xqui 'yøthe'a. 44 Nura 'bèhña'a gá yu ja rá xutha ra Jesu pa bi damba rá ñani rá he. Y nura ora'a 'bestho bi ñani, y ya himbi sigui bi xo'tua ya ji.

45 Nepu nura Jesu bi 'ñani ne bi 'ñena:

—¿To'o nú'a bi danga ma he?

Gatho ya ja'i bi dadi bi 'ñena:

—Hinto xa duñ'a'i.

Ha nura Pedro ne nú'u ma'ra yá minxadiui bi 'ñembabi ra Jesu:

—Ma zi Xahnate'ihe, guí handi gue ndunthi ya ja'i ri ts'ip'a'i ne ent'a'i, ha guí ena gue to'o bi duñ'a'i.

46 Ha nura Jesu bi 'ñena:

—Dí padi bri thungagui, ngue'a dá tsa dá øthe 'nara ja'i co ma ts'edi.

47 Nu mi hyanda nú'a ra 'bèhña gue ra Jesu xqui batho gue xqui thamba rá he, nu'bú nu'á bá ehe bi ndandiñahmu ja yá ua'a, ne asta mri huat'i co ra ntsu. Ne de ja yá thandi nuya ja'i bi ma pa te xqui duni'a, ne bi ma gue ora mi damba rá ñani rá he,

ra ora'a bi tsayabi nú'a ra hñeni mi tsadi. ⁴⁸ Nu'bu nura Jesu bi 'ñembabi nú'a ra 'behña:

—Ma zi t'ixu'i, co ri jamfri xcá ñani. Y nubyá rí ma te rá 'ñentho.

⁴⁹ Y de mi ña ra Jesu, bi zøhø 'nara 'mehni xqui 'ñe ja rá ngu ra Jairo nú'a mrá nda ja ra nija, ne bi 'ñembabi:

—Ri t'ixu ya bi du, ya oguí xuhña ra Xahnate.

⁵⁰ Y nu mi 'yøde njabu ra Jesu bi 'ñembabi ra Jairo:

—Oguí tu ri mai, hønse gui camfrigui y nuri t'ixu ma ga da'a'i di 'bui xá hño.

⁵¹⁻⁵³ Y nu mi zøni'u ja rá ngu ra Jairo, ndunthi ya ja'i ya xqui munts'ini mi zoni ne mri mantho ngue'a xqui du ra nxutsi. Pe nura Jesu bi 'ñembabi'u:

—Oguí zoñhu, ngue'a nura nxutsi hinxa du, ahatho.

Pe nu'ú himbi gamfri nú'a bi mangua ra Jesu, bi nthetho. Nepu ra Jesu himbi hopa ma'ra to'o bi yat'iui habu mi 'benga ra nxutsi, hønse ra Pedro ne ra Cobo ne ra Xuua ne rá dada nú'a ra nxutsi ne rá nana, go gue'u bi hopi bi yat'i. ⁵⁴ Nepu nura Jesu bi mipa 'nará 'yε nú'a ra nxutsi ne bi 'ñembabi nts'edi:

—Zi nxutsi, nangui.

⁵⁵ Y 'bestho ra ora'a nú'a ra nxutsi bi yopa nte ne bi nangui. Nepu ra Jesu bi manda gue da t'umbabi te da zi. ⁵⁶ Ha nurá dada rá nana xi bi 'yø, y ra Jesu bi hñu'mba ra hña gue hinto da xipi de nú'a xqui nja.

9

*Ra Jesu bi mehna nú'u 'ret'amayoho yá nxadi
(Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)*

¹ Ra Jesu bi munts'a nú'ɥ 'rɛt'amayoho yá nxadi pa bi umba ra ts'ɛdi pa da 'yɛmba nu'araza ra ts'ondahi nuya ja'i, ne da 'yøthebi yá hñeni. ² De guehni bi mɛhni'ɥ pa da 'yøthe gatho ya da'thi ne da m̄anga ra hoga nt'øde gue ya bi zø ra Nd̄a de mahets'i pa da nd̄a. ³ Ne bi 'ñembabi'ɥ:

—Ote xqui haxhɥ pa ja ra 'ñɥ, oxqui haxhɥ ri bordohɥ, nixi 'nara buxa, nixi nú'a te gui tsihɥ, nixi ra boja, nixi ri mponga dutuhɥ. ⁴ Y nu'a ra ngu habɥ da t'a'ahɥ ntsaya, ja gui 'bɥhɥni asta nú'a ra pa'a gui yopa jɥ ri 'ñuhɥ. ⁵ Y nu'a ra hnini habɥ hinda ne da t'a'ahɥ ntsaya, pøñhɥ de guehni, ne huathɥ ra hai nú'a di tu ri uahɥ, y nú'á gue'a 'nara seña gue ya hingo guí th̄adihɥ de yá ts'oqui'ɥ.

⁶ Y mi uadi bi xipa ra Jesu te da 'yøt'e'ɥ, bi nxani'ɥ bi ma habɥraza ya hnini, bi m̄anga ra hoga nt'øde y mi øthebi yá hñeni ya ja'i habɥraza mi tsøñ'ɥ.

*Ra Xuua Xi'tsate bi thecua rá ñaxu
(Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)*

⁷ Ra nd̄a Erode bi zo rá gu nú'a mi øt'a ra Jesu, ne himi pađi te da beni'a, gue'a 'rama'na'ño mi m̄anga ya ja'i. 'Ra mi ena gue mi gue'a ra Xuua Xi'tsate xqui yopa nte de ra du, ⁸ ha nu ma'ra mi ena gue mi gue'a ra bađi Elía xqui yopa nte ma'na'qui, ha nu ma'ra mi ena gue mi gue'a 'na de gue nú'ɥ ma'ra yá 'mɛhni Ajuá mi 'bɥ maya'bɥ xqui yopa nte de ra du. ⁹ Y nura nd̄a Erode bi 'ñena:

—Conque go nucse dá manda bi thecua rá ñaxu ra Xuua. Nu'bá ¿to'o nú'a xi ja ndunthi rá 'bede?

Y ra nd̄a Erode xi mi ne da hyandi'a.

Ra Jesu bi 'uinga thogui cat'a 'mo ya ja'i
(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14)

¹⁰ Nu mi menga yá nxadi ra Jesu, bi xipabi'a gatho nú'a xqui 'yøt'e'ɥ. Nepɥ ra Jesu bi zits'i bi mɛui'ɥ ja 'nara luga habɥ mi jo'o ya ja'i gueta ra hnini Betsaida. ¹¹ Pe mi badi ya ja'i gue mi pani'a, bi dɛni'ɥ. Pe ra Jesu himbi co'tsi'ɥ, nu'a bi 'yøt'e, bi mudi bi xipabi de hanja ri manda Ajuá, ne mi øthe gatho nú'ɥ mri hñeni.

¹² Ne de mi nde nú'a ra pa'a, nú'ɥ 'rɛt'amayoho yá nxadi bi ma bá tsadi ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—Da za gui pɛhna ya ja'i da ma ja ya hnini ne ja ma'ra ya luga hinga yabɥ pa dua honi habɥ da ntsaya ne da hyoni te da zi, ngue'a nuua habɥ dí 'bɥhɥ otho ni 'nara ngu y nixi te da ts'i.

¹³ Pe nura Jesu bi 'ñembabi'ɥ:

—Nu'ahɥ go da umfɥ te da ziyɥ.

Nepɥ nu'ú bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Otho te ga umfe, hønse cat'a ya thuhme drí hñahɛ, ne yoho ya zi hua, o ga mahe ga tambahe te da zi ri gathoyɥ.

¹⁴ Xi mi ndunthi ya ja'i, sehe ya 'ñøhø ngu mi cat'a 'mo. Pe nura Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:

—Ñehɥ dá hñudi ya zi hmunts'i ngu dega nde nthebe.

¹⁵ Njabɥ bi 'yøt'e'ɥ, ne bi hñudi gatho. ¹⁶ Ha nura Jesu bi gɥ nú'ɥ cat'a ya thuhme ne nú'ɥ yoho ya hua, ne bi nøts'e pa mahets'i bi 'yapa Ajuá rá Dada da japi. Nepɥ bi hyecuabi bi umbabi yá nxadi pa da hyecuabi ya ja'i. ¹⁷ Gatho ya ja'i bi ñuni ne xi bi niñá. Nepɥ bi hmunts'a ya seca thuhme xqui bongui y bi ñuxa 'rɛt'amayoho ya 'bøts'e.

*Ra Pedro bi ma gue ra Jesu go gue'a ra Cristo
(Mt. 16:13-19; Mr. 8:27-29)*

¹⁸ 'Nara pa ra Jesu bi 'uehuisε yá nxadi ne bi 'yapabi Ajuá'a. Nep_u bi 'yambabi yá nxadi bi 'ñembabi:

—¿Te guí ø_h mąnga ya ja'i de guequi? ¿Xi to'ogui, ena?

¹⁹ Ha nu'ú bi dadi ne bi 'ñembabi:

—'Ra ena go gue'i grá Xuua Xi'tsate, ha nu ma'ra ena go gue'i grá bađi Elía, ha nu ma'ra ena go gue'i 'na de nú'ú ma'ra yá 'mehni Ajuá mi 'b_u maya'b_u ne xa yopa nte de ra du.

²⁰ Nep_u nura Jesu bi 'ñembabi'ú:

—Pe xi nu'ah_u, ¿to'o guí mañh_u gue go guequi?

Nu'bú ra Pedro bi dadi ne bi 'ñena:

—Nu'i go gue'i grá Cristo xuá pehn'a'i Ajuá pa gui nda.

Ra Jesu bi ma de rá du

(Mt. 16:20-28; Mr. 8:30-9:1)

²¹ Pe nura Jesu bi hñu'mba ra hñá'ú gue hinto da xipabi mi to'o'a. ²² Ne bi 'ñembabi:

—Nú'a To'o bi e bi Nja'i pe'tsi da thogui ndunthi ya ts'othogui, y ya ndaxjua nda ne ya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley ma da utsa ne hinda ma da gamfri, ne ma da hyo'ú. Pe rá hñupa ma da yopa nte ma'na'qui de ra du.

²³ Nep_u 'mefa bi zofo ra hmuntsja'i xqui munts'ni ne bi 'ñembabi:

—Nu'a tó'o da ne da dengagui pa dua nxadi, odi ø'ta nú'a go rá paha sehe, mahyoni 'nara pa ngu 'nara pa da zeta gatho nú'a da 'ñepabi asta rá du, ne dá dengagui. ²⁴ Ngue'a nu'a tó'o ne da su rá te ma da 'bedi, pe nu'a tó'o da unga rá te po rá nguequi,

nú'á ma da me'tsa rá te pa nzantho. ²⁵ ¿Te ri muui 'b_u 'nara ja'i drá me'ti gatho ra ximhai y nura ja'i'a da 'm_edi pa nzantho? ²⁶ Ngue'a nu'a tó'o da ntsa da ñ_a de guequi ne da ntsa da m_anga ma noya, necagui nehe núgui dá e dá nja'i, ma ga ma gue hindí p_aca'a nu xcrá yopa pengaua pa ga nda co rá nsunda ma Dada ne de ya ma_a ε_{nxε}. ²⁷ Xi majuani dí xi'ah_u gue 'ra de gue'ah_u guí 'b_uh_uua, hingui ma gui tuh_u asta hingui hyanduah_u rá nsunda ra Nda de mahets'i.

*Bi mpadi rá 'bai ra Jesu
(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)*

²⁸ Rá hñato ma pa'a de xqui m_anga ra Jesu njab_u, bi b_ox_a ja 'nara t'øhø pa da 'yapabi Aju_a rá Dada, ne bi zixa ra Pedro, ra Cobo ne ra Xuua. ²⁹ Y de mri ora'a, bi mpadi rá hmi, ha nuyá dutu xi bi t'axqui asta mri hu_εxqui. ³⁰ Y de guehni bi hneca yoho ya 'ñøhø mri 'bahni mi ñ_aui, y go mi gue'a ndu ra Moise ne ndu ra Elía. ³¹ Ne nu'ú xqui go'ma 'nara hyats'i hab_u mi 'bai, ne mi ñ_a'_u de hanja mi ma da du ra Jesu de guehni ja ra hnini Jerusale. ³² Nura Pedro ne nú'_u mri 'ñoui xi mi tsuh_m ra t'ah_a'_u, pe bi ma ra t'ah_a nu mi hyanda nura hyats'i mi hnequi ja ra Jesu, ne bi hyandi mi 'bahni nú'_u yoho ya 'ñøhø con gue'a. ³³ Y nú'_u yoho ya 'ñøhø de ya mi ma da edi ra Jesu, nu'bú ra Pedro bi 'ñembabi:

—Ma zi Xahnate'i, ¡xá hño ga 'b_uh_uua! Te guí ma, ga hocje hñu ya zi ja'tsi, 'na pa gue'i, 'na pa ra Moise, ha nu'a ma'na pa ra Elía.

Pe nura Pedro himi p_adi nú'a mi ma. ³⁴ Y nura ora ts'a mi m_anga njab_u'a, bi zø 'nara guui bi go'ma hab_u mi 'bai'_u. Y nu mi go'ma ra guui'_u, xi

bi ntsu. ³⁵ Nep_u de ja ra guui bi nt'øde 'nara noya bi 'ñena njaua:

—Nuni go guehni ma hm̄a T'_u. 'Yøh_u nú'a da xi'ah_uni.

³⁶ Y nu mi uadi bi nt'øde nú'a ra noya, bi hyandi'_u gue ya hønse ra Jesu mi 'baseni, y nu'ú ya hinte bi ma, y nuya pa'_u hinto bi xipabi de nú'a xqui hyandi'_u.

*Ra Jesu bi 'yemba 'nara ts'ondahi 'nara ts'unt'_u
(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)*

³⁷ Rá hyax'a bá cai'_u de ja ra t'øhø, y de guehni bi ma ndunthi ya ja'i pa bá c'a'tsa ra Jesu. ³⁸ Nep_u 'nara 'ñøhø mi pani ja ra hmuntsja'i bi ña nts'edi ne bi 'ñembabi ra Jesu:

—Xahnate, 'yøtca ra mate e gui nutca ts'_u ma t'_u, ngue'a hønseña dí pɛ'tsi, ³⁹ y pɛ'tsa 'nara ts'ondahi ri japi da mafi, ne da ntani ne da ndu sehe, ne ri japi asta da 'yents'a ra fuguí rá ne. Nts'edi xi ri ani, y xi xá hñei da døgue. ⁴⁰ Ya dá xipahma ri nxadi da 'yembahma, pe hinxa za xa 'yembabi.

⁴¹ Nu'bú nura Jesu bi 'ñena:

—¡Nu'ah_u 'nagyá 'ñagamfrih_u ne gyá ts'oja'ih_u!
¡Asta ha'm_u ma ga tse't'a ri 'ñajamfrih_u!

Nep_u bi 'ñembabi nú'a ra 'ñøhø:

—Bá tsincaua ri t'_u.

⁴² Pe nu mi ts'i'tsua ra Jesu nú'a ra ts'unt'_u, ra ts'ondahi bi fomi pa ja ra hai ne bi japi bi ntani ne bi ndu sehe. Pe nura Jesu bi 'yenga nú'a ra ts'ondahi, ne 'bestho nú'a ra ora'a bi ñani nú'a ra ts'unt'_u, ne bi yopa dapa rá dada. ⁴³ Y gatho ya ja'i xi bi 'yø de nú'a rá danga ts'edi Aju_u xqui hnequi.

Ra Jesu bi yopa ma de rá du
(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)

De nuya pa'ɥ xi mri 'yø ya ja'i de gatho nú'a xqui 'yøt'a ra Jesu, nu'á bi 'ñembabi yá nxadi:

⁴⁴ —'Yøɥ xá hño núna ma ga xi'ahɥ ne oxqui pumfriɥ: Nú'a To'o bi e bi Nja'i ma dra da ja yá 'yε ya ja'i pa da 'yø'tua nú'a go da ne'ɥ.

⁴⁵ Pe nuyá nxadi himbi baði te mri bønga nú'a bi xipabi'ɥ, ngue'a himi tsa da zo yá mfeni'ɥ. Ne nu'ú mi tsu da 'yambabi te mri bønga nú'a xqui xipabi'ɥ.

Nú'a to'o ma'na ma da nja rá nsu
(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)

⁴⁶ Nepɥ nuya nxadi bi mɥdi mri 'ñámbabi 'na ngu ma'na to'o de gue'ɥ mi ma da ua'a da ma. ⁴⁷ Pe nura Jesu bi batho de nú'a mi beni'ɥ hangue nu'á bi ma'ta 'nara zi bɔtsi bi 'ba'ma ja rá hyo'a, ⁴⁸ ne bi 'ñembabi'ɥ:

—Nu'a tó'o de ma thuhu da numansu 'nara zi bɔtsi ngu nuna, nugui go ri numansugui, y nu'a tó'o ri numansugui, go ri numansu nú'a to'o bá pɛncagui. Ngue'a nu'a tó'o hinda 'ñets'i, nú'a go gue'a da ndangui rá nsu.

Nu'ɥ tó'o hingui ɥtsaguiɥ, gue'ɥ 'bɥi con guecjɥ
(Mr. 9:38-40)

⁴⁹ Nepɥ nura Xuua bi 'ñembabi'a:

—Ma zi Xahnate'i, stá hanthe 'nara 'ñøhø de ri thuhu ɛnga ya ts'ondahi, y nuje stá haɥuabihe ngue'a nu'a hingui 'yo con guecjɥ.

⁵⁰ Pe nura Jesu bi 'ñembabi'a:

—Oguí haɥuahɥ, ngue'a nu'ɥ tó'o hingui ɥtsaguiɥ, go rí maxcaguiɥ.

Ra Jesu bi zɥi ra Cobo ne ra Xuua

51 De ya mi ma da zø ra pa da yopa mengui ra Jesu pa mahets'i, 'na mfenitho bi g_u ra 'ñu bi ma pa Jerusale. 52 Ne bi mēhna to'o bi 'met'o pa da ma ja 'nara hnini de ra hai Nsamaria pa da hyoni hab_u da 'ñoxi'x. 53 Pe nuya mengu de guehni himbi ne bi umba ntsaya'x ngue'a mri njua'ñu pa Jerusale. 54 Pe nu mi bađi njab_u ra Cobo ne ra Xuua nú'x yoho de yá nxadi, bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'ihe, ¿ha hinguí ne ga adih_u dua cai ya tsibi de mahets'i pa da tsat'a nuna hnini ngu nú'a bi 'yøt'a ndu ra bađi Elía?

55 Mi mąnga njab_u'x, nura Jesu bi nu'ti ne bi zxi bi 'ñembabi:

—Nu'ahú, nixi guí pah_u te ma ndahi guí hanpah_u rá ts'edi pa guí mañh_u njab_u. 56 Nú'a To'o bá e bi Nja'i, himbá ehe pa da hñacua yá te ya ja'i, nú'á bá ehe pa da pøhøbi.

Nep_u nu'ú bi thogui pa ma'na ra t'uca hnini.

*'Raya ja'i to'o mi ne da dēna ra Jesu
(Mt. 8:19-22)*

57 Y de guehni má 'ñu 'nara 'ñøhø bi 'ñembabi ra Jesu:

—Ma zi Hmu'i, dí ne ga ten'a'i hab_uraza gui ma.

58 Ra Jesu bi dađi ne bi 'ñembabi:

—Nuya haho ja yá hñado, ha nuya ts'int's'x ja yá 'bafi, pe Nú'a To'o bá e bi Nja'i otho nixi rá ngu pa hab_u da ntsaya.

59 Nep_u bi 'ñembabi ma'na ra 'ñøhø:

—Bá ehe ga mε pa dua nxadi'i.

Ha nu'á bi dađi ne bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'i, dí ne gui 'raca nsequi ga ma ga agui 'met'o ma dada, nep_u ga pengui ga ten'a'i.

60 Nu'bu nura Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Tsopu nú'u xa du da 'ya yá mi'ñagamfriui, pe nu'i bá ehe pa gui ma gui manga ra hoga noya gue ya xa zohø ra Nda de mahets'i pa da nda.

61 Nepu bi 'ñembabi ra Jesu ma'na ra 'ñohø:

—Ma zi Hmu'i, necagui dí ne ga ten'a'i, pe 'raca nsequi 'met'o ma ga edi ya mengu de ja ma ngu.

62 Pe nura Jesu bi 'ñembabi:

—'Bu 'nara uafri heca 'nara the ne da ñegui, nurá the ya hinda ma manjuantho. Njabu nehe nu'a tó'o ø'tua rá 'befi Ajuá ne da beni gatho nú'a bi zogui, hinte ri muui pa ja rá hmanda Ajuá.

10

Ra Jesu bi mehna má hñu'rate ne 'ret'a yá nxadi

1 Nepu 'mefa ra Jesu bi huahna má hñu'rate ne 'ret'a yá nxadi pa bi mehni dega yoho da 'met'o'u pa ja ya hnini habu mi ma da thogui'a. 2 Ne bi 'ñembabi:

—Xi majuañi dí xi'ahu, xi ndunthi ra sofo pe ts'utho ya xofu. Hangué 'yaphu Ajuá nú'a to'o rá meti ra sofo dua pehna ndunthi ya mefi pa da gu'tsua rá sofo. 3 Y nubyá nu'ahu ma ga pehn'a'ihu gui maha ngu ya zi deti madetho de ya mi'ño, hangué xi da nsuhu. 4 Ne oxqui haxhu ni 'nari buxahu, nixi ri bojahu, nixi ri ponga zesthihu. Ne oxqui 'baihu gui nzenjuatehu 'met'o ja ri 'ñuhu. 5 Ora gui cuthu ja 'nara ngu gui nzenjuatehu njaua: “Ajuá da jap'ahu pa gui 'buhu te rá 'ñentho.” 6 Ha nu'bu ya mengu de nura ngu'a ne da 'mu 'nara hoga'mui, nu'bu Ajuá da japi'u ngu gá xiphu. Ha nu'bu hina, Ajuá hinda japi'u. 7 Nu habu da t'a'ahu

ntsaya, ja gui cohani ne nu'ú da 'uiñ'ah_u, ngue'a 'nara mefi rí ñepi da t'umbabi te da zi ne gatho nú'a te honi. Y ja gui 'bathani, oxqui 'yoh_u dega nengu. ⁸ 'B_u gui tsøñh_u ja 'nara hnini ne da t'a'ah_u ntsaya, tsih_u gatho nú'a da t'a'ah_u. ⁹ 'Yøtheh_u ya da'thi nú'u di 'buhni, ne xiph_u ya mengu de guehni gue ra Ndā de mahets'i ya xa ñep_u pa da ndā. ¹⁰ Pe nu'b_u gui tsøñh_u ja 'nara hnini ne hinda t'a'ah_u ntsaya, 'bah_u hab_u da 'yøde'ih_u ya ja'i de guehni ne gui 'ñemfu'u: ¹¹ “Ma ga huathe ma uae pa da hyø nú'a ra hai xa ncueta de nuna ri hninih_u, ngue'a hinxcá camfriguihe nú'a stá xi'ahe. Pe pah_u xá hño gue ra Ndā de mahets'i ya xa ñep_u pa da ndā, y nuje ya hindí thāhe de ri ts'oquih_u.” ¹² Dí xi'ah_u gue nura pa de ra nthanguenda ma'na ma da ndangui rá castigo nura hnini'a que ra hnini Sodoma nú'a bi huata Ajuā.

Ya hnini dega ts'o'yøde

(Mt. 11:20-24)

¹³ ¡Huecate'ih_u nú'ah_u gyá menguh_u Corasí, ne nú'ah_u gyá me Betsaidah_u! Ngue'a nu'b_u ya mengu de ra hnini Tiro ne de ra hnini Sidó xa hyanthmahā nuya milagro xcá hyanth_ubya, nú'ú xa ñobrihma'ū de yá ts'oqui ne xa hñehma co ya he dega dumai, ne xa ncoxhma ra 'bospi dega ntsø'mi. ¹⁴ Pe nura pa'a sta thap'ah_u nguenda, ma'na ma da ndangui ri castigo_u que ra hnini Tiro ne Sidó. ¹⁵ Ha nú'ah_u gyá menguh_u Ncaper-nau, guí hu ri mah_u gue rí ñep'ah_u gui maha mahets'i, pe hina, ngue'a nu'ah_u ya xa t'ep'a'ih_u pa gui maha ja ra nidu.

¹⁶ Nep_u bi xipabi yá 'mehni:

—Nu'a tó'o da 'yøde nú'a gui mañh_u, go øtcagui, y nu'a tó'o hinda 'yøde nú'a gui mañh_u, hingo øtcagui, y nu'a tó'o hingui øtcagui, hingui øta nú'a to'o bá pøncagui.

Nú_u hñu'rate ne 'ret'a ya 'mehni bi mengui co ndunthi ra johya

¹⁷ Nep_u nu de bá penga nú_u hñu'rate ne 'ret'a yá 'mehni bi zøhø co ndunthi ra johya ne bi 'ñembabi ra Jesu:

—Ma zi Hmu'ihe, asta ya ts'ondahi xa 'yøtcahe, ngue'a stá eñhe_u de ri thuhu.

¹⁸ Ha nura Jesu bi 'ñembabi_u:

—Haha, majuani dá handa ra Satá bá tagui de mahets'i ngu 'nara huci. ¹⁹ Y nugui stá 'ra'ah_u ra ts'edi pa gui neth_u ya qu'eña ne ya penz_u, ne pa gui tapabih_u gatho rá ts'edi ra ts'ondahi, nsinque te da 'yø't'ah_u. ²⁰ Pe ogrí johyah_u ngue'a xa 'yø't'ah_u ya ts'ondahi, johyah_u ngue'a nuri thuhuh_u bí nt'ofonuni mahets'i.

*Ra Jesu xi bi johya co rá ts'edi ra Maça Ndahi
(Mt. 11:25-27; 13:16-17)*

²¹ Ra ora'a ra Jesu xi bi johya co rá ts'edi ra Maça Ndahi ne bi 'ñena:

—Ma Dada'i, go grá Nda de mahets'i ne de gatho ra ximhai, dí xøcambeni'i ngue'a xcá utuabi ri noya núy_u nja ngu ya zi bātsi, y hingo xcá utuabi ya bamhya ne ya nimfeni. Y nu'i ma Dada'i, xcá 'yø't'a njab_u ngue'a gue'a ri paha'a.

²² Mi uadi bi mąnga ra Jesu njab_u bi 'ñena:

—Ma Dada xa 'yentc'agui gatho ja ma 'ye. Hinto patcagui ma 'māi, hønse Ajua ma Dada go gue'a patca ma 'māi. Ne hinto patua rá 'māi ma Dada,

hønsɛgui go dí pađi, ne nú'ɥ to'o stá huahni pa da bađi.

²³ Ne bi mpunts'i bi hyanda yá nxadi ne bi 'ñembi 'nambu sɛhɛ'ɥ:

—Johyahɥ ngue'a guí hanthɥ nú'a te dí øt'e.

²⁴ Ngue'a nugui dí xi'ahɥ gue ndunthi yá 'mɛhni Ajuá ne ya ndá mi 'bui maya'bɥ mi nehma xa hyanda ngu nú'a guí hanthɥbya, pe himbi za bi hyant'ɥ, ne mi nehma xa 'yøde ngu nú'a guí øhɥbya, pe himbi za bi 'yøde'ɥ.

Ra 'bede de 'nara me Nsamaria nú'a bi nja rá nthe cate co rá mi qu'e iui

²⁵ Nepɥ de gue'a 'nara xahnate de ra ley bi ma bá c'a'tsa ra Jesu pa da 'yø'tua 'nara nt'ani pa da nu te da dađi'a, ne bi 'yambabi bi 'ñembi:

—Ma Xahnate'i, ¿te mahyoni ga øt'e pa ga tsɛđi ra te pa nzantho?

²⁶ Nu'bú ra Jesu bi dađi ne bi 'ñena:

—¿Te mąnga nú'a xa t'ofu ja ra ley? ¿Te xcá pađi de guí he'ti?

²⁷ Nura xahnate de ra ley bi dađi ne bi 'ñena:

—Ena njaua: Mađi Ajuá ri Hmu bí 'bɥ mahets'i con gatho ri mfeni, con gatho ri coraso, con gatho ri ts'ɛđi, ne con gatho ri mui, ne mađi ri mi qu'e iui ne gui su ngu grí nsu sɛhɛ.

²⁸ Nepɥ ra Jesu bi 'ñembabi:

—Gue'a majua ni nú'a xcá ma. Nu'bɥ gatho gue'a guí øt'e, nu'bú guí tsɛđi ra te pa nzantho.

²⁹ Pe nura xahnate de ra ley himi ne to da c'a'tsua rá nt'ani, hangue bi yopa 'yambi ne bi 'ñembabi:

—¿To'o ma mi qu'e i'be?

30 Nep_u ra Jesu bi dadi ne bi 'ñembi:

—'Nara pa 'nara 'ñøhø mri ne ra 'ñu, xqui 'ñe de Jerusale pa mri ma ja ra hnini Jericó, y de má 'ñu bi daca 'raya dacate, ne bi hñambabi gatho nú'a te mi ha, asta yá dutu bi møcuabi, ne xi bi hna'mbabi'a, ne bi ts'ohni ya mi nedu. 31 Nep_u de gue'a bi toca bi 'rani 'nara macja ja nú'a ra 'ñu'a, ne nu mi hyandi mi 'beni ja ra nenga'ñu nú'a ra 'ñøhø xqui hna'mbi, nu'bú nu'á bá catatho 'na lado bi thoguitho. 32 Nehe bi 'rani 'nara maste de ra nija nú'u t'embi ya levita, ne'a bi hyandatho nú'a ra 'ñøhø mi 'beni, y nu'á bi cata 'nambu bi thotho nehe. 33 Nep_u ja nú'a ra 'ñu'a bi 'rani 'nara me Nsamaria. Nu mi hyanda nú'a ra 'ñøhø mi 'beni, xi bi huequi. 34 Nep_u bi joni bá c'a'tsi, ne bi go'tsuabi ra aceite co ra vinu habu xqui ts'ɛnbabi, ne bi du'tuabi. Nep_u bi 'yents'a ja rá burru, ne bi zixa asta ja 'nara meso, ne ja guehni bi su. 35 Nep_u rá hyax'a ante da ma de guehni nú'a ra me Nsamaria bi hñai yoho ya t'axboja ja rá buxa, ne bi umbabi nú'a ra me meso, ne bi 'ñembabi: “Dí tsoc'aua ts'u nuna 'ñøhø gui su. Y nu'bu gá gasta má ts'u ra boja, nu xcrá yopa pengui ga ju't'a'i.”

36 Nu mi uadi ra Jesu bi mangu njabu, bi 'yamba ra xahnate de ra ley ne bi 'ñembi:

—De nú'u hñu ya 'ñøhø, ¿to'o 'na de gue'u mrá miqu'eiu xi majuani nú'a ra 'ñøhø xqui thaqui?

37 Nep_u nura xahnate de ra ley bi 'ñembabi:

—Nú'a to'o bi nja rá nthe cate de gue'a.

Nu'bú nura Jesu bi 'ñembabi:

—Haha, gue'a mahyoni gui 'yøt'e nehe.

Ra Marta ne ra Maria bi umba ntsaya ra Jesu

³⁸ De guehni ra Jesu bi thogui rá 'ñu, nepu bi zonga ja 'nara hnini. Y nuni ja mi 'buhni 'nara 'bɛhña mrá thuhu ra Marta, y nu'á bi umba ntsaya ra Jesu ja rá ngu. ³⁹ Ra Marta mi 'bu 'nará cu mrá thuhu ra Maria. Y nu'á bi hñudi de rí ga'ti yá ua ra Jesu pa da 'yøde nú'a mi mañ'a. ⁴⁰ Pe nura Marta xi mi ja ndunthi te da mɛfi ja ra ngu. Ne bi dast'i habu mi 'bu ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'i, ¿hinguí handi gue ma cu bi zogase gatho ra 'bɛfi? Xipabi ts'u da e da maxcagui.

⁴¹ Pe nura Jesu bi 'ñembabi ra Marta:

—Marta, xi guí xøna ri 'bɛfi ne guí tu ri mai ngue'a ndunthi ri 'bɛfi, ⁴² pe hønse 'nara 'bɛfi mahyoni gui 'yøt'e, ngu nuna hoga 'bɛfi xa huahna ra Maria, y hinda za to'o da hñacuabi.

11

Ra Jesu bi 'ñudi hanja da t'apa Ajuá

(Mt. 6:9-15; 7:7-11)

¹ 'Nara pa ra Jesu bi 'yapabi Ajuá rá Dada ja 'nara luga, y nu de mi uadi'a, 'nará nxadi bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'i, dí ne gui 'ñutcaguihe hanja ga apabihe Ajuá ngu mi nja ra Xuua mi utuabi yá nxadi hanja da 'yapabi Ajuá.

² Nura Jesu bi 'ñembabi'u:

—Nu de xcrí 'yaphu Ajuá gui 'ñeñhu njaua:

Ma zi Dada'ihe, guí 'bui mahets'i,

drá nsunda ri maça thuhu.

Bá ehe gui nda,

ne dá t'øt'a ri paha nuua ja ra ximhai ngu nú'a bí

t'øt'e núbu mahets'i.

³ 'Racje te ga tsihe núbya rapaya.

4 Ne pungaguihe ma ts'oquihe, ngue'a necje dí pumbabihe nú'u to'o xa 'yõtcahe ra nts'o'mui.

Ne oxqui hocje ga øthe ya ts'oqui, ñangaguihe de ra nts'o.

5 Nehe ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:

—Ma ga mañhu gue 'na to'o pe'tsa 'nará 'nangu ne drá amigo, nepu ngu made ra xuui da ma ja rá ngu, ne da 'ñembabi: “Drá 'ñehe gui 'yõtca ra favo gui hmica hñu ya thuhme, 6 ngue'a ja núbya bi zøhø ma'na ma amigo xqui 'ñehe de yabu ha othogui te ga umbabi.” 7 Nepu nu'a sta dadi mbo rá ngu da 'ñena: “Hindí honi gui zocagui, ma gosthi ya stá cot'i, ne dí huixa ma batsi, hangue hingui tsa ga nangui ga 'ra'a'i nú'a guí adi.” 8 Pe nugui dí xi'ahu gue hinda nangui da umbi ngue'a rá amigo, nu'a da nangui da umbi, pe ngue'a ya pa hinda sigui da 'yapa rá t'aha. 9 Hangue dí xi'ahu, 'yaphu Ajuá nú'a guí hoñhu ne da 'ra'ahu; hyoñhu nú'a te ri 'bep'ahu, ne gui tsudihu; njahu ngu 'nara ja'i bi zøhø 'rota ra gosthi ne bi socuabi. 10 Ngue'a nu'a tó'o da 'yadi, da t'umbabi; y nu'a tó'o da hyoni, da zudi; y nu'a tó'o da 'rota ra gosthi, da socuabi.

11 Nu'ahu gyá dadahu, 'bu ri batsihu da 'ya'ahu 'nara thuhme, ¿ha gue gui umfu 'nara do? O 'bu da 'ya'a'ihu 'nara hua, ¿ha gue gui umfu 'nara qu'eña? 12 O 'bu da 'ya'a'ihu 'nara maðo, ¿ha gue gui umfu 'nara penzu? Hina, ¿ngue ha? 13 Nu'ahu masque gyá 'yøt'ats'oquihu, pe guí pa gui umfu 'nara hoga t'øt'e ri batsihu. ¡Xihma ra Dada bí 'bui mahets'i, nú'a dua penpabi ra Maça Nðahi to'o da 'yapabi'a, ne gatho ma'ra ya hño!

Bi t'embabi ra Jesu gue mi hanpa rá ts'edi ra nda de ya ts'ondahi

(Mt. 12:22-30; Mr. 3:19-27)

¹⁴ 'Nara pa ra Jesu bi 'yεmba 'nara ts'ondahi 'nara 'ñøhø xqui japi da ngone. Ne de mi bonga nú'a ra ts'ondahi, 'bestho bi za bi ña nú'a ra 'ñøhø. Ha nu mi hyanda ya ja'i njabu xi bi 'yø'u. ¹⁵ Pe 'ra de gue'u bi ñama'ñu ne bi 'ñena:

—Nuni ra 'ñøhø engu ya ts'ondahi co rá ts'edi ra Beelsebú nú'a ra nda de ya ts'ondahi.

¹⁶ Ha nu ma'ra mi xipabi da 'yø't'a 'nara nt'udi de mahets'i, pa da 'ñudi ua xi majuaní mrá 'mεhni Ajuá. ¹⁷ Pe nura Jesu bi batho te mi beni'u, hangue bi 'ñembabi:

—'Bu 'nara hnini da hyegue ne da ntuhni sehe, nu'bú da nhuata nú'a ra hmanda mi ja. O nu'bu 'nara ngu da ntuhnise ya mengu de ra ngu, hinda za da 'mu 'nadb'u. ¹⁸ Njabutho nehe, nu'bu ra Satá da ntuhnui yá mits'ondahiui, nu'bú da nhuata gatho rá ts'edi'a. Nugui dí xi'ahu njabu ngue'a guí eñhu gue nugui dí engu ya ts'ondahi co rá ts'edi ra Beelsebú ra nda de ya ts'ondahi. ¹⁹ Pe nu'bu gue'a gra øt'e, nu'bú xi ri 'mehnihu, ¿con te ma ts'edi engu ya ts'ondahi? Nú'ú go dá xi'ahu'u. ²⁰ Nugui dí engu ya ts'ondahi pe co rá ts'edi Ajuá, hangue pahue gue nura Nda de mahets'i ya xa zøhø pa da nda.

²¹ Nu'bu 'nara 'ñøhø xi o rá ts'edi ne ri hña yá arhma pa ri su rá ngu, nu'bú 'be'tsa xá hño nú'a te pe'tsa ja rá ngu. ²² Pe nu'bu da zøhø ma'na ra 'ñøhø ma'na di o rá ts'edi que gue'a, nu'bú da ntate nú'a bi zøhø ne da hñambabi gatho yá arhma nú'u mi hu rá mai da mats'i, ne da bepabi gatho nú'a

di pe'tsa ja rá ngu pa da jamɛti'a ne da hyecuabi ma'ra.

²³ Nu'a tó'o hingui 'bui con guequi, gue'a ri contragui, ne nu'a tó'o hingui faxqui ga munts'a ya gamfri, go gue'a xani.

Ra Jesu bi ma' nara 'bede de ra ts'ondahi bi mengui

(Mt. 12:43-45)

²⁴ Nu'bu 'nara ts'ondahi da bonga de ja 'nara 'ñohø da 'ño haburaza ja ra mbonthi hongra tsaya, pe nu'bu de guehni hindua tsudi habu, nu'bu da beni ne da 'ñena: “Pøde ga yopa pengui habu nduí 'bui.” ²⁵ Ha nu stua yopa pengui e da zudi nú'a ra 'ñohø habu mbi 'bui, da zutua rá mfeni di nja ngu 'nara ngu nú'a xa thoqui xi xá hño, xa 'bast'i ne xi strá nt'axi da zudi, pe hinto di 'buhni.

²⁶ Nepu nú'a ra ts'ondahi'a da ma dua tsi má yoto yá mits'ondahiui ma'na strá nts'o que gue'a, y da zohø da yut'a gatho ja rá mfeni nú'a ra 'ñohø y ja da 'muhni ri gatho'u, y njabu nú'a ra 'ñohø'a ma'na da ts'ocua rá mfeni que rá mudi.

Xa njapi nú'u to'o øtuabi rá noya Ajuu

²⁷ Ts'a mi ña njabu ra Jesu, 'nara 'behña mi 'buhni bi ña nts'edi ne bi 'ñena:

—¡Xi njapi nú'a ra 'behña de habu gá 'bui, ne bi tede'i!

²⁸ Pe nura Jesu bi dadi ne bi 'ñena:

—¡Ma'na xa njapi nú'u to'o øtuabi rá noya Ajuu ne øt'e nú'a ma!

Ya ts'oja'i adi 'nara nt'udi

(Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)

29 Ya ja'i 'yo mri munts'i gatho ja rá nthets'i ra Jesu, nepu nu'á bi 'ñembabi'u:

—Ya ja'i de nuya pabya xi ya ts'oja'i, hangue adi 'nara nt'udi ga utuabi pa da badi ua xi xuá pɛncagui Ajuá. Pe nú'a ra nt'udi adi'u hinga ma ga utui, hɔnse nda'a da t'utuabi, nú'a ra nt'udi de ra badi Joná. 30 Ngue'a nú'a bi tho ra Joná nú'bu mi dut'a 'nara dahuá ne ja bi gohni hñu pa, mi gue'a 'nara nt'udi pa ya me Ninive gue ra Joná go mrá 'mehni Ajuá. Njabu nehe Nú'a To'o bi e bi Nja'i ma da 'mhi hñu pa mbo ra hai, y nú'á go gue'a 'nara nt'udi da t'utuabi nú'u ya ja'i 'bhi mapaya. 31 Nu stí zø ra pa de ra nsuca uenda, nura pa'a ra 'behñá nú'a mrá ndá de ra hai Arabia ma da 'mai ja rá thandi nú'a to'o ma da hñanga nguenda pa da ñapabi nú'u ya ja'i 'bhi mapaya. Ngue'a nura 'behñá'a masque xi mi yabu rá hai pe bá ehe e bi 'yøde nú'a ra mfaði mi pe'tsa ndu ra Salomó. Pe 'bucua 'na ma'na ra dangui rá nsu que ra Salomó, pe masque njabu hinxa ne to'o xa 'yøde nú'a ma. 32 Nehe nura pa de ra nsuca uenda nú'u ya me Ninive ma da 'mai ja rá thandi nú'a to'o da hñanga nguenda pa da ñapabi nú'u ya ja'i 'bhi mapaya. Ngue'a nú'u ya me Ninive ngu mi 'yøde nú'a bi mangua ra badi Joná de nú'a xqui mangua Ajuá, nu'bú nu'ú bi dama ñobri 'bestho. Pe 'bucua 'na ma'na ra dangui rá nsu que ra Joná, pe masque njabu hinxa ne to'o xa 'yøde nú'a ma.

Ra ñot'i de ma ndo'yohu

(Mt. 5:15; 6:22-23)

33 Jo'o 'nara ja'i to'o da tsøgue 'nara ñot'i ne da ñagui, o da ye'mba 'nara caho. Nu'a da 'yøt'e, da

tøta habu da tøte, pa da yot'a gatho mbo ra ngu pa di handi nú'u to'o da yut'i. ³⁴ Nuri dahu gue'u ngu 'raya ñot'i de ri ndo'yohu. Nu'bu ri dahu xá hño, guí hanthu habu guí 'yohu, pe nu'bu ri dahu hingui ho, hingui hanthu habu guí 'yohu. Njabu ri mfenihu nehe, 'bu 'bui xá hño, nu'bú da za guí 'yohu xá hño ja ra ñot'i, pe nu'bu hingui 'bui xá hño, hinda za guí 'yohu xá hño ngue'a guí 'buhu ja ra 'bexuui. ³⁵ Hangué 'yøthu 'nara ts'edi pa da 'mui xá hño ri mfenihu pa da za guí 'yohu xá hño ne hingui 'buhu ja ra 'bexuui. ³⁶ Nu'bu ri mfenihu 'bui xá hño, nu'bú guí 'yohu ja ra hoga ñot'i ne guí pahu habu guí 'yohu, ngue'a ri mfenihu nja ngu 'nara ñot'i ri yot'a ri 'ñuhu.

Ra Jesu bi ma de yá ts'o'befi ya fariseo ne ya xahnate de ra ley

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 20:45-47)

³⁷ Nu mi uadi bi mangu njabu ra Jesu, 'nara fariseo bi zits'i pa da ñungüi ja rá ngu. Y nu mi zøni bi yut'i'u, ha nura Jesu bi hñudi 'bestho ja ra mexa. ³⁸ Ha nura fariseo xi bi 'yø mi hyandi gue ra Jesu himbi nxu'ye 'met'o pa bi ñuni ngu myá nzai'u.

³⁹ Nu'bú nura Jesu bi 'ñembabi'a:

—Nu'ahu fariseohu guí njahu ngu ra xut'a vaso ne ra xut'a manza, xequi hønse møte ha nu mbo xi rá nts'o. Nu'ahú guí ne guí pønga ri hmihu ja yá thandi ya ja'i, pe oda ri mfenihu ra nthate ne ra nts'o'mui. ⁴⁰ ¡'Nagyá 'bemfenihu! ¿Ha hingui pahu gue Ajuá go gue'a bi hyoca maxøgue rá 'bai ra ja'i, de thi rá ndo'yo ne de mbo rá mfeni? ⁴¹ Bá faxhu ya hyoya con gatho ri muihu, y njabu ha, da hnequi gue xá nt'axi ri mfenihu.

42 ¡Huecate'ih_u nu'ah_u fariseoh_u ngue'a ma xi dra castiga'ih_u! Ngue'a guí 'uecj_u 'ret'a de ra bexo pa Ajuá de nú'a guí pah_u de ra xac'ri ne ra ruda ne gatho ma'ra ya ndapo nú'u hints'u ri muui ndunthi, pe nura hño hinguí ø'tuah_u ri miqu'eih_u, nixi otho ri hmáteh_u co Ajuá. Xá hño guí umf_u Ajuá nú'a ri 'ñepabi de ya t'øt'e guí pah_u, pe ma'na mahyoni hinguí pumfrih_u guí 'yøth_u nzantho ra hño ne guí pε'tsh_u ra hmáte co Ajuá.

43 ¡Huecate'ih_u nu'ah_u fariseoh_u ngue'a ma xi dra castiga'ih_u! Ngue'a nzantho guí ne guí hñuh_u ja ya hoga hudi dega nsu ja ya nija, ne nzantho guí neh_u dra zenjua'ih_u co ndunthi ra t'equ'e'i ja ya tai.

44 ¡Nú'ah_u gyá xahnateh_u de ra ley, ne nú'ah_u gyá fariseoh_u, 'nagya yohmih_u! ¡Huecate'ih_u ngue'a ma xi dra castiga'ih_u! Ngue'a nu'ah_u guí ts'ocuah_u yá mfeni ya ja'i, guí njah_u ngu ya nt'agui hinguí hnequi, ha 'rani ya ja'i maña de gue'u pe nixi paði'u tengu rá nts'o mbo.

45 Nep_u bi dadi 'nara xahnate de ra ley ne bi 'ñembabi ra Jesu:

—Ma Xahnate'ihe, ora guí mā njab_u, guí ñama'ñ_u de guecje nehe núje dyá xahnatehe de ra ley.

46 Pe nura Jesu bi 'ñembabi'u:

—¡Huecate'ih_u nu'ah_u gyá xahnateh_u de ra ley ngue'a ma xi dra castiga'ih_u nehe! Ngue'a guí japh_u ya ja'i da 'yøt'a 'raya t'øt'e nú'u hinguí tsa da 'yøt'e, pa guí eñh_u gue njab_u da za da denba rá ley Ajuá, ha nu'ah_u nixi guí øtuah_u nurá ley'a, ja ra uenda guí tutuah_u ya ja'i 'nara 'bats'i xi rá hñ_u y ni ts'u hinguí faxh_u da ndude.

⁴⁷ ¡Huecate'ih_u ngue'a ma xi dra castiga'ih_u! Ngue'a guí yopa hocuah_u yá pantyo ndu yá 'mehni Ajuá nú'ú bi hyose ndu ri xitah_u. ⁴⁸ Njab_u ri hnequi gue guí tenbathoh_u yá 'm_ui ndu ri xitah_u, ngue'a nú'ú go gue'ú bi hyo nuya 'mehni'ú, ha nu'ah_u go guí yopa hocuah_u yá pantyo, hangue ri hnequi gue 'nada ri mfenih_u co ndu ri xitah_u.

⁴⁹ Hangue sehe Ajuá go gue'a xqui 'ñena co rá dānga mfādi'a: “Nú'ú ma ga penpa ma 'mehni nú'ú da mānga ma noya, pe 'ra de gue'ú ma da hyo'ú, ha nu ma'ra ma da utsa'ú.” ⁵⁰ Hangue nuya ja'i 'b_uibya, Ajuá ma da hñā'mba nguenda'ú de gatho yá māca ji yá 'mehni Ajuá xa mfani desde bi m_udi ra ximhai, ⁵¹ desde ra Abé asta ra Sacaría nú'a bi tho mbo ra ndānija guetb_u ja ra ata. Hangue nugui dí xi'ah_u gue Ajuá ma da 'yambabi nú'ú ya ja'i 'b_ui mapaya de nú'ú ya hoja'i xa tho.

⁵² ¡Huecate'ih_u nu'ah_u gyá xahnateh_u de ra ley ngue'a ma xi dra castiga'ih_u! Ngue'a go ose ri 'yech_u rá mfādi de ra māca noya, pe nu'ah_u ni guí hoph_u ma'ra to'o da nehma da badi, ha ni gue'ah_u hinguí ne gui pah_u.

⁵³ Nu mi uadi bi mānga njab_u ra Jesu, ya xahnate de ra ley ne ya fariseo xi bi bø yá cuε con gue'a, nep_u bi m_udi'ú xi bi 'yø'tua ndunthi ya nt'ani, ⁵⁴ ngue'a mi ne xa 'yøde'ú da ñāma'ñ_ua pa njab_u xa za xa ñapabi'ú.

12

Jamasuh_u de ya ts'o nt'udi de ya fariseo ya yohmi

¹ Nep_u de gue'a bi munts'a ya 'motho gá ja'i, y co yá ndunthi'ú mri net'ase 'na ngu ma'na. Y nura

Jesu bi mudi bi zofo 'mɛt'o sɛhɛ yá nxadi ne bi 'ñembabi:

—Jamasmu de yá ts'o nt'utuante ya fariseo, ngue'a nu'ú xi ya yohmi, ne yá nt'utuante nja ngu ra nzoi tsini. ² Pe ma da zø ra pa da fátuabi yá nt'utuante gue xá nts'o, ngue'a gatho nú'a t'aguibya, 'nara pa ma da hnequi, ne gatho nú'a t'øt'e mant'aguibya, ma da zø ra pa da fadi. ³ Hangué nugui dí xi'ahmu gue gatho nú'a guí mañhmu mant'agui, 'mɛfa ma da fadi haburaza, y gatho nú'a guí mañhmu dega njone 'nambu, nu'á ma da hma nts'ɛdi pa da nt'øde haburaza.

To'o mahyoni gui tsuhmu

(Mt. 10:28-31)

⁴ Nepmu ra Jesu bi 'ñembabi'm:

—Nú'ahmu guí 'yohmu con guequi, oxqui tsuhmu nú'a to'o da ne da hñac'a ri tehmu ne 'mɛfa ya hinda za te da 'yøt'a'ihmu. ⁵ Nugui dí xi'ahmu, gue nu Ajuá hønse go gue'a mahyoni gui tsuhmu'a, ngue'a nu'á da za da hñac'a ri tehmu, ne pɛ'tsa ra ts'ɛdi pa da mɛhn'ahmu ja ra nidu nehe.

⁶ Ya zi ts'intsmu hints'm ri muui asta 'ba cut'a por ngudmi, ¿ha ngue ha? Masque nu'ú hini muui ndunthi, pe Ajuá hinhya'mmu ri pumfri ni 'na de gue'm. ⁷ Xihma'ihmu, gue asta ri stahmu Ajuá padi ri hangum. Hangué oguí tsuhmu, ngue'a ma'na grí muuihmu que nuya ts'intsmu.

Nú'm to'o damajuani de ra Jesu jayá thandi ya ja'i
(Mt. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Ne dí xi'ahmu gue gatho nú'm to'o ma da mangua ja yá thandi ya ja'i gue xa gamfrigui, necagui ma ga mangua ja yá thandi yá enxɛ Ajuá gue majuani

xa gamfrigui. ⁹ Pe nu'ᵛ tó'o tsu ne cøngagui ja yá thandi ya ja'i, necagui ma ga ma ja yá thandi yá εnxcε Ajuᵛ gue nu'ú hinstá paḍi.

¹⁰ Nu'a tó'o da ñama'ñᵛ de Nú'a To'o bi e bi Nja'i, Ajuᵛ da pumbabi; pe nu'a tó'o da ñama'ñᵛ de ra Maça Nḍahi, nu'á hinda pumbabi'a.

¹¹ Nu sta ts'ix'ahᵛ ja yá nija'ᵛ o ja yá thandi ya nzaya o ja ma'ra ya nda de ya hnini, oxqui tu ri mañᵛ nda'a ma gui thadihᵛ, nixi oxqui beñᵛ 'mεt'o nda'a ma gui mañᵛ, ¹² ngue'a nura ora gui ñahᵛ, rá Maça Nḍahi Ajuᵛ ma da 'ñu't'ahᵛ nda'a rí 'ñepi gui mañᵛ.

Jamasuhᵛ de ra nc'at'aboja

¹³ Nepᵛ 'na de nú'a ra hmuntsja'i bi 'ñembabi ra Jesu:

—Ma Xahnate'i, xipa ts'ᵛ ma cu da 'racagui nú'a rí 'ñepqui de nú'a bi zogae ndu ma dadahe.

¹⁴ Pe nura Jesu bi 'ñembabi'a:

—Xi'a'i, ¿pa te guí xiqui njabᵛ? ¿Xi to'o xa hñuxcaguiga dega nzaya o dega hyeca hai?

¹⁵ Nehe bi 'ñena:

—Jamasuhᵛ pa hingui hyøcuahᵛ yá hño ra ximhai ne gui ne gui pe'tshᵛ, ngue'a hingue po ya hño de ra ximhai ma da nja rá te ra ja'i.

¹⁶ Nepᵛ bi xipa 'nara 'bede nú'a ra hmuntsja'i, ne bi 'ñembabi:

—Mi 'bui 'nara 'ñøhø xi mi pe'tsa ndunthi yá hño, y nuyá hai nehe bi unga 'nara ḍanga sofo. ¹⁷ Nepᵛ nú'a ra 'ñøhø bi 'ño rá mfeni ne bi 'ñena: “¿Te ga øtbya gue otho habᵛ ga pe'tsa gatho ma sofo?” ¹⁸ Y nu'á bi beni ne bi 'ñense: “Ya dí paḍi te ma ga øt'e, ma ga yø'ta nuyᵛ ma troha, ne ma ga hoca ma'ra

ma'na dya dāngui, ne ja ga ʉtni gatho ma sofo ne gatho nú'a ma'na te dí pɛ'tsi. ¹⁹ Y nu xcrá juadi ga pɛ'tsni gatho, nu'bú ga embabi ma te: Nubyá ha, jani gatho nú'a te gui hyoni pa ndunthi ya jɛya da 'ñɛpɛ. Nubyá da za gui ntsaya, gui ñuni, gui ntsithe, gui johya ndunthi.” ²⁰ Pe Ajuá bi 'ñembabi nú'a ra 'ñøhø: “'Nagrá 'bɛmfeni, núbya dí nxuui ma gui tu, y gatho nú'a guí pɛ'tsi, ma gui tsopɛ nixi guí pađi pa to'o.” ²¹ Njabuθho nehe nú'a to'o xa munts'a ndunthi yá hño pa guesɛ'a, pe nu sta du, ma da hñoja ja rá thandi Ajuá.

Ajuá ri su gatho yá bātsi
(Mt. 6:25-34)

²² Nɛpɛ ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:

—Nubyá dí xi'ahɛ, oguí tu ri maɪhɛ de nú'a te gui tsihɛ nixi nú'a te gui hyehɛ. ²³ Ngue'a nuri tehɛ ma'na ri muui que ra hñuni, ha nuri ndo'yohɛ ma'na ri muui que ra he. ²⁴ Hyanthɛ ya ca, nu'ú hingui pot'i nixi xofo, nixi oθho yá troha, pe Ajuá go gue'a ri 'uini'ɛ. ¡Pe nu'ahɛ ma'na grí muuihɛ que ya ca, ne ma'na grí muuihɛ que nu'araza ya ts'int's'ɛ! ²⁵ ¿To'o 'na de gue'ahɛ nú'a da hñuxa má ts'ɛ rá hñets'i de rá ts'ɛdisɛ? Ni 'na hinda za da 'yøt'a njabɛ. ²⁶ Nu'bú ¿hanja guí tu ri maɪhɛ po ma'ra ya t'øt'e de ri tehɛ?

²⁷ Hyanthɛ ya døni hanja gra nhye. Nu'ú hingui het'i nixi pɛ ma'na ra 'bɛfi, pe ma'na ri hnequi mahotho que yá hoga he ra nda Salomó masque mri hñe mahotho'a. ²⁸ Bɛ Ajuá heta ya ndapo nú'ɛ 'ba ja ra mbonthi da ndømbya, ne rixudi dra c'ɛ'tsi ne dra ts'at'i, xi nu'ahɛ, ¿hanja hinguí camfrihɛ gue Ajuá ma'na da he't'ahɛ que gue'ɛ? ²⁹ Hanguɛ

odi oda ri mfenih_u nú'a te gui tsih_u ne nú'a te gui hyeh_u, ne odi tu ri m_uih_u nú'a te ri 'be'a'ih_u.
³⁰ Ngue'a gatho nú'u ya ja'i hingui camfri, nzantho oda yá mfeni nú'a te da zi ne te da hye, ne tu yá m_ui'uh_u 'b_u te 'be'pabi. Pe ri Dadah_u nú'a bí 'b_u mahets'i, nu'á pa'di xá hño te gatho ø't'ah_u ra 'be'di.
³¹ Nu'ah_u, nu'a gui 'yøth_u, 'met'o hyoñh_u hanja da za gui 'b_uh_u xá hño ja rá hmanda Ajuá, y nu'á da 'ra'ah_u gatho nú'a te gui hyoñh_u.

Pe'tsa ri hño'h_u nuni mahets'i
(Mt. 6:19-21)

³² Ma zi t'uca taxo deti'ih_u, ogui tsh_u nú'a te da 'be'a'ih_u, ngue'a Ajuá ri Dadah_u go gue'a rá paha pa gui 'b_uh_u ja rá hmanda'a, ne nu'á ma da su'a'ih_u. ³³ Hangué pah_u gatho nú'a gui pe'tsh_u, ne hyecuabih_u ya hyoya, njab_u gui ø't'a ri 'me'tsih_u nuni mahets'i nú'a hinhya'm_u da thegue nixi da ts'oqui, ne nuni hinda za da yut'a ya be pa da bep'ah_u, nixi ya zu'ue hinda zip'ah_u nú'a xcá pe'tsh_u. ³⁴ Ngue'a hab_u ja ri 'me'tsih_u, ja guehni oda ri mfenih_u.

Hño'cj_u ne ndø'mh_u ngu 'raya hoga 'be'go

³⁵⁻³⁶ Hño'cj_u ne ndø'mh_u. Njah_u ngu 'raya hoga 'be'go di zø yá ñot'i ne tø'ma yá hmu sta menga ja 'nara ngo dega nthati, ha nu sta gant'a ra gosthi, nu'á 'bestho da xocuabi. ³⁷ Ma da johya ndunthi nú'u ya 'be'go di nuhu sta zø yá hmu. Nugui dí xi'ah_u gue nura hmu'a da mø ra mexa ne da 'ñei da 'uini. ³⁸ Masque 'b_u da zøhø made ra xuui o ante da hyats'i, ma da johya ya 'be'go nú'u da ts'udi di nuhu. ³⁹ Nehe dí xi'ah_u, 'b_u 'nara ja'i di pahma ha'm_u da zøhø ra be ja rá ngu, nu'bú nura ja'i'a hinda 'ñaha,

di su rá ngu pa hinda hyopabi ra be da yut'i da bepi. ⁴⁰ Hangu ne'a'ih_u ndø'mih_u, ngue'a nú'a ra pa nixi gri beñ_u, gue'b_u xcrí thamfrih_u ma dua yopa pengui Nú'a To'o bi e bi Nja'i.

Ra hoga 'bego ne ra ts'o'bego

(Mt. 24:45-51)

⁴¹ Nep_u ra Pedro bi 'yambi ne bi 'ñena:

—Ma zi Hmu'i, xi nuna 'bede ja juadi gá ma, ¿ha gue hønse pa guecje, o pa gatho ya ja'i?

⁴² Nep_u ra zi Hmu Jesu bi 'ñena:

—Xi 'nara hmu de 'nara ngu, 'b_u da bøni da ma, ¿to'o da zocuabi rá 'befi pa da su ne pa da 'uimba gatho yá mēfi? Da zocuabi 'nara hoga 'bego nú'a pa da su gatho, ¿ha ngue ha? ⁴³ Xi da johya nú'a ra 'bego nu sta zø rá hmu di øt'a gatho ngu nú'a xqui zocuabi. ⁴⁴ Majuani dí xi'ah_u, gue nú'a ra hmu ma da hñuxa nú'a ra hoga 'bego pa da supa gatho nú'a di pe'tsa ja rá ngu. ⁴⁵ Pe nu'b_u nú'a ra 'bego to'o bi ts'ogui pa da supa rá 'befi rá hmu, da beni gue hi'me dua penga rá hmu, nep_u nu'a da mudi da na'mbabi yá mi'begoui ne ya 'beññá nú'u ri 'mego pa da 'uinga ya mēfi, y nu'a go xi dri ñuni ne dri nti.

⁴⁶ Ha nurá hmu da zøhø nú'a ra pa'a hindi tø'mi. Nu'bá nura 'bego'a ma da castiga rá hmu ngu ma da ncastiga nú'u ma'ra ya ts'o'bego.

⁴⁷ Nu'a ra 'bego pađi xá hño nú'a rá hne rá hmu, ne hinda 'yøt'e, nú'a xi dra castiga co ya mēi.

⁴⁸ Pe nu'a ra 'bego hindi pađi xá hño tengu rá 'befi rá hmu, ne hinda mēfi xá hño, dra castiga pe hinga ndunthi ngu nú'a ma'na. Ngue'a nu'a tó'o da t'ent'ua rá 'yε ndunthi ra 'befi, go gue'a ma'na ma da tha'mba nguenda. Ne nu'a tó'o da t'umbabi

ndunthi pa da su, gue'a nehe ma da t'ambabi ndunthi.

Po rá ngue ra Jesu ma da hyegue ya ja'i
(Mt. 10:34-36)

⁴⁹ Nugui ngue'a stuá ehe nuua ja ra ximhai, ma da nja ya nt'atsate ne ya hegue po rá nguecagui, ne dí ne da njab_u 'bestho. ⁵⁰ Ne nugui pe'tsi ga thogui ndunthi ya _ugui ne ya ts'othogui, ne dí ne da njab_u 'bestho. ⁵¹ Guí hu ri m_uih_u gue ngue'a stuá ehe hinda ma da nja ra tuhni ja ra ximhai. Hina, ngue'a por guequi ma da nja ya hegue ne ya tuhni. ⁵² Desde núbya pa dí 'ñep_u, 'b_u 'nara 'm_ui di 'b_ui cat'a dya mengu, nu'á ma da ntunse ne da hyegue po rá nguequi; 'b_u di 'b_ui hñu nú'_u hingui camfrigui, da _utsa nú'_u má yoho camfrigui, ha nu'b_u di 'b_u yoho nú'_u hingui camfrigui, da _utsa nú'_u má hñu. ⁵³ Ya dada da _utsa yá t'_u, ha nuya t'_u da _utsa yá dada. Ya n_uñ_u da _utsa yá t'ixu, ha nuya t'ixu da _utsa yá n_uñ_u. Nuya suegra da _utsa yá ts'ihue, ha nuya ts'ihue da _utsa yá suegra.

Ya nt'udi de te bra 'ñehe
(Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)

⁵⁴ Nehe ra Jesu bi 'ñembabi ya ja'i:

—Ora gui hyanth_u da njaxa ya guui lado y_uhyadi, 'bestho guí eñh_u gue ma da 'u_ui, y maju_uani da 'u_ui. ⁵⁵ Ora da m_udi ya panthi, guí eñh_u gue ya ma da zø ra pahyadi, y maju_uani ya ma da njab_u. ⁵⁶ ¡'Nagyá yohmih_u! 'Bestho guí huxh_u nguenda nú'a ma da nja ngue'a guí hanth_u nú'a ri hnequi ja ra ximhai ne mahets'i, pe _hhanja hingo guí huxh_u nguenda de nú'_u ya nt'udi ri hnequibya pa gui pahm_uh_u to'ogui?

*Coh_u 'nara cohi co ri ncontra_u
(Mt. 5:25-26)*

⁵⁷ ¿Hanja hinguí beñ_u de sehe'ih_u nda'a xá hño gui 'yøth_u y nda'a hina? ⁵⁸ Nu'b_u 'na to'o da zix'a'i pa ja ra ts'utbi, nu xcrí 'yoh_u ja ra 'ñu, 'ramanu gui cohui 'nara cohi de grí yoseh_u, pa njab_u ya hinda zix'a'i ja ra nzaya, ngue'a nu'b_u gui tsøñ_u ja ra nzaya, nu'á da 'bepa ra polecia da zix'a'i, ha nú'a ra polecia ma da go'a fadi. ⁵⁹ Y de guehni hinguí pøni asta hinguí jut'i gatho nú'a gri tu.

13

Mahyoni gui ñobri_u de ri ts'oquih_u

¹ De nuya pa'bi zønga 'raya ja'i hab_u mi 'b_u ra Jesu pa bi xipabi gue ra Pilato xqui hyo 'raya me Galilea. Nú'u ya me Galilea xqui zønga Jerusale pa da hyo 'raya mbo'ni dega hñ'a'ti pa Ajuá, nep_u nura Pilato bi manda da tho'u, y nuyá ji'bi nthants'ui yá ji ya mbo'ni. ² Y nura Jesu bi 'ñembabi:

—¿Ha guí hu ri muih_u bi t'ø'tuabi njab_u nú'u ya ja'i ngue'a ma'na myá 'yøt'ats'oqui que ma'ra ya me Galilea? ³ Hina. Pe nu'b_u nú'ah_u nehe hinguí ñobri de ri ts'oquih_u, ne'ah_u ma gui 'mēdih_u nehe ngu bi 'mēdi'u. ⁴ Xi nú'u 'ret'amahñato ya ja'i bi ze'ma ra torre de Siloé, ¿ha guí hu ri muih_u gue ma'na myá 'yøt'ats'oqui'u que gatho ma'ra ya me Jerusale? ⁵ Hina, pe nu'b_u hinguí ñobri_u de ri ts'oquih_u, gatho ma gui 'mēdih_u nehe ngu bi 'mēdi'u.

Ra 'bede de 'nara 'bai gá igo nú'a himbi nøgue yá fruta

6 Y ra Jesu bi xipa 'nara 'bede ya ja'i ne bi 'ñembabi:

—'Nara 'ñøhø mi pe'tsa 'na 'bai ra igo ja rá ua'obxi, y 'nara pa bi ma bá c'a'tsi ua di togue yá fruta, pe hinte bi zudi. 7 Nepu nú'a ra me ua'obxi bi 'ñembabi nú'a rá mefi mi mpe ja ra ua'obxi: “Dí ne gui tseca nuna ra 'bai gá igo, ngue'a ya hñu njeya stá ehe dí handi ua di togue yá fruta, pe hinte stá tsudi. Hangué ɥpa te hønse xa hñanga ndunthi ra hai habu 'bai, ne hinte ri uni?” 8 Nepu bi 'ñenga nú'a ra mefi dega ua'obxi: “Pøde hina, hinga tsecju, ma ga fønba ra hai ne ga u'ti. 9 Xama njabu da unga yá fruta, pe nu'bu hinda uni, nu'bú ha, ga tsecju.”

'Nara pa dega tsaya ra Jesu bi 'yøthe 'nara 'behña mrá nc'ostha

10 Nepu 'nara pa dega tsaya ra Jesu mi 'bu ja 'nara nija mi xahna ya ja'i. 11 Ne mi 'buhni 'nara zi 'behña mi hñeni, ya mi pe'tsa 'ret'amahñato njeya mi njabu. 'Nara ts'ondahi xqui japi da nc'ostha, nixi himi tsa da juanga rá ndo'yo ni 'na tui. 12 Nu mi hyandi ra Jesu bi zofo ne bi 'ñembabi:

—Naná, nubyá ya xcá ñani de ri hñeni.

13 Nepu nu'a bi hñuxa yá 'ye ja ra zi 'behña, y nú'a ra ora'a 'bestho bi za bi juanga rá ndo'yo xá hño, ne bi mudi bi xocambeni Ajuá. 14 Pe nura nda de ra nija bi bø rá cue ngue'a ra Jesu bi 'yøthe nú'a ra zi 'behña ha mrá pa dega tsaya ra pa'a, ne bi 'ñembabi ya ja'i:

—Dí pe'tshu 'rato ma pa pa ga mpefihu. Y nú'u ya pa'u 'bu tsu'ahu ya hñeni, ua ehü pa da t'øthe'ihu. Oxqui ma go gui ehü nú'u ya pa dega tsaya pa da t'øthe'ihu.

15 Nep_u ra Jesu bi d_adi ne bi 'ñembabi:

—'Nagyá yohmih_u, ¿ha gue hinguí xo'th_u ri ndamfrih_u o ri burruh_u pa gui tsixh_u da ntsithe masque ra pa dega tsaya? ¹⁶ Ha nuna zi 'behña xqui 'ñehe desde yá ja'i ndu ra Abrá, ha ra Satá xa japi xa hñeni ya øt'a 'ret'amahñato njeya, ¿ha gue hiní 'ñepabini da t'embabi nú'a pe'tsni masque ra pa dega tsaya?

¹⁷ Y nu mi m_anga njab_u ra Jesu, gatho nuyá ncontra mi 'b_uhni bi m_e'tsa yá tsa de nú'a bi mañ'a. Pe nu ma'ra ya ja'i mri xøcambeni Aju_a nu mi hyanda ya d_anga t'øt'e mi øt'a ra Jesu.

Ra 'bede de ra nda dega mostasa

(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)

18 Nehe bi 'ñena ra Jesu:

—Ma ga xi'ah_u 'nara 'bede ri nhy_ecuauí rá hmanda Aju_a. ¹⁹ Nu'á nja ngu 'nara zi nda dega mostasa nú'a da mot'a 'nara 'ñøhø ja rá hu_ahi. Y nu'á da nte xi dra d_angui ngu 'nara 'bai gá za, y asta ja da hyocni yá 'bafi ya ts'int_s'_u.

Ra 'bede de ra nzoi

(Mt. 13:33)

²⁰ Nehe bi 'ñena ra Jesu:

—Ma ga xi'ah_u ma'na ra 'bede ri nhy_ecuauí rá hmanda Aju_a. ²¹ Nurá hmanda Aju_a ri nhy_ehui ra nzoi nú'a bi mant'a 'nara 'behña co ngu 'nate kilo ra arina pa da hyoca ya thuh_me. Bi mant'i xá hño asta xi bi ntsini gatho ja ra arina, masque mi 'na zi tui ra nzoi.

Ra ts'i'ma gosthi

(Mt. 7:13-14, 21-23)

²² Ha nura Jesu bi sigui rá 'ñu pa rí ma Jerusale. Bi thogui ja 'raya danga hnini ne ya t'uca hnini pa mi xahna ya ja'i. ²³ Y 'nara ja'i bi 'yambabi ne bi 'ñembi:

—Ndada, ¿ha gue 'na tui ya ja'i nú'ua ma da mpøhø?

Ha nu'á bi 'ñembabi:

²⁴ —'Yøt'a ra ts'edi gui cut'a ja ra ts'i'ma gosthi nú'a rí ma pa ja ra te pa nzantho. Nugui dí xi'a'i, gue ndunthi di nehma da yat'ini, pe ya hinda za. ²⁵ Nja ngu de stí got'a ra gosthi nú'a to'o rá meti 'nara ngu, njabu nu'ahu 'mefa ja gri ganthmahu ne gri eñhu: “Ma zi Hmu'ihe, xogahe ra gosthi.” Pe nu'á ma da dadi ne ma da 'ñeñ'ahu: “Hindí pa'a'ihu, nixi dí padi habu gyá menguhu.” ²⁶ Nepu nu'ahu ma gui 'ñembabihu: “¿Hanja hinguí pacje? gue ndrí ñuñhu ne ndrí ntsithehu, ne ja ma hninihe go gue'i gá 'ñutcahe ri noya.” ²⁷ Pe nu'á ma da 'ñeñ'ahu: “Dí xi'ahu gue hindí pa'a'ihu, nixi dí padi habu xqui 'ñehu. Rí maha de guecua, gatho nú'ahu gyá 'yøt'ats'oquihu.” ²⁸ Y ra ora'a ja guehni ma gui nzonihu ne ma xi da du ri muihu ndunthi nu xcrí hyanthu ndu ri madi xitahu ra Abrá, ne ra Isaac, ne ra Cobo, ne gatho yá 'mehni Ajuá di 'buhni habu bí manda Ajuá, y nu'ahu hinda ma da tho'ahu gui cathu, ma gui cohihu thi. ²⁹ Ne ma dua ehe ya ja'i de habaraza maxøgue de ra ximhai, desde bøxhyadi asta yuhyadi, ne desde mahuifi asta mac'anguí, y ma da yat'i'ihu nuni habu bí manda Ajuá ne ma dí hñudini'ihu ja ra mexa pa da ñuni. ³⁰ Y nura pa'a nu'ua tó'o ya danguibya, ma da notsi'ua, ha nu'ua tó'o ya notsibya, ma da ndangui'ua.

Ra Jesu bi du rá mui po ya me Jerusale

(Mt. 23:37-39)

³¹ Y ja nú'a ra pa'a bi zø 'raya fariseo há mi 'bũ ra Jesu ne bi 'ñembabi'a:

—Rí ma de guecua, ngue'a nura nda Erode ec'a'i da hyo'i.

³² Y nura Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi'ũ:

—Rí maha bá xiphũ nú'a ra c'uamba ja'i'a gue nuguí nubya ne rixudi ma ga siguí ga engá ya ts'ondahi ne ga øthe ya da'thi asta hinga juata ma 'bɛfi. ³³ Ne nu xcrá juata ma 'bɛfi de guecua ga jũ ma 'ñũ ga ma pa Jerusale, ngue'a ja guehni nzantho xa thopa yá 'mehni Ajuá, hangue ja grá mani nehe.

³⁴ ¡Nú'ahũ gyá menguhũ Jerusale, go gue'ahũ guí c'anhũ co ya do gatho nuya 'mehni xuá pɛhn'ahũ Ajuá y asta guí hohũ! ¡Hangu ya 'mi'qui dá ne ga munts'ahmá gatho ri bɛtsihũ, dá nja ngu 'nara zi øni munts'a yá bɛtsi pa da huits'i ja yá hua, pe nu'ahũ hinhya'mũ gá ne gá 'yødehũ! ³⁵ Pe desde nubya Ajuá ma da hyec'asɛhũ ri nijahũ. Ne dí xi'ahũ gue ya hinguí yopi guí hyandgaguihũ asta hinda zø nú'a ra pa guí 'ñeñhũ: “Xi njapi nuni to'o xuá mehna Ajuá ma Hmuhũ.”

14

Ra Jesu bi 'yøthe 'nara 'ñøhø nú'a mi neni

¹ 'Nara pa dega tsaya bi ma ra Jesu da ñunga ja rá ngu 'nara nda gá fariseo, ha nu ma'ra ya fariseo mi sutho de nú'a mi øt'e. ² Ne ja guehni mi 'bũhni 'nara 'ñøhø xi mi neni'a. ³ Nepũ nura Jesu bi 'yambabi ya fariseo ne ya xahnate de ra ley ne bi 'ñembabi:

—¿Te m̄anga ja ra ley, ha gue da za da t'øthe 'nara da'thi ja ra pa dega tsaya, o hina?

⁴ Pe nu'ú ni 'nara noya himbi d̄adi, bi hmetho. Nu'bú ra Jesu bi hñuxa rá 'yε ja nú'á ra 'ñøhø mi neni, ne bi 'yøthe ne bi mehni da ma. ⁵ Nepu bi 'ñembabi ya fariseo:

—¿To'lo 'na de gue'ah_u 'b_u da zo 'nari burruh_u o 'nari ndamfrih_u ja 'nara poso, nepu hinguí hñaih_u ngue'á ra pa dega tsaya?

⁶ Y nu'ú himbi za te bi d̄adi.

Ya m̄adi hudi ja 'nara ngo dega nthati

⁷ Ha ra Jesu bi hyandi mi tsøhø nú'ú xqui ts'ohni ja ra hñuni ne mi huahni'ú ya m̄adi hudi pa da hñudi ja ra mexa, nu'bú nu'á bi umbabi'ú 'nara ts'ofu ne bi 'ñembabi:

⁸ —Nu'b_u dra ts'ohn'a'i ja 'nara ngo dega nthati, oguí hudi 'bestho ja ya m̄adi hudi, xi'b_u da zøhø ma'na nú'á xa ts'ohni ne ma'na dri ts'apa mfeni que gue'i. ⁹ Nepu nú'á to'lo xa zohn'a'i da 'ñeñ'a'i: “Tsocuab_u ra hudi nuni ma'na.” Y nú'á ra ora'á 'nara 'betsa pa gue'i, y gui 'bai ua hudi asta ja ra ñani. ¹⁰ Nu'á mahyoni gui 'yøt'e nu'b_u dra ts'ohn'a'i ja 'nara hñuni, hñudi asta ja ra ñani, pa nu sta hyant'a'i nú'á to'lo xa zohn'a'i da 'ñeñ'a'i: “¿Hanja asta ja guí hucua? Thogui rí ma nuni asta ja ya m̄adi hudi.” Y njab_u ha, da hyanda nú'ú ma'ra di huhni ja ra mexa gue xi ts'ap'a mfeni nehe'i. ¹¹ Nugui dí xi'ah_u, nu'á tó'o ri 'ñexase de rá mfeni ma da 'bε rá tsa, pe nu'á tó'o hini 'ñexase, da t'e'tsua rá nsu.

¹² Y bi 'ñembabi ra Jesu nú'á to'lo xqui zohni:

—Nu'b_u gui beni gui unga 'nara hñuni o 'nara nt'oxi nuua ja ri ngu, oxqui zohni hønse ri amigo,

nixi ri cu, nixi hønse nú'ɥ te ri njauɪ, nixi nú'ɥ ri 'nangu ja te pɛ'tsi, ngue'a nu'ɥ 'nara pa da zohn'a'i nehe, y njabɥ da co'ts'a'i ngu nú'a xá 'yø'tuabi. ¹³ Nu'a gui 'yø't'e, ora gui øt'ango, zohna ya zi hyoya, ne nú'ɥ ya zi da'thi xa nza yá ndo'yo hingui tsa da 'ñani, ne ya zi doua, ne ya zi goda. ¹⁴ Nú'ɥ ya zi ja'i'ɥ hinda ma da co'ts'a'i de nú'a gui 'yø'tuabi'ɥ, pe 'mɛfa de rá ñoho ra 'mɥi nu xcri yopa nte con gatho nú'ɥ ma'ra to'o xa 'yø't'e xá hño, ma gui hñanga ri thahã co ndunthi ra johya.

Ra 'bede de 'nara 'ñøhø bi 'ñøt'ango

¹⁵ Y nu mi 'yøde njabɥ nú'ɥ ya ja'i mi huhni ja ra mexa, 'na de gue'ɥ bi 'ñembabi ra Jesu:

—Tengu da johya nú'a to'o ma da hñudi da ñuni de guehni habɥ bí manda Ajuã.

¹⁶ Nepɥ nura Jesu bi 'ñembabi:

—'Nara pa 'nara 'ñøhø bi 'ñøt'ango ne bi mehna yá 'bɛgo pa da zohna ya ja'i. ¹⁷ Nepɥ nu mi zø ra ora pa ra nt'oxi, bi mɛnpa ra noya co 'nara 'bɛgo pa bá embabi gatho nú'ɥ xqui mbitabi: “Ya maha 'na, ya bí jabɥ ra mexa xa nthoqui pa gue'ahɥ.”

¹⁸ Pe gatho nú'ɥ xqui mbitabi bí mɥdi bi 'ya ra pumbate ngue'a bi 'ñotho yá luga. Nu'a rá mɥdi bi sipi bi 'ñena: “Gui pungui, pøde hinda za ga ma. Ja núbya dá juadi dá tanga 'nara hai, y mahyoni ga ma ga c'a'tsi.” ¹⁹ Ha nu ma'na bi 'ñena: “Stá tanga cat'a nt'ei ya ndamfri, y dí adi gui pungui, hinda za ga ma, ngue'a mahyoni ma ga nu ua da mɛfi xá hño.” ²⁰ Ha nu ma'na bi 'ñena: “Ja núbya dá juadi dá nthati, otho ma luga ga ma.” ²¹ Ha nu mi menga nú'a ra 'bɛgo ja rá hmu, bi xipabi te gá ðadi cada 'na nú'ɥ xqui mbitabi. Nu'bú nura hmu

xi bi bø rá cue ne bi 'ñembabi rá 'bego: “Rí ma ja ra tai ne ja ya 'ñu de ra hnini ua tsincaua gatho nú'ua gui tsup_u, gatho ya zi hyoya ne nú'ua xa nza yá ndo'yo ne hingui tsa da 'ñani, ne ya doua, ne ya goda, pa ga ñu'me'ua.” ²² Ne ya 'mefa nura 'bego bi 'ñembabi rá hmu: “Ya stá øt'a nú'a gá xicagui, pe ponguitho ya hudi de ja ra mexa.” ²³ Nep_u nura hmu bi 'ñembabi rá 'bego: “Nubyá rí ma ja ya da'ñu ne ya t'uca 'ñu nú'ua 'ranga ja ya mbonthi, y gui ja güi tsi gatho nú'ua gui tsudi pa da ñuxa nuya hudi ponguitho ja ma mexa. ²⁴ Ngue'a nugui dí ma gue nú'ua dá mbitabi ra mudi, ni 'na de gue'ua hinda ñuni con guequi.”

Nú'ua to'o da za da dena ra Jesu

²⁵ Ndunthi ya ja'i mri dena ra Jesu, y nu'a bi mpunts'i ne bi 'ñembabi'ua:

²⁶ —Nu'a tó'o ne dua nxadi, mahyoni ma'na da maḍigui que rá dada, ne rá nana, ne rá 'beñña, ne yá batsi, ne yá cu, ne rá tesse; pe nu'bu hina, hinda za. ²⁷ Ha nu'a tó'o hinda 'ñei da dengagui masque da 'bedi gatho, hinda za ga øt'e ma nxadi'a. ²⁸ Xi'bu 'nara ja'i da beni da hyoca 'nara danga ngu, ¿ha gue hinda beni 'met'o te gatho mahyoni pa da uadi da hyoqui? ²⁹ Pe nu'bu hinda beni 'met'o, ne 'bu hønse bi futua rá ua rá ngu, nep_u ya hinda juati, y gatho nú'ua to'o da hyandi ma da nthede de gue'a, ³⁰ ne da 'ñena: “Nuna 'ñøhøni hønse bi muta rá 'befi, ya himbi za bi juati.” ³¹ O xi'bu 'nara nda beni da 'ñøt'atuhni co ma'na rá mindaui nú'a pe'tsa 'nate 'mo ya soldado, ¿ha gue hinda beni 'met'o ua da za da ntate co nú'ua 'ret'a 'mo yá soldado? ³² Y nu'bu da beni 'met'o gue hinda ntate, da menpa

ra noya ma'na rá mindaui nú'a bra 'ñe yabutho, gue ya hinda ntunhui. ³³ Hangué nuguí dí xi'ah_u, toraza de gue'ah_u nu'b_u hinguí tsogui gatho nú'a guí pɛ'tsh_u, hinda za dua nxadi'ih_u.

Rá ts'edi ra u
(Mt. 5:13; Mr. 9:50)

³⁴ Nura u xá hño, pe nu'b_u ya bi 'be rá hño, ¿hanja da za da yopa c_uqui? ³⁵ Ya hinguí ho nixi pa dra thants'a ja ra hai de ya hu_uhi, nixi pa da t'u'tua ja yá ua ya ndapo, nixi pa ni 'nara t'øt'e ya hinxá hño, hangué dra f_øt_u. Nu'a tó'o ja rá t'øde pa da 'yøde, dá 'yøde núna dí ma.

15

Ra 'bede de 'nara zi deti xqui 'm_edi
(Mt. 18:10-14)

¹ Ndunthi ya 'ñatsa ng_uxboja ne ndunthi ma'ra ya ts'oja'i bi ma bá ts_udi ra Jesu pa da 'yøde nú'a mi mañ'a. ² Hangué nuya fariseo ne ya xahnate de ra ley mi ñ_ama'ñ_u de gue'a, ne mi ena:

—Nuni ra 'ñøhø nzantho ñ_aui ya ts'oja'i ne ri ñuni con gue'.

³ Nep_u ra Jesu bi xipa 'nara 'bede, ne bi 'ñembabi'.

⁴—Xi'b_u 'na de gue'ah_u 'b_u gri pɛ'tsh_u 'na nthebe ya deti pe 'b_u gui 'bɛh_u 'na de gue'.

¿ha gue hingué gui tsoh_uni nú'u goho'rate ne 'rɛt'amagato pa gui maha ja ra mbonthi pa gua hoñ_u nú'a xcá 'bɛdih_u asta hinguí ts_uh_u? ⁵ Y nu xqui ts_udih_u'a gui 'yents'a ja ri xi'nxih_u co ra johya ne gui tuxh_u. ⁶ Nep_u gui zoñ_u gatho ri amigoh_u ne ri 'nanguh_u ne gui

'ñembabihũ: “Ma ga johyahũ, ngue'a ya stá tsudi nú'a ma deti stí 'bɛhmahã.”

⁷ Hangué dí xi'ahũ, njabũtho nehe 'bũ 'nara 'yøt'ats'oqui da ñobri, da nja ra johya mahets'i, que nú'ũ goho'rate ne 'ret'amagũto ya ja'i beni gue 'bũi xá hño ne hu yá mũi gue hinga mahyoni da ñobri.

Ra 'bede de 'nara boja xqui 'medi

⁸ O ne 'nara 'bɛhñã pɛ'tsa 'ret'a ya boja ne da 'bedi 'na, da tsø ra ñot'í ne da mpaxi 'ramats'ũ pa da hyoni asta hinda zũdi. ⁹ Ha nu sta zũdi'a, da zohna gatho yá mpađi ne yá 'nangu ne da 'ñembabi: “Ma ga johyahũ, ngue'a ya stá tsudi nú'a ra boja stí 'bɛhmahã.” ¹⁰ Hangué nugui dí xi'ahũ, njabũtho nehe 'bũ 'nara 'yøt'ats'oqui da ñobri, nu'bú yá ɛnxɛ Ajuã bí øt'ango nuni mahets'i.

Ra 'bede de ra nanat'ũ

¹¹ Ra Jesu bi 'ñena nehe:

—'Nara 'ñøhø mi pɛ'tsa yoho yá t'ũ, ¹² nepũ nú'a mbatsi bi 'ñembabi rá dada: “Papá, dí ne gui 'racagui nú'a rí 'ñepcagui de nú'a gui pɛ'tsi.” Nu'bú nura dada bi mũdi bi hecuabi yá hño, ne bi umbabi yá t'ũ. ¹³ Nepũ de ya xqui thogui 'raya pa, nú'a ra t'ũ mbatsi bi munts'a gatho nú'a xqui t'umbabi ne bi hñats'i, ne bi bøni de guehni, bi gũ rá 'ñu bi ma pa ma'na ra hai yabũ habũ bá tegue gatho rá boja ja 'nara 'mũi xi xmá nts'o. ¹⁴ Pe nu mi degue gatho nú'a mi hã, bi nja 'nara ðanga thuhu ja nú'a ra hai'a, ne nu'á bi mũdi bi sufri co ra thuhu. ¹⁵ Nepũ de guehni bi ma bá apa ra 'bɛfi 'nara 'ñøhø de nú'a ra hai'a. Y nura 'ñøhø'a bi umbabi ra 'bɛfi ne bi mehni da supa yá ts'ũdi. ¹⁶ Y ra ora mi ñunga ya ts'ũdi, nú'á mi nehma da zi nú'a mi tsi'ũ, ngue'a xi

mi tsu ra thuhu, pe hinto mi huequi pa da t'umbi te da zi. ¹⁷ Nu'bu nu'a bi beni ra ngu ne bi 'ñaena: “Hangu ya mefi pe'tsa ma dada ja ra ngu, ne bi ja ndunthi te da ts'i, asta pongui. Y nugui, go dí 'youa ya ga tu ra thuhu. ¹⁸ Ma ga yopa penga ja ra ngu ma dada, ne ga embabi: Papá, stá øt'a 'nara ts'oqui ja ra thandi Ajuá ne ja ri thandigue. ¹⁹ Ya hiní 'ñepcagui gui 'ñengagui ri t'ugui. 'Yøtc'agui ngu 'nadrá 'begotho de gue'i; ga embabi njabu.” ²⁰ Nepu nu'a bi gu rá 'ñu ne bi menga pa ja ra ngu rá dada.

Pe ante da zøni, rá dada bi hyandi ne bi huequi, ne bi nest'ihí bá tsudi, y ngu bi nthui, bi hyafi ne bi zu'tsi. ²¹ Nepu nura t'u bi 'ñembabi: “Papá, stá øt'a 'nara ts'oqui ja ra thandi Ajuá ne ja ri thandigue. Ya hiní 'ñepcagui gui 'ñengagui ri t'ugui.” ²² Pe nura dada bi 'ñembabi yá 'bego: “Bá hahu 'raya he nú'u ma'na strá hño ne hyethu, ne hñu'tsuahu 'nara mfo'yε, ne ti'tuahu. ²³ Ne bá tsihu nú'a ra nocandamfri ga hohu ne ga tsihu. ¡Ma ga øthu 'nara ngo dega johya! ²⁴ Ngue'a nuna ma t'u ndí hu ma mui gue ya xqui duhma, pe hina, y nubyá dí ja ra uenda gue ya xa yopa nte. Stí 'bedi, pe nubyá ya dá yopa handi.” Y nu'ú bi mudi bi 'ñøt'ango.

²⁵ Hinga ya'a bi zøhø nú'a ra t'u mada, mbi 'yo ja ra 'befi. Pe nu mi zøhø guetbu ja ra ngu, bi 'yøde mi ja ya 'be'mda ne ya hnei. ²⁶ Nepu nu'a bi ma'ta 'na de nuya 'bego pa bi 'yambabi te mi ja. ²⁷ Nepu nura 'bego bi 'ñembabi: “Ri cu xa zøhø y nuri dada bi manda bi tho ra nocandamfri ngue'a bi zøhø te rá 'ñentho ha hinte xqui ja.” ²⁸ Pe nú'a ra cu mada xi bi bø rá cuε ne himi ne da yut'i. Ha nurá dada bi

bøni bi bantebi pa da yut'i. ²⁹ Ha nu'á bi 'ñembabi rá dada: “Papá, guí pase hangu ya jeya stá 'buhui ne dí pep'a'i, ha hinhya'mu stá nts'o'yøde de gue'i. Pe ni 'na'qui hinxá 'raca maði 'nara zi t'axi pa ga tsi'be ma amigo. ³⁰ Pe nubyá, nú'a ri t'u xa zøhø, xua dec'a'i ri boja co ya ts'o'behña, nu'á ha, go asta gá hyopabi ra nocandamfri.” ³¹ Nepu nurá dada bi 'ñembabi: “Ma zi t'u'i, nu'í nzantho guí 'bui con guequi, y gatho nú'a dí pe'tsi, ri meti nehe. ³² Pe nubyá, mahyoni ga johyahu ne ga øthu 'nara ngo, ngue'a ri cu ndí hu ma mui gue ya xqui duhma, pe nubyá pa guequi dí ja ra uenda gue ya xa yopa nte. Y stí 'behmahu, pe nubyá ya dá yopa hanthu.”

16

Ra 'bede de 'nara 'betri mi ju ndunthi ra boja

¹ Nehe ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:

—Mi 'bui 'nara 'ñøhø xi mrá rico ne mi 'bui 'nará 'betri. Y ra hmu xqui sipabi gue nú'a ra 'betri mi jampa ndunthi rá boja. ² Nu'bú nura hmu bi zohna nú'a ra 'betri ne bi 'ñembabi: “Xa sicagui 'raya noya de gue'i. Hangue dí ne guí dacagui ra uenda de ri 'befi, ngue'a ya hindí ne guí sigui guí pepcagui.” ³ Nepu nú'a ra 'betri bi bense ja rá mfeni, ne mi ena: “Xibya, ¿te ga øt'e? Ma hmu ma da hñaga ra 'befi, ha otho ma ts'edi pa ga pe ya hai, y ri 'raca ra 'betsa 'bu ga mpeti. ⁴ A, nubyá ha, ya dá beni te ma ga øt'e. Ma ga hongra ra modo pa da macagui nú'u to'o tupabi ma hmu, pa da 'raca nsequi ja yá ngu nura pa'a da thagagui ra 'befi de guecua.” ⁵ Nepu nu'á bi zohna 'rama'na nú'u to'o mi tupabi rá hmu. Nu'a ra maði bi 'yambabi ne bi 'ñembabi: “¿Hangu guí

tupabi ma hmu?” ⁶ Nu'bú nu'á bi dātuabi bi 'ñena: “Dí tupabi 'na nthebe barri ra aceite.” Ha nura 'betri bi 'ñembabi: “Jaua ra he'mi habu huts'i hangu guí tupa ma hmu, y dama hyoqui ma'na habu di mā gue hønse nde nthebe barritho gui tu.” ⁷ Nepu nu'a ma'na bi 'ñembabi: “Xi'a'i, ¿hangu guí tугue?” Nu'á bi 'ñena: “'Na nthebe huada ra trigo.” Nepu nú'a ra 'betri bi 'ñembabi: “Nehe jaua ra he'mi habu huts'i hangu guí tupa ma hmu. Hyoca ma'na habu di mā gue hønse goho'rate gui tu.” ⁸ Nepu nura hmu bi 'ñe'tsua rá nsu nú'a ra ts'o'betri ngue'a bi dama nti rá mfeni pa bi gohi xá hño co nú'u to'o mi tu ya thai. Hangue njabu nuya meximhai xi ya nimfeni pa da gohi xá hño co yá mimeximhaiui, pe nú'u xa gamfri Ajuá hinguí øt'e njabu.

⁹ Pe nugui, nu'a dí xi'ahu, masque ra boja da za da hyat'a 'na, pe nehe co nú'a ra boja'a ogyá mit'ihu, faxhu nú'u ja te ø'tua ra 'bedi, pa njabu gui ntsixhu'u, pa nu sta uadi ri tehu de guecua ja ra ximhai ne sta uadi da thogui ra boja, nu'bú ma da t'a'ahu 'nara hoga 'ñehe nu xcrí tsøñhu mahets'i habu bí ja ya hoga 'mui pa nzantho.

¹⁰ Nu'a tó'o hinguí cøni masque 'na tui ra boja xa t'umbi da su, nehe hinda gøni 'bu da t'umba ndunthi ra boja pa da su. Nu'a tó'o cøni de nú'a 'na tui xa t'umbi pa da suhmu, nehe da gøni 'bu da t'umba ndunthi pa da su. ¹¹ Hangue nugui dí xi'ahu, 'bu gui cøñhu ya hño de nuua ja ra ximhai nú'u xa t'a'ahu pa gui suhmu, ¿to'o da gamfri de gue'ahu pa da 'ra'ahu ya hño de mahets'i pa gui suhmu? ¹² Nu'bu hinguí pahu gui suhu nú'a hingrí metihu, ¿hanja da za da t'a'ahu nú'a rí

'ñep'a'ih_u pa gui suh_u?

¹³ Ni 'nara 'bεgo hinda za da mεpabi yoho ya hmu, ngue'a njab_u da za da ɯtsa 'na, ne go da mahui nú'a ma'na, o nzantho go di pεpabi 'na, y nu ma'na hina. Njab_u nehe hingui tsa gui pεpabih_u Aju_a ne da 'yoda ri mfenih_u ra boja.

¹⁴ Ha nuya fariseo xi mi ho da mε'tsa ndunthi ra boja ne mi 'buhni mi huxa nt'øde'ɯ nú'a bi mąnga ra Jesu ne xi mi εnda yá thede'ɯ. ¹⁵ Ha nura Jesu bi 'ñembabi'ɯ:

—Nu'ah_u ri hnequi 'ñena 'na xi gyá hoja'ih_u, pe hønse pa gui pōnga ri hmih_u ja yá thandi ri miq'u'eih_u, pe Aju_a pat'athoh_u ri mfenih_u te rá 'bε'a guí beñ_u, hangue 'b_u guí ne gui pōnga ri hmih_u ja yá thandi ri miq'u'eih_u, hingui tsa gui pōnga ri hmih_u ja rá thandi Aju_a.

Rá ley ra Moise ne ra hoga nt'øde de rá hmanda Aju_a

¹⁶ Desde ante da zøhø ra Xuua Xi'tsate ya nguí pε'tsuah_u rá ley ra Moise ne nú'a xqui mąnga ma'ra yá 'mehni Aju_a. Y desde bi zøhø ra Xuua asta nubya xcá 'yøh_u xa si'ah_u ya noya dega hoga nt'øde de hanja go ri manda Aju_a, y njab_u ndunthi xa 'yøt'a ra ts'edi da yut'i nu hab_u ri manda Aju_a.

¹⁷ Masque mahets'i ne ra ximhai hingui hei pa da uadi, pe ni 'nara noya nú'a xa t'ofojá rá ley Aju_a hinda njab_utho, pε'tsi da njab_u ngu nú'a ma.

Ra Jesu bi ma de ra nxuni (Mt. 19:1-12; Mr. 10:1-12)

¹⁸ 'B_u 'nara 'ñøhø da nxungüi rá 'behñ_a pa go da nthatui ma'na ra 'behñ_a, nú'a ra 'ñøhø'a ya bi 'yøt'a

'nara ts'oqui. Y nu'a tó'o da nthati co 'nara 'behña xa nxungüi rá dame, ne'a ya bi 'yøt'a 'nara ts'oqui.

Ra Jesu bi ma de 'nara 'ñøhø ra rico ne ra Lasaro

¹⁹ Mi 'bui 'nara 'ñøhø xi mrá rico, ne xi mri hñe xá hño co 'raya hoga dutu xi mahotho. Y mi øt'ango hyastho ja rá ngu co ndunthi ra nthoqui. ²⁰ Ne mi 'bui 'nara zi meti mrá thuhu ra Lasaro xi mrá hyoya, xqui hñuhni ja rá gosthingu nú'a ra rico. Ne mi tsu 'nara hñeni mi 'ya maxøgue rá ndo'yo, ²¹ ne asta ya tsat'yo mi te'tsuabi habu mi 'ya. Y nú'a ra zi 'ñøhø'a mi nehma xa zi nú'a mi tagui de ja rá mexa nú'a ra rico. ²² 'Nara pa bi du ra zi hyoya, y ya enxε de mahets'i bá ehe e bi zits'i pa bá 'buhui ra Abrá nuni mahets'i. Nepu 'mefa bi du nehe nú'a ra rico, ne bi t'agui. ²³ Y de mi oni nú'a ra rico ja ra nidu xi mri sufri ndunthi, nepu nú'a bi guxa yá da ne bi hyandi de yabu ra Abrá ya mi 'buhuini ra Lasaro nehe. ²⁴ Nepu nura rico bi ma'ti ne bi 'ñembabi: “Ma dada'i Abrá, dá nja ri nthe cate de guequi, bá pεhna ra Lasaro da pobo qué yá dedo co 'na zi tui ra dehe pa e da pobo qué ma jane, ngue'a xi dí sufri ndunthi nuua ja ra tsibi.” ²⁵ Ha nura Abrá bi 'ñembabi: “Amigo, beni gue nu'i nú'bu nguí 'bui ja ra ximhai xi nguí 'bui xá hño, ha nura Lasaro mi sufri ndunthi ra hño ya. Pe nubyá nuní 'bui xá hño de guecua, ha nu'i go guí sufri bya núbu habu guí 'bui. ²⁶ Ha nixi da za da mabu ra Lasaro, ngue'a ja 'nara hñe madetho xi xá hñe. Hangue nu'u 'bucua hinda za dí mabu, ha nu'u bí 'bupu, hinda za dí 'ñecua nehe.” ²⁷ Nepu nú'a ra rico bi 'ñena: “Ma dada'i Abrá, nu'bu dí bante'i gui pεhna ts'u ra Lasaro ja rá ngu ma dada ²⁸ habu bí

'bui má cat'a ma cu, pa da zofo pa hinda zøhø de guecua ja ra nidu, e da sufri ngu dí sufriga.”²⁹ Pe nura Abrá bi 'ñembabi'a: “Nu'ú ya bí pɛ'tsa nú'a bi 'yofo ra Moise ne nú'a bi 'yofo ma'ra yá 'mɛhni Ajuá. ¡Go dá 'yøte'!»³⁰ Pe nura rico bi 'ñena: “Haha majuani guí mā, nú'i ma dada'i Abrá, pe nu'bũ guí pɛhna 'na de nú'ũ xa du, nu'ú dí paði da 'yøte ne da ñobri.”³¹ Pe nura Abrá bi 'ñembabi: “'Bũ hingo xa 'yøte nú'a bi mǎnga ra Moise ne ma'ra yá 'mɛhni Ajuá, nixi da ne da gamfri nú'a da xipabi nú'a di yopa nte de ja ra du.”

17

Ra Jesu bi mā gue ga nsuhũ pa hinga japhũ da 'yøt'a ya ts'oqui ma'ra
(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

¹ Ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:

—Nzantho da nja 'raya t'øt'e pa da japi da nts'oca ya ja'i, pe ¡huecate nú'a ra ja'i to'o da japi da 'yøt'a 'nara ts'oqui ma'na! ² Ma'na xá hño nú'a ra ja'i'a dra ts'utuahma 'nara do strá hñũ ja rá 'yuga ne dra føta ja ra ndehe, pa te hønse da japi da 'yøt'a ra ts'oqui ma'na rá miq'ueiui nú'a hinxá zɛditho rá jamfri. ³ Hangué nugui dí xi'ahũ guí nsuhũ. Nu'bũ 'nari cuhũ da 'yøt'ahũ 'nara nts'o'mui, zofohũ, hñacuahũ. Nu'bũ da ñobri, pumbabihũ. ⁴ Masque da 'yøt'ahũ ra nts'o'mui yoto 'mi'qui de ra pa, ne 'bũ da 'ñehe da 'ya'ahũ ra pumbate cada ra 'mi'qui, pumbabihũ.

Ra jamfri ngu 'nara zi nda dega mostasa

⁵ Ha nuyá apostol ra Jesu bi 'ñembabi:

—Xupca ma jamfrihe.

6 Nepu ra zi Hmu Jesu bi 'ñembabi:

—Nu'bu xi majuaní gri pɛ'tshu ra jamfri masque ngu 'nara zi nda dega mostasa rá ndangui, nu'bú da za gui 'ñembabihu nuna danga 'bai gá za: “C'uts'i de habu gui 'bai ne rí ma gui nt'ut'a ja ra ndehe,” ha nura za'a da 'yø't'a'ihu co nú'a ri jamfrihu.

'Nara 'bego rí 'ñepi da mɛpa rá hmu, hingo dra 'bɛpi

7 Ra Jesu bi 'ñembabi nehe'u:

—'Bu 'nara ja'i di 'bu 'nará 'bego xqui menga 'bɛfi ja ra huahi o ra 'ba'yo, ¿ha gue da t'embabi 'bestho: “Thogui hñudi gui ñuni”? 8 Hina. Nu'á da t'embabi: “Met'o gui hoca ra nt'oxi, ne hñoquigue pa gui 'raqui te ga tsi. Nepu 'mɛfa gui ñunigue nehe.” 9 ¿Ha guí beñhu da t'umba njamadi ra 'bego de nú'a 'bɛpabi da 'yø't'e? Hina. 10 Njabu nehe nu xcrí juahu gui pɛphu rá 'bɛfi Ajuá xa 'bɛp'ahu, rí 'ñepi gui 'ñeñhu: “Hiní 'ñɛpcahe gui 'yacje ra jamadi ngue'a 'nadyá 'bɛgothohe ne hønse stá pɛhe nú'a mri 'ñɛpcauihe ga pɛhe.”

Ra Jesu bi 'yøthe 'rɛt'a ya 'ñøhø mi tsudi ra lepra

11 De guehni bi thogui ra Jesu bi sigui rá 'ñu pa mri ma Jerusale, bi 'ranga madetho de yoho ya hai, 'na rá thuhu Nsamaria, ha nu ma'na Galilea.

12 Y ya de mi ma da zonga ja 'nara zi hnini, bi bøni pa bá tsudi'a 'rɛt'a ya 'ñøhø mi tsudi ra lepra nú'a mi tsit'atho ra ngø, ne nu'ú bi gohi zi yabutho de gue'a, ngue'a xuá nts'uni yá hñeni. 13 Nepu bi ma'ti'u bi 'ñembi:

—Jesu, ma zi Xahnate'ihe, dá nja ri nthecate de guecje.

14 Nepu nu mi hyanda ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—Rí maha ua 'ñudih_u ja ya macja.

Nep_u nu'ú bi ma, ne de má 'ñu bi ñani de yá hñeni'ú. ¹⁵ Y 'na de gue'ú de mi za gue bi ñani, bi mengui mi xøcambeni Ajuá co ya hmafi. ¹⁶ Ne bi ndandiñahmu ja rá ua ra Jesu ne bi mægui rá hmi asta ja ra hai pa bi umba njamadi ngue'a xqui 'yøthe'a. Y nú'a ra 'ñøhø'a mrá me Nsamaria. ¹⁷ Y nura Jesu bi 'ñani ne bi 'ñena:

—¿Ha gue hingue mi 'ret'a bi ñani? ¿Hab_u bi ma nú'ú má guto? ¹⁸ ¿Ha gue hønse núni hingrá me Israel bá pengui ri xøcambeni Ajuá?

¹⁹ Nep_u ra Jesu bi 'ñembabi nú'a ra 'ñøhø:

—'Bai rí ma, ya xcá ñani ngue'a xcá camfrigui.

*Ra Jesu bi ma de rá 'ñehe rá hmanda Ajuá
(Mt. 24:23-28, 36-41)*

²⁰ Nep_u ya fariseo bi 'yambabi ra Jesu ha'm_u mi ma da zøhø rá hmanda Ajuá nuua ja ra ximhai. Nep_u nu'á bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Nurá hmanda Ajuá hinga 'nara t'øt'e pa da hnequi. ²¹ Nixi da za da t'eñ'ah_u: “Xi jaua”, o “Bí jani”. Nurá hmanda Ajuá ya xa zøhø ne ya 'bui con gue'ah_u.

²² Nep_u nu'á bi 'ñembabi yá nxadi nehe:

—Ma da zøhø ra pa gui nehmañ_u gui hyanth_u da zøhø 'bestho nú'a ra danga pa, pa gui hyanth_u da yopa 'ñehe pa da nda Nú'a To'o e bi Nja'i, pe hindi tat'atho ya pa pa gue'a. ²³ Ne ma da t'eñ'ah_u: “Xi 'bucua”, o “Xi bí 'buhni”. Pe oxqui pah_u ma gui c'a'tsh_u, ne oxqui tɛniñ_u nú'ú to'o da xi'ah_u njab_u. ²⁴ Ngue'a ngu guí hanth_u 'nara huɛi nú'a masɛctho da yot'i maxøgue mahets'i, ma da njab_u nehe nú'a ra pa'a stua yopa pengui Nú'a To'o e bi Nja'i. ²⁵ Pe

mahyoni 'mɛt'o da thogui ndunthi ya ts'othogui. Ne ma da ɛtsa gatho ya ja'i nú'ɛ 'bɛi de nuya pabya. ²⁶ Ngu nú'a bi nja de nuya pa'ɛ de mi 'bɛi ra Noé, ma da njabɛ nehe nu stua yopa ehe Nú'a To'o e bi Nja'i. ²⁷ Nu'á mri ñuni, mi tsithe, ne mi øt'a nthati ngu xi yá nzai, ne hinte mi jamasu'ɛ asta nura pa'a bi yɛt'a ra Noé ja ra arca, ne mi ðamfri'ɛ bi ñuxa ra dehe maxøgue ra ximhai, y gatho ya ja'i bi jat'i. ²⁸ Bi njabɛ nehe nuya pa'ɛ mi 'bɛ ra Lot. Ya ja'i mi øt'e ngu xi myá nzai, mi ñuni mi tsithe, mi mpa ne mi ntai, mi mpot'i ne mi høngu. ²⁹ Pe nu de mi bønga ra Lot de ra hnini Sodoma, bi 'uá ya tsibi ne ra asufre, y bi du dega nzat'i gatho ya ja'i de nú'a ra hnini'a. ³⁰ Ma da njabɛ nehe nú'a ra pa'a stua yopa pengui Nú'a To'o e bi Nja'i.

³¹ De nura pa'a, 'bɛ 'na di 'ba ja ra patio de rá ngu, hinda yɛt'a mbo rá ngu pa da hñats'i nú'a te di pe'tsi. Y nu'a tó'o di 'yo ja rá huahi, ya hinda yopa menga ja rá ngu. ³² Benihɛ de hanja bi ndo'u rá 'bɛhñá ra Lot ngue'a bi ñegui bi hyanda nú'a ra hnini bi zopɛ. ³³ Nu'a tó'o ne da su rá te, da 'bɛdi, pe nu'a tó'o da unga rá te po rá nguequi, nu'a ma da mɛ'tsa ma'na ra hoga te pa nzantho.

³⁴ Nehe dí xi'ahɛ gue nú'a ra xuui'a 'bɛ yoho di 'bonga 'nadbɛ ja yá ahá, 'na da ts'its'i, ha nu ma'na da ts'ogui. ³⁵ 'Bɛ yoho ya gɛni di cɛni mahyɛgui, 'na da ts'its'i, ha nu ma'na da ts'ogui. ³⁶ 'Bɛ yoho ya 'ñøhø di 'yo ja yá 'bɛfi 'nadbɛ ja ra huahi, 'na da ts'its'i, ha nu ma'na da ts'ogui.

³⁷ Nu mi 'yøde njabɛ ya apostol bi 'yambabi ra Jesu ne bi 'ñembi:

—¿Habɛ ma dua nja nú'a gá ma, ma zi Hmu'ihe?

Nepu nu'á bi dadi ne bi 'ñembabi'ũ:

—Nuni habu di 'bɛni nú'a xa du, ja ma da munts'ni ya pada pa da zi'ũ.

18

'Nara nzaya co 'nara viuda

¹ Ra Jesu bi xipa 'nara 'bede yá nxadi gue mahyoni da 'yapabi Ajuá nzantho nsinque da zabi. ² Ne bi 'ñembi:

—Mi 'bui 'nara nzaya ja 'nara hnini, himi tsu Ajuá ne ni 'nara ja'i himi tsu. ³ Ne de nú'a ra hnini'a mi 'bui 'nara viuda nehe, nzantho mi pa da c'a'tsa nú'a ra nzaya pa da ñani de rá ncontra'a. ⁴ Pe bi thogui ndunthi ya pa nura nzaya himbi umba ra mfats'i nú'a ra viuda. Pe 'mɛfa bi 'ño rá mfenise nú'a ra nzaya ne bi 'ñena: “Masque nugui hindí tsu Ajuá, nixi 'nara ja'i hindí tsu, ⁵ pe hingo rá ngue'a ma ga øta nú'a xica ra viuda, pa hingue xi stí tsøtcatho ma mai.”

⁶ Ra zi Hmu Jesu bi 'ñena:

—Guehna bi mąnga nú'a ra ts'o nzaya. ⁷ Xihma Ajuá, ¿ha gue hinda ñani nú'ũ to'o xa huahni, nú'ũ apabi'a ma pa ra xuui? ¿Ha gue hinda mats'i 'bestho'ũ? ⁸ Dí xi'ahũ gue ha, 'bestho da mats'i. Xi sta yopa mengui Nú'a To'o e bi Nja'i, ¿ha gue da zadi ndunthi to'o di camfri 'bũ? Ya hina.

'Nara fariseo co 'na de nuya 'ñatsa nguxboja

⁹ Ra Jesu bi mąnga ma'na ra 'bede pa nú'ũ to'o ri 'ñets'i gue ya hoja'i ne xi ya denate, ne bi 'ñena:

¹⁰ —Yoho ya 'ñøhø bi ma ja ra nija pa da 'yapabi Ajuá, 'na mrá fariseo, ha nu ma'na mrá 'ñatsa nguxboja. ¹¹ Ha nura fariseo bi 'yapabi Ajuá má

'bai ne mi ena njaua: “Dí jamadi ma Zidada'i, ngue'a nuguí hindí nja ngu ya 'yɔt'ats'oqui, ya be, ya ts'o'mɛi ne ya zinga medinthati, nixi dí nja ngu nuni ra 'ñatsa nguxboja 'bahni. ¹² Nuguí dí ayuna yo'qui ra semana, ne nzantho dí 'ra'a 'rɛt'a centavo cada ra bexo nú'a dí taha,” njabu bi 'ñena. ¹³ Pe nú'a ra 'ñatsa nguxboja bi gohi ts'u zi yabu de ra fariseo, ne nixi bi ne bi guxa yá da pa mahets'i ngue'a mi padi gue xi mra nduts'oqui, pe xi mi apabi Ajuá con gatho rá mɛi ne mi ena: “¡Ma Zidada'i, dá nja ri nthe cate de guequi, ngue'a xi majuaní nuguí 'nadrá danga 'yɔt'ats'oqui!”

¹⁴ Hangue bi 'ñenga ra Jesu:

—Dí xi'ahu gue nú'a ra 'ñatsa nguxboja bi zudi ra pumbate de yá ts'oqui, ne bi menga ja rá ngu ya hinte má ts'oqui mi tu. Pe nura fariseo himbi zudi ra pumbate de yá ts'oqui. Ngue'a nu'a tó'o ri 'ñexasɛ, nú'a go gue'a ma da 'bɛ rá tsa. Ha nu'a tó'o hini 'ñexasɛ, nú'a 'mɛfa ma da t'e'tsua rá nsu.

Ra Jesu bi japa ya batsi

(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)

¹⁵ Bá ts'impabi ya zi batsi ra Jesu pa da hñuxa yá 'yɛ ne da japabi'u. Pe nu mi hyanda njabu yá nxadi bi zui nú'u to'o mri zi yá batsi. ¹⁶ Ha nura Jesu bi 'ñembabi'u:

—Hophu ya batsi da e da zɛcagui, oguí hacuahɛ, ngue'a nu'u tó'o da 'mɛi ja rá hmanda Ajuá, mahyoni da nja ngu nuya ya zi batsi. ¹⁷ Nehe dí xi'ahu gue nu'a tó'o hinda nja ngu 'nara zi batsi pa da 'mɛi ja rá hmanda Ajuá, hinda za da yut'a ja rá hmanda Ajuá.

'Nara rico bi ñaui ra Jesu
(Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)

¹⁸ Ne de gue'a 'nara nda de ja ra nija bi 'yambabi ra Jesu ne bi 'ñembi:

—Nu'i Xahnate, 'nagra hoja'i, ¿te da za ga øt'e pa ga tsudi ra te pa nzantho?

¹⁹ Ha nura Jesu bi 'ñembabi:

—¿Hanja gui engagui gue dra hoja'i? Jo'o ma'na ra hoja'i, hõnse Ajuã. ²⁰ Nu'i gui paði xá hño ya hmanda de ra ley habu ena: “Oxqui ntsinga medinthati, oxqui nhyote, oxcrí mpe, ne oxqui jua'tsua ya nc'uamba ri miqu'eiui, ne umba ra t'equ'ei ri dada ne ri nana ne su'ua.”

²¹ Ha nú'a ra 'ñøhø bi 'ñena:

—Gatho núyá stá øt'e desde ndí batsi.

²² Ha nu mi 'yøde ra Jesu njabu, bi 'ñembabi:

—Ri 'bedi gui 'yøt'a ma'na. Rí ma gui pa gatho nú'a gui pø'tsi, ne gui hecuabi ya hyoya. Njabu ha, ma grí tsudi ya hño de mahets'i. Ne bá ehe gui tengagui.

²³ Pe nu mi 'yøde njabu nú'a ra nda xi bi du rá mai ngue'a xi mrá danga rico. ²⁴ Nu mi hyanda ra Jesu gue xi bi du rá mai, bi 'ñena:

—¡Xi xá hñei da yut'a 'nara rico ja rá hmanda Ajuã! ²⁵ Ma'na hingui hei da thogui 'nara danga mbo'ni ngu ra cameyo ja rá gu 'nara 'yofri que 'nara rico da yut'a ja rá hmanda Ajuã.

²⁶ Ha nú'ua to'o bi 'yøde nu mi mangu njabu, bi 'ñena:

—Nu'bu njabu, ¿to'o'a da za da mpøhø?

²⁷ Nura Jesu bi 'ñembabi:

—Nu'a jumpabi xá hñei ya ja'i, pa Ajuã otho 'nara t'øt'e strá hñei.

28 Nepu nura Pedro bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'ihe, nuje stuá tsoguihe gatho nú'a ndí pe'tshe pa go stuá ten'ahe.

29 Nepu ra Jesu bi 'ñembabi:

—Majuani dí xi'ahu, nu'a tó'o da zogui rá ngu, o rá dada, o rá nana, o yá cu, o rá 'behña, o yá batsi po rá ngue ra maça noya, 30 nu'á ma da hñani nuua ja ra ximhai ma'na ndunthi que nú'a xa zogui, ne 'mefa ma da hñanga ra te pa nzantho nuni mahets'i.

Ra Jesu bi yopa ma de rá du

(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)

31 Y nura Jesu bi 'ueque 'nambu nú'u 'ret'amayoho yá nxadi, ne bi 'ñembabi:

—Nubya grá maha pa Jerusale habu ma da nja ngu nú'a xa 'yofo yá 'mehni Ajuá de nú'a ma da thogui Nú'a To'o bi e bi Nja'i. 32 Ma da t'ent'ua ja yá 'ye ya ja'i nú'u hingyá me Israel, ne nu'ú ma da 'yø'tua ra nt'eni, ne ma da ñama'ñu de gue'a, ne ma da zots'i. 33 Nu'ú ma da na'mbi nepu da hyo, pe nurá hñupa ma da yopa nte de ra du ma'na'qui.

34 Pe nuya nxadi himi tso yá mfeni de nú'a mi xipabi ra Jesu, nixi himi tsa da badi'u de nú'a mi mañ'a.

Ra Jesu bi 'yøthe 'nara goda nuni Jericó

(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

35 De ya mi ma da zønga ra Jesu ja ra hnini Jericó, mi huhni 'nara goda ja ra 'ñu, mi peti. 36 Ha nu mi 'yøde'a gue mi pani ndunthi ya ja'i, nu'á bi 'ñani te rá 'be'a xqui nja. 37 Nepu nu'á bi sipabi gue mi pani ra Jesu me Nasare. 38 Nu'bú nu'á bi ña nts'edi ne bi 'ñena:

—¡Nu'i Jesu, rá T'ɯ'i ra nda Davi, dá nja ri nthe-
cate de guequi!

³⁹ Ha nuya ja'i mri 'bet'o mi tsai ne mi embi gue
da go'ta rá ne, pe nu'á ma'na mri mafi nts'edi ne
mi ena:

—¡Rá T'ɯ'i ra Davi, huegagui!

⁴⁰ Nepɯ ra Jesu bi gohi bi 'mai ne bi mɛhni to'o
bá tsi. Y nu mi zøhø habɯ mi 'bai'a, bi 'yambabi ne
bi 'ñembi:

⁴¹ —¿Te guí ne ga ø't'a'i?

Ha nura goda bi dadi ne bi 'ñena:

—Dí ne ga handi, Ndada.

⁴² Y ra Jesu bi 'ñembabi:

—¡Nubya ha xa njabɯ ngu nú'a guí ne! Xcá ñani
ngue'a xcá camfrigui.

⁴³ 'Bestho ra ora'a ra goda bi za bi hyandi, ne bi
dɛna ra Jesu, mi xøcambeni Ajuá. Y gatho nú'ɯ ya
ja'i bi hyandi njabɯ, ne'ɯ bi xøcambeni Ajuá nehe.

19

Ra Jesu co ra Saqueo

¹ Nepɯ nura Jesu bi yɯt'a ja ra hnini Jericó ne mri
'yo mi thogui made ra hnini. ² Ne de guehni mi 'bɯ
'nara 'ñøhø xi mrá rico mrá thuhu ra Saqueo, gue'a
mrá nda de nuya 'ñatsa ngɯxboja. ³ Nura Saqueo
mi ne da hyanda ra Jesu pa da badi to'o'a, pe himi
tsa ngue'a himrá he'tsa ja'i y mi 'ñoui ndunthi ya
ja'i ra Jesu, hangue himi tsa da hyandi'a. ⁴ Nepɯ
nu'á bi nest'ihí bi 'mɛt'o bi bøxa maña ja 'nara
danga 'bai gá za pa da za da hyanda ra Jesu, ngue'a
ja ma dí 'rani'a. ⁵ Nu mi thogui ra Jesu de guehni,
bi hyandi gue ja mi tøhni'a. Ne bi 'ñembabi:

—Nu'i Saqueo, bá dama cai, ngue'a nubya dí ne ga tsøñ'a'i ja ri ngu.

⁶ Nepu nura Saqueo mant'a bi dama gai ne co ndunthi ra johya bi zixa ra Jesu ja rá ngu. ⁷ Ha nu mi hyanda njabu ya ja'i, bi madi bi nõñ'u ra Jesu ngue'a bi ma bá cat'a ja rá ngu 'nara ts'oja'i. ⁸ Nepu nura Saqueo bi 'ñembabi ra Jesu:

—Ma zi Hmu'i, ma ga hecua ya hyoya made de numa hño dí pe'tsi, ne 'bu to'o stá hat'i, ma ga ju'tua goho 'mi'qui de nú'a stá hat'i.

⁹ Ha nura Jesu bi 'ñembabi:

—Núbya rapaya xa zøhø ra mpøhø nuua ja ri ngu, ngue'a ne'i xqui 'ñehe desde yá ja'i ndu ra Abrá. ¹⁰ Ngue'a Nú'a To'o bi e bi Nja'i, bá ehe pa da hyoni ne da pøhø nú'u xa 'mɛdi.

Ra 'bede de nú'u 'ret'a ya 'bego co 'ret'a ya boja

¹¹ Nu mi uadi bi mangua ra Jesu njabu, bi madi bi xipabi ya ja'i 'nara 'bede, ngue'a ya mi ma da zonga Jerusale y nú'u ya ja'i mi hu yá mui gue mi ma da hnequi 'bestho rá hmanda Ajuu nu stí zøni.

¹² Hangue nura Jesu bi 'ñembabi:

—Mi 'bui 'nara 'ñøhø mrá t'u 'nara nda. Nú'a bi ma yabu ja ma'na ra hnini pa da thuts'i dega nda ja rá hai, nepu da yopa mengui pa da nda. ¹³ Pe ante da ma'a, bi zohna nú'u 'ret'a yá 'bego pa da umbabi 'ra 'nara boja, y mahyegui rá ndunthi bi umbabi cada 'na de gue'u. Nepu bi 'ñembabi: “Yøthu ra thoni co nú'a dá 'ra'ahu pa da xu ri bojahu asta hinga pengui.” Ne bi gu rá 'ñu bi ma. ¹⁴ Pe nú'u ya ja'i de rá hai nú'u to'o mi utsa, bi mehna 'raya 'mehni pa da ma nehe habu mri ma'a pa xama hinxa thuts'i dega nda de yá hai'u. ¹⁵ Pe nu'a bi

t'umbabi ra ts'edi pa da nda, ne bi menga ja rá hai. Ha nu mi zohø'a bi manda bi ts'ohna gatho nú'u to'o xqui umbabi ra boja, pa da badi hangu xqui dahā cada 'na de gue'u. ¹⁶ Nu'a rá mudi bi zohø bi 'ñena: “Nú'i ri t'equ'ei Nda, nuri boja gá 'raqui xa xu má 'ret'a yá ndunthi de nú'a gá 'raqui.” ¹⁷ Ha nura nda bi 'ñembabi: “Xá hño, xí grá hoga 'bego, xcá japi xa xu nú'a 'na tui dá 'ra'i. Nubya ma ga hux'a'i dega nda pa gui manda 'ret'a ya hnini,” bi 'ñembi. ¹⁸ Ha nu'a ma'na ra 'bego bi 'ñena: “Nú'i ri t'equ'ei Nda, nuri boja gá 'raqui xa xu má cat'a yá ndunthi de nú'a gá 'raqui.” ¹⁹ Nu'bu ra nda bi 'ñembabi nehe: “Ne'i ma ga hux'a'i dega nda pa gui manda cat'a ya hnini.” ²⁰ Nepu bi zohø nú'a ma'na bi 'ñembabi: “Nú'i ri t'equ'ei Nda, jaua ri boja núna gá 'raqui. Dá tu'ti ne dá p'e'tsi xá hño pa hindá 'bedi. ²¹ Dá ntsu xa bø ri cuε ngue'a nu'i guí japi da mpefi 'na ndunthi, ne guí ju guí p'e'tsi nú'a hingo xcá pefi, ne guí xofo nú'a hinxcá pot'i.” ²² Nepu nura nda bi 'ñembabi: “Nu'i 'nagra ts'o'bego, co nú'a ri noya gá ma gá nts'oquisε. Nu'bu gá padi gue drí ja'ahu gui mpehu nts'edi ne dí ju dí p'e'tsi nú'a hinstá pefi, ne dí xofo nú'a hinstá pot'i, ²³ nu'bu zhanja hingá tsogui ma boja ja ra banco pa xa xu rá thaha?” ²⁴ Nepu bi 'ñembabi nú'u ma'ra ya 'bego mi 'buhni: “Hñamfu nú'a ra boja ne umbabihu nú'a to'o bi xu 'ret'a 'mi'qui rá ndunthi ra boja.” ²⁵ Pe nu'ú bi 'ñembabi: “Nú'i ri t'equ'ei Nda, pe nu'a ya p'e'tsa 'ret'a ya boja.” ²⁶ Ha nura nda bi dadi ne bi 'ñena: “Dí xi'ahu gue nu'a tó'o padi da xu nú'a t'umbi, da t'umbabi ma'na, pe nu'a hingui padi da xu nú'a t'umbi, da thambabi nú'a ts'u di p'e'tsi. ²⁷ Ha nú'u

ma ncontra himi ne gue go ga nda, bá tsincah_{ua} gatho, ne hyoh_u ja ma thandi.”

Ra Jesu bi y_{ut}'a Jerusale

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn. 12:12-19)

²⁸ De mi uadi bi m_{ang}a njab_u ra Jesu, bi thogui gá ma pa Jerusale. ²⁹ Y de ya mi ma da z_{ong}a ja ra hnini Betfage ne ra hnini Betania, gueta ra t'øhø rá thuhu 'bo Olivo, bi m_{eh}na yoho yá nxadi, ³⁰ ne bi 'ñembabi:

—Rí maha ja nuni ra hnini bí jani, ne nu xcrí tsøñh_uni ma gui ts_{uh}u 'nara zi burru di that'i de guehni, nú'a hinto xa tøguetho. Gui xo'th_u ne ua tsincah_{ua}. ³¹ Nu'b_u to'o da 'yan'ah_u hanja guí xo'th_u, 'ñembabi_h: “Ma zi Hmuhe bí honi.”

³² Nep_u nú'u yoho yá nxadi bi ma ne bi z_udi ngu xqui xipa ra Jesu. ³³ Y ts'a mi xo'ti'u, nú'u to'o myá meti bi 'ñembi:

—¿Te gui japh_u ra burru guí xo'th_u?

³⁴ Nep_u nu'ú bi d_udi ne bi 'ñena:

—Ma zi Hmuhe bí honi.

³⁵ Nu'b_u bi ts'i'tsuabi'a nura zi burru, ne nu mi z_{on}i'u bi xi'tsua yá pat'i'u pa bi t_{og}ue'a. ³⁶ Ne de mri ne ra 'ñu ra Jesu, ya ja'i mi ha_{ca} yá pat'i pa mi p_{og}ue ja ra 'ñu hab_u mi thogui'a. ³⁷ Ne nu mi d_{on}ts'a ja ra t'øhø 'bo Olivo pa da gai, gatho nú'u mri deni'a bi m_udi bi mafi co ra johya ne mi x_ocambeni Aju_a ngue'a xqui hyant'u ya d_{ang}a nt'udi nú'u xqui 'yøt'a ra Jesu. ³⁸ Ne mi ena'u:

—¡Nj_{ap}i ra d_{ang}a Nda nuni xuá m_{en}cah_u Aju_a!
¡Xi rá nsunda ra hoga'm_{ai} nuni mahets'i, ne ma da njab_u de guecua ja ra ximhai nehe! ¡Xi rá nsunda Aju_a!

39 Nepu 'ra de nuya fariseo mi pani ja ya ja'i bi 'ñembabi ra Jesu:

—Xahnate, dí nehe gui hñacua nuyu ya ja'i grí 'ñoui, hinda mafi.

40 Pe nura Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Dí xi'ahu gue nu'bu núyu da go'ta yá ne, nu'bu da za da mafi asta ya do.

41 Nu mi zohø ra Jesu gueta ra hnini Jerusale, bi hyandi ne bi huequi ne bi nzoni, 42 bi 'ñena:

—¡Nu'ahu me Jerusale, 'bu di tsohma ri mfenihu gue xa zohø ra pa pa gui mpøhøhma! Pe nubyá hinda za gui pahu, ngue'a xra t'ac'a ri mfenihu.

43 Ma da zø ya pa xá nts'o pa gue'ahu, ngue'a nuri ncontrahu ma da go't'athohu, ne da the'ts'athohu, ne hingui c'othu de ja yá 'ye'u. 44 Ne da hyo'ahu ne gatho ri batsihu, ne ma da nhuata ri hninihu, ne hinda ma da gohi ni 'nara do maña de rá midoui. Nú'a gue'a ma gui thoguihu ngue'a hingá padi gá hñañhu nuna ra mpøhø Ajuá bá pehn'ahu.

*Ra Jesu bi 'yenga nú'u mri mpa mbo ra ndanija
(Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn. 2:13-22)*

45 Nepu ra Jesu bi yat'a ja ra ndanija ne bi mudi bi 'yenga gatho nú'u to'o mi 'buhni mri mpa ne mri ntai de guehni, 46 ne bi 'ñembabi:

—Ja ra Maça T'ofu Ajuá ena njaua: “Numa ngu ra ngu pa da søcambenigui”; pe nu'ahú xcá 'yøt'athohu ra ngu dega mfe.

47 Hyastho ra Jesu mi 'buhni ja ra ndanija ne mi xahna ya ja'i, pe nuya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley ne gatho ya nda de ra hnini, gatho'u mi honi hanja da za da hyo'a. 48 Pe himi tsa da 'yøt'a

njabu'ɥ ngue'a gatho ya ja'i mi huxa nt'øde de nú'a mi mañ'a.

20

Ra Jesu bi t'ambabi te ma nsɛqui mi ha

(Mt. 21:23-27; Mr. 11:27-33)

¹ Nara pa ra Jesu mi 'bui ja ra ndanija mi zofo ya ja'i de ra hoga nt'øde. Nepu bi zøhø ya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley ne ya ndaxjua nda.

² Nepu nu'ú bi 'ñembabi:

—Dí ne gui xicje to'o xuá mɛhn'a'i pa gui 'yøt'a nuya ya t'øt'eya, ne con te ma nsɛqui guí øt'a njabu.

³ Nepu nura Jesu bi 'ñembabi:

—Nequi ma ga an'ahu 'nara nt'ani: ⁴ ¿To'o xqui umba ra ts'edi ra Xuua pa bi 'yøt'a ra sistehe? ¿Hague Ajuá, o ya ja'i?

⁵ Nu'bú nu'ú bi madi bri 'ñámbabi 'na ngu ma'na ne bi 'ñémbi:

—¿Te ga mañhabya? Nu'bu ga emfu gue Ajuá bi umba ra ts'edi, ma da 'ñengaguihu: “Nu'bú ¿hanja hingá camfrihu?” ⁶ Ha nu'bu ga emfu gue ya ja'i, nu'bú nu'ú da bø yá cuɛ ne da hyoju dega nc'ahni, ngue'a nu'ú beni gue ra Xuua xqui mɛhna Ajuá.

⁷ Nu'bú nu'ú bi 'ñembabi gue himi padi to'o xqui umba ra ts'edi ra Xuua pa mi øt'a ra sistehe.

⁸ Hangue nura Jesu bi 'ñembabi'ɥ:

—Nixi guequi, hinga xi'ahu con te ma nsɛqui dí øt'a njaua.

Ra 'bede de ya ts'omɛfi

(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)

⁹ Nepu nura Jesu bi madi bi xipa ya ja'i 'nara 'bede ne bi 'ñembabi:

—Mi 'bui 'nara 'ñøhø xqui gaxa ndunthi ya 'bai gá obxi ja yá huahi. Y de gue'a bi umba nhyandi rá ua'obxi 'raya hyanthuahi. Ha nu'á bi ma de guehni gá ma ja ma'na ra hai ndunthi ya pa. ¹⁰ Nu mi zøhø ra pa pa da nja ra sofo de ya obxi, bi mehna 'nará 'bego nú'a to'o mrá me ua'obxi pa da 'yapabi nú'a mri 'ñepabi'a. Pe ya hyanthuahi bi guui dega mfei nú'a ra 'bego ne hinte bi umbabi. ¹¹ Pe nura me ua'obxi bi mehna ma'na rá 'bego, nehe'a bi t'ø'tua ya nts'o'mui ne bi juui dega mfei ne hinte bi t'umbabi nehe. ¹² Nepu bi mehna ma'na, pe nú'u ya hyanthuahi bi gu bi na'mbi asta bi zeni ne bi guui'u.

¹³ Nepu nura me ua'obxi bi bense ja rá mfeni ne bi 'ñena: “Xibya, ¿te ga øt'e? Ma ga pehna ma hmaça t'u, xama nu stí hyandi'u gue go di gue'a ma t'u, xama da 'yøte.” ¹⁴ Pe nú'u ya ts'o hyanthuahi mi hyandua rá t'u ra me ua'obxi bi zøhø, bi 'ñembabi'u: “Nuni go guehni ma da gohui yá hai rá dada, pe ma ga juhü ga hohü pa go ga cohü gatho ya hai.” ¹⁵ Hangue nu'á bi gu nú'a ra t'u ne bi pøni de ja ra huahi ne bi hyo'u.

Nu'bú ra Jesu bi 'yambabi ya ja'i ne bi 'ñemi:

—¿Te guí beñü ma da 'yøt'a nú'a ra me ua'obxi co nú'u ya ts'o hyanthuahi? ¹⁶ Nu'á ma da 'ñehe ne da hyo gatho'u, ne da umbabi ya hai ma'ra ya hyanthuahi.

Nu mi 'yøde njabu gatho ya ja'i bi 'ñena:

—¡Xama Ajuá hinda hopi da njabu!

¹⁷ Nepu ra Jesu bi hyandi'u ne bi 'ñembabi:

—Nu'bú, ¿te ne da ma nú'a huxa ja ra Maça T'ofu habü ena njaua?:

Nú'a ra do bi fɔtɓu hmaḥa 'na lado nuya hyøngu, nubya gue'a ra mudi do de rá nija Ajuá.

¹⁸ Nu'a tó'o da fe'tsa nura do'a, da 'uaca yá ndo'yo, ha nu'a tó'o da ze'mi, da qu'ε'ti.

Ra Jesu bi ma de ra boja nú'a adi ya nda de ya hnini

(Mt. 21:45-46; 22:15-22; Mr. 12:12-17)

¹⁹ Ya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley xi mi nehma xa gu ra Jesu nura ora'a, ngue'a bi zo yá mfeni'u gue nú'a ra 'bede xqui mañ'a, nu'á xqui ma pa gue'u, pe nu'ú mi tsu ya ja'i da bø yá cue.

²⁰ Hangue bi mehna 'raya 'yacate nú'u mri 'ñet'a hoja'i, pa xama xa 'yøde xa ñamañ'u ra Jesu, pa njabu xa za xa ñapabi co ra gobierhnu. ²¹ Hangue nu'ú bi 'yø'tua 'nara nt'ani ne bi 'ñembabi:

—Ma zi Xahnate'ihe, dí pahe gue nu'i guí ma ne guí udi nú'a xá hño, ne hinguí huahna nú'a to'o guí ø'tua ra hño, ngue'a nu'i guí udi rá 'ñu Ajuá nú'a majuani. ²² Dí ne gui xicaguihe, ¿ha gue rí 'ñepi ga juthe nú'a ra boja adi ra nda Cesa, o hina?

²³ Pe ra Jesu mi pa'tuatho yá ts'omfeni'u, bi 'ñembabi:

—¿Hanja guí ne gui hyacaguih? ²⁴ 'Ñutcahu 'nara boja xa. ¿To'o rá c'oi núna tœcua, ne to'o rá thuhuna?

Nu'bú nu'ú bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Rá c'oi ne rá thuhu ra nda Cesa.

²⁵ Nu'bú nu'á bi 'ñembabi:

—Umfu ra nda Cesa nú'a rí 'ñepabi, ne umfu Ajuá nú'a rí 'ñepabi'a.

²⁶ Pe nu'ú himbi dinba ni 'nara ts'onoya ja yá thandi ya ja'i ngu nú'a mi ne'u, asta go bi 'yø'u de nú'a gá dadi ra Jesu, ne bi go'tatho yá ne'u.

*Ya saduceo bi yamba ra Jesu de rá ñoho ra te
(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)*

²⁷ 'Mεfa 'raya ja'i nú'ɥ t'embi ya saduceo bi ma bá c'a'tsa ra Jesu. Nú'ú ena gue hinda ma da yopa nte nú'ɥ xa du. Ne nu'ú bi 'ñembabi ra Jesu:

²⁸ —Ma Xahnate'ihé, ra Moise bi zogui nt'ofó gue 'bɥ 'nara 'ñøhø da du ne da zogui rá 'behña ne himbi mε'tsua ni 'nara bɔtsi, nu'bú nurá cu nú'a ra 'ñøhø bi du, mahyoni da nthatui nú'a ra 'behña bi gohisε, pa 'bɥ da mε'tsa ya bɔtsi da thu'mba rá thuhu ngu rá thuhu ndu rá 'bet'o dame. ²⁹ 'Na'qui mi 'bɥi yoto ya 'ñøhø mri ncu. Nu'a rá mɔdi bi nthati pe 'mεfa bi du, ne ni 'nara bɔtsi himbi mε'tsua rá 'behña. ³⁰ Y nura 'behña'a bi nthatui ma'na rá cu ndu rá dame, ne'a bi du, ne ni 'nara bɔtsi himbi zocuabi. ³¹ Nepɥ nurá hñu rá cu ndu rá dame bi nthatui nehe nú'a ra 'behña. Y bi njabɥ 'rama'na asta bi du gatho nú'ɥ yoto, ha nu gatho'ɥ ni 'nara bɔtsi himbi zocuabi nú'a ra 'behña. ³² Ne 'mεfa bi du nehe nú'a ra 'behña. ³³ Hangué xi de stí yopa nte de ra du'ɥ, ζto'o 'na de gue nú'ɥ yoto bi nthatui dí 'mɥhui mahets'i?

³⁴ Nepɥ ra Jesu bi 'ñembabi:

—Nuua ja ra ximhai ya 'ñøhø ne ya 'behña ri nthati. ³⁵ Pe nu sta yopa nte de ra du ne stí 'mɥhni mahets'i nú'ɥ rí 'ñepi da 'mɥhni, ya hinda ma da nthati'ɥ, ³⁶ ngue'a ya hinda ma da du ma'na'qui. Ne ma da 'mɥ ngu ya εnxε, ne dyá t'ɥ Ajuɔ ngue'a ya da yopa nte'ɥ de ra du. ³⁷ Nuse ra Moise xicaguihɥ ja ra Mɔca T'ofó gue ma da yopa nte nú'ɥ xa du, ne ja guehnitho mɔ de nú'a ra ndapo mi zø, gue ja bi 'ñembabini Ajuɔ gue go gue'a rá Ajuɔ ra Abrá, ne de ra Isaac, ne de ra Cobo nú'ɥ ya xqui du.

38 Pe Ajuḁ hingrá Ajuḁ de nú'ḁ xa du, go rá Ajuḁ de nú'ḁ te. Hangu ra Abrá ne ra Isaac ne ra Cobo bí te ja rá thandi Ajuḁ, ne gatho ya ja'i te ja rá thandi'a.

39 Nepḁ 'raya xahnate de ra ley bi 'ñembabi:

—Majuḁni nú'a gá ma, ma Xahnate'ihe.

40 Y de guehni ya hinte bi yopa 'yamba ma'na'qui'ḁ.

¿Ha gue ra Cristo go rá t'ḁ ra ndḁ Davi?

(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)

41 Ra Jesu bi 'ñembabi'ḁ:

—¿Hanja guí mañḁ gue nú'a ra Cristo bá pehna Ajuḁ pa da ndḁ gue rá t'ḁ ra Davi? 42 Gue nura Davi bi 'ñena njaua ja ra Maça T'ofó de ya Salmo:

Ajuḁ ra Dada bi 'ñembabi ma zi Hmu:

“Bá e gui hñudiua ja ma 'ñei,

43 asta hinga tsihn'a'i gatho ri ncontra pa da gohi'ḁ de rí ga'ti ri ua.”

44 Nepḁ ra Jesu bi 'ñena:

—Nu'bḁ ra Cristo go drá t'ḁhḁ ra Davi, nu'bú ¿hanja bi 'ñenga ra Davi gue go rá Hmu?

Ra Jesu bi ma de yá ts'o'bḁfi ya xahnate de ra ley

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54)

45 Nepḁ ra Jesu bi zofo yá nxadi, y gatho ya ja'i bi 'yøde. Ne bi 'ñembabi:

46 —Nsuḁ, oxqui øthḁ ngu nú'a øt'a ya xahnate de ra ley, ri ho da 'ño co 'raya he xá ma pa da numansu ya ja'i'ḁ. Ne ri ho dra zenjua co ndunthi ra t'equ'e'i ja ya tai, ne ri ho da gu ya mudi hudi ja ya nijá, ne go gue'ḁ huahna ya mudi hudi habḁ ja ra hñuni. 47 Ne hanbabi nú'a pe'tsa ya viuda asta yá ngu nehe, ne pa hinda faḁtua yá ts'ot'øt'e'ḁ, øt'a

yá sadi xi xá ma, pe nú'ú go gue'ú ma da hñanga 'nara castigo ma'na ra danguí.

21

'Nara viuda xi mrá zi hyoya bi unga 'nara 'baha ja ra ndanija

(Mr. 12:41-44)

¹ Ha nura Jesu mi 'buhni ja ra ndanija ne mi handa gatho nú'ú xi mi ja ndunthi te mi pe'tsi gue mi ut'a yá boja ja ra 'mɛ'tsboja de ra nija. ² Nehe bi hyanda 'nara viuda xi mrá zi hyoya bi 'yɛnt'ni yoho ya zi boja dega cobre. ³ Nepɛ nura Jesu bi 'ñena:

—Xi majuani dí xi'ahɛ, gue nuna zi hyoya viuda xa unga ma'na ndunthi que nú'ú ma'ra, ⁴ ngue'á nu'ú bi uni pe de nú'ú yá mbongui, pe nuní, masque co rá zi nhyoya, bi unga gatho nú'á mi pe'tsi pa xa zihma.

Ra Jesu bi ma gue da nhuata ra ndanija

(Mt. 24:1-2; Mr. 13:1-2)

⁵ Nepɛ bi 'yɔde ra Jesu gue 'ra de nú'ú mi 'buhni mri mpede de ra ndanija, mi mañ'ú gue mri hnequi xi mahotho co 'raya hoga do xqui thoqui, ne xica t'ɔt'e xqui thuxni dega 'baha. Nepɛ ra Jesu bi 'ñembabi'ɛ:

⁶ —Xi majuani dí xi'ahɛ, gue ma da zø ra pa gatho núyɛ guí hanthɛ ma da yɔt'e gatho, ne hinda gohi 'nara do maña de rá midoui.

Ya nt'udi ante rá uadi ra ximhai

(Mt. 24:3-28; Mr. 13:3-23)

⁷ Nepɛ nu'ú bi 'yambabi ne bi 'ñembi:

—Ma Xahnate'ihē, ¿ha'mu ma da nja nú'a gá ma? ¿Te ma seña ma da hnequi nu sta zø ra pa da njabu?

⁸ Nu'bú ra Jesu bi 'ñena:

—Nsuhu, oxqui hophu to'o da hya'ahu, ngue'a ma da 'ñepu ndunthi da bepca ma thuhu ne da 'ñena: “Go guequi drá Cristo, ya xa zø ra pa pa ga nda.” Pe oxqui ma gui camfribihu. ⁹ Y nehe nu xcrí 'yøhu gue di ja ya tuhni haburaza ne ya ts'othogui haburaza ya hai, oxqui ntsuhu, ngue'a mahyoni da njabu, pe beñhu gue tobía hindi gue'a rá ngats'i ra ximhai.

¹⁰ Ne bi sigui bi 'ñembabi'hu:

—Ma da ntuhna ya hnini co ma'ra yá mihniniui, ne ya hai co ma'ra yá mihaiui. ¹¹ Ne ma da nja ndunthi ya danga mbimhai ne ya danga thuhu, ne ma da nja ndunthi ya ts'o hñeni haburaza. Ha nu maña mahets'i ma da hneca 'raya nt'udi nú'hu asta dri unga ra ntsu.

¹² Pe ante da nja nú'a dí xi'ahu, ma dra t'utsa'ihu ne dra ju'ahu, ma da ts'ix'a'ihu ja ya nija, ne ma da jo'a'ihu fadi, ne ma da ts'ix'ahu ja ya danga nda ne ja ya gobierhnu po rá nguecagui. ¹³ Ne ja guehni ja ma gui mañhuni gue majuaní xcá camfriguihu. ¹⁴ Oxqui beñhu 'met'o nú'a te ma gui mañhu, nixi nú'a ma gui thadihu pa gui ñanga ri tehu, ¹⁵ ngue'a nuguí go ma ga 'ra'ahu ya noya gui mañhu, ne ra mfadi. Y njabu nuri ncontra hinda za da da'ahu. ¹⁶ Ngue'a nuse ri dadahu, ne ri cuhu, ne nú'hu ma'ra ja te ri njahu, ne ri amigohu, go gue'hu ma da ñap'ahu. 'Ra de gue'ahu ma da tho'ahu, ¹⁷ ne gatho ya ja'i ma da utsa'ihu po rá nguecagui, ¹⁸ pe hinda za te da 'yø't'ahu, nixi da c'hu'ts'ahu ni 'nari

stah_u 'b_u hingo rá paha Aju_u njab_u. ¹⁹ Y nu'b_u gui tseth_u nú'a da t'ø't'ah_u, nu'b_u gui tsu_u ra te pa nzantho.

²⁰ Nu xcrí hyanth_u ra hnini Jerusale di 'b_uhni ya soldado gatho ja rá nthets'i, nu'b_u gui pa_u gue 'bestho ma dra nhuati. ²¹ Ha nu'_u di 'b_ui ja ra hai Judea mahyoni 'bestho da 'bat'i ja ya t'øhø, ha nu'_u tó'o di 'b_ui mbo ra hnini Jerusale, mahyoni 'bestho da bøni. Ha nu'_u tó'o di 'yo thi de ra hnini, ostí ma da mengui da yat'i. ²² Ngue'a nuya pa'_u ma da hnequi rá cue Aju_u ne ma da nja ya ts'othogui ngu nú'a m_unga ra M_uca T'ofó. ²³ ¡Huecate nú'_u ya 'b_uhñ_u di da'thi ne nú'_u dya nz_u nuya pa'_u! Ngue'a ma da nja ndunthi ya d_unga ugui, go gue'a 'nará d_unga cue Aju_u pa nú'_u ya me Jerusale. ²⁴ Ngue'a nu 'ra ma da du ja ra tuhni, ha nu ma'ra ma dra j_u ne da ts'ixa nts'ahni yab_u ja ma'ra ya hai. Ne ya nzøhø ja'i ma da sigui da manda ra hnini Jerusale, asta hinda uadi nú'_u ya pa da umba nsequi Aju_u da nda'_u.

Ra Jesu bi ma hanja ma da yopa mengui ja ra ximhai

(Mt. 24:29-35, 42-44; Mr. 13:24-37)

²⁵ De nú'_u ya pa'_u ma da hneca ya nt'udi. Ma da nja te da nja ja ra hyadi ne ja ra zana ne ja ya tsø. Y gatho ya ja'i de maxøgue ra ximhai ma da mpumfri co ra d_unga ntsu nu sta ñ_uni ra ndehe sta mp_unts'i. ²⁶ Ha nuya ja'i asta di tu yá ts'edi co ra d_unga ntsu de gatho nú'a ma da nja de guecua ja ra ximhai. Ha nu mahets'i asta da mbi nehe. ²⁷ Nep_u ma da thandi Nú'a To'o e bi Nja'i dua yopa pengui ja ya guui co rá d_unga ts'edi Aju_u xi strá nsunda.

²⁸ Nu xcrí hyanth_u da m_udi da nja nú'a dí xi'ah_u, oxqui ntsuh_u, j_ux_a ri thandih_u pa mahets'i, ngue'a 'bestho ja dí 'ñehni ri Ñ_anteh_u.

²⁹ Ne bi xipabi 'nara 'bede'_u ne bi 'ñembabi:

—Hyanth_u ra 'bai gá igo o ma'ra ya ndapo, ³⁰ ora ya da b_oh_o yá 'roho, guí pah_u gue ya ma da z_oh_o ra pahyadi. ³¹ Njab_u nehe nu xcrí hyanth_u núya stá xi'ah_u, pah_u gue ra Nd_a de mahets'i ya 'b_ui guetb_u pa dua yopa ehe ja ra ximhai pa da nd_a.

³² Xi majuaní dí xi'ah_u, gatho nuya ya t'ot'eya ma da m_udi da nja ante da du nú'_u 'b_uibya ja ra ximhai. ³³ Mahets'i ne ra ximhai ma da uadi da thogui, pe numa noya hinhya'm_u da uadi, pe'tsi da njab_u ngu nú'a dá m_a.

³⁴ Nsuh_u, ne oxqui hoph_u ri mfenih_u da megui po rá ngue ra nts'o'yo ne ra ntixfani ne ma'ra ya ts'ot'ot'e, ne oxqui tu ri m_uih_u de nú'a te da 'y_ot'ah_u ra 'bedi. Nsuh_u pa hingue xcrí th_am_frih_u da z_oh_o nú'a ra pa'a. ³⁵ Ngue'a ma da njab_u ndunthi nú'_u 'b_ui hab_uraza rá ng_uni ra ximhai, sta d_am_fri da z_oh_o ra pa, da nja ngu 'nara trampa da d_ama njot'i. ³⁶ Hangué nd_o'mh_u ne 'yaph_u ndunthi Aju_a pa da za gui c'oth_u de gatho nuya ya ts'ot'ot'e ma da nja, ne pa njab_u da za gui 'b_uh_u xá hño ja rá thandi Nú'a To'o e bi Nja'i.

³⁷ Ra Jesu mi xahna ya ja'i dega pa ja ra ndanija, ha nu dega xuui mi pa ja ra t'øh_o 'bo Olivo. ³⁸ Y gatho ya ja'i mi tsøh_o hyastho xi 'nitho ja ra ndanija pa mi øde nú'a mi mañ'a.

Ra nt'u'ti pa dra j_u ra Jesu

(Mt. 26:1-5, 14-16; Mr. 14:1-2, 10-11; Jn. 11:45-53)

¹ Ya mi ma da zøhø ra pa de ra ngo dega pascua nú'b_u mi ts'i ra thuhme nsi rá nzoi. ² Ya nd_a gá macj_a ne ya xahnate de ra ley mri 'ñ_u'ti pa hanja da za da hyo ra Jesu, pe himi tsa da g_u ngue'a mi tsu'_u ya ja'i.

³ Nep_u de gue'a ra Satá bi y_ut'a ja rá mfeni ra Juda nú'a xqui thu'mbabi nehe ra Iscariote, 'na de nú'_u 'r_et'amayoho yá apostol ra Jesu. ⁴ Y nu'á bi ma bá c'a'tsa ya nd_a gá macj_a ne ya nd_a de ra ni_ja pa bá ñ_aui'_u hanja da za da 'y_ent'ua ra Jesu ja yá 'y_e'_u. ⁵ Ha nu'ú xi bi johya ne bi hñ_a'tuabi ra boja'a. ⁶ Hangue nu'á 'bestho xi mi honi hanja da za da da ra Jesu, ne bi huahna 'nara ora mi jo'o ya ja'i.

Ra nt'oxi nú'a bi zi ra Jesu co yá nxadi ante da du

(Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

⁷ Ne bi zø ra pa de ra ngo pa da ts'i ra thuhme nsi rá nzoi, gue'b_u mi p_e'tsi da tho 'nara t'ud_eti dega hñ_a'ti. ⁸ Nu'bú ra Jesu bi mehna ra Pedro ne ra Xuua ne bi 'ñembabi:

—Rí maha 'b_et'oh_u pa grí hocj_u ra hñuni de ra pascua ga tsih_u.

⁹ Nep_u nu'ú bi 'yambabi ne bi 'ñembabi:

—¿Hab_u guí ne ma grá hocje'a?

¹⁰ Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi'_u:

—Nu xcrí c_uth_u ja ra hnini gui nth_eh_uni 'nara 'ñøhø di h_a 'na 'bada ra dehe. Ne gui t_enh_u asta ja nú'a ra ngu hab_u da y_ut'i'a. ¹¹ Ne 'ñembabi' h_u nú'a to'o ra me ngu: “Ra Xahnate bá p_ehn'a ra noya ga

eñ'ahē njaua: ¿Habꞩ ja ra ngu xcá 'uegagui pa ga tsihe ra nt'oxi dega pascua co ma nxadi?" ¹² Nepꞩ nu'á ma da 'ñu't'ahꞩ 'nara dꞩnga ngu maña ja ra tꞩngu, ya xa thoqui xá hño, ne ja gui hocjꞩni ra nt'oxi.

¹³ Nepꞩ nu'á bi ma bá nthꞩui gatho ngu nú'a xqui xipa ra Jesu. Ne ja bi hyocni'ꞩ ra nt'oxi.

¹⁴ Y nu mi zꞩ ra ora da ñuni'ꞩ, ra Jesu co yá apostol bi hñudi mahyꞩgui ja ra mexa. ¹⁵ Nepꞩ nura Jesu bi 'ñembabi'ꞩ:

—¡Xi stá ne ga tsihꞩ mahyꞩgui ra nt'oxi de ra pascua ngu dí 'bꞩihꞩbya, ante da zꞩ ra ora ga tu!

¹⁶ Ngue'a nugui dí xi'ahꞩ gue ya hinga ma ga yopa tsi ra nt'oxi de ra pascua ma'na'qui asta hinda zꞩhꞩ nú'a ra pa grá tsihꞩ nuni mahets'i habꞩ brí manda Ajuꞩ ma Dada.

¹⁷ Nepꞩ nu'á bi gꞩ ra vaso ne bi umba njamꞩdi Ajuꞩ ne bi 'ñembabi'ꞩ:

—Na, tsihꞩ 'ra 'na tsiqui grí gathohꞩ. ¹⁸ Nugui dí xi'ahꞩ gue ya hinga ma ga yopa tsi ra vinu dega obxi asta nú'a ra pa grá 'bꞩhꞩ nuni mahets'i habꞩ brí manda Ajuꞩ ma Dada.

¹⁹ Nepꞩ nu'á bi gꞩ ra thuhme ne bi umbabi njamꞩdi Ajuꞩ ne bi hecuabi'ꞩ bi umbi, ne bi 'ñembabi:

—Guehna ma ndo'yo ma ga uni po rá ngue'ahꞩ. Ora gui tsihꞩ, gue'a 'nara feni de ma du.

²⁰ Nepꞩ de ya xqui uadi ra nt'oxi'ꞩ, nu'á bi gꞩ ra vaso, ne bi 'ñembabi:

—Nuna vinu guehna 'nara seña de ra 'ra'yo cohi xa t'ꞩt'e co ma ji nú'a ma ga fani po rá ngue'ahꞩ.

²¹ Y nubyá 'na de gue nú'ahꞩ guí 'bꞩhꞩua con guequi ja ra mexa, ma gui dagaguihꞩ. ²² Nú'a To'o

e bi Nja'i, ya ri ne nuna ra 'ñu xa t'utuabi pa rí ma ja ra du, pe jhucate nú'a to'o ma da da'a!

²³ Nepe nu'ú bi mudi bi 'ñámbabi 'na ngu 'na to'o nú'a mi ma da 'yøt'a njabu.

To'o ma'na ma da ndangui rá nsu

²⁴ Nepe nu'ú bi mudi bi 'ñámbabi to'o de gue'u mi ma da ua'a da ma. ²⁵ Pe ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—Ya nda ri manda yá hnini ngu ya hmu, ha nuya hnini e'tsua yá nsu yá nda gue xi øt'e xá hño. ²⁶ Pe nu'ahú hingue rí 'ñepi gui njahabu. Nu'a rí 'ñepi gui 'yøthu, nu'a da nja rá nsu de gue'ahu, mahyoni da notsi, ha nu'a tó'o da manda, mahyoni da nja ngu 'nara 'bego. ²⁷ ¿To'o ma'na t'umba ra nsu, ha gue nú'a to'o da hñudi ja ra mexa, o nú'a to'o pepabi? ¿Ha hingue nú'a hudi ja ra mexa? Masque njabu, pe nugui drá 'bego de gue'ahu.

²⁸ Nu'ahu hincá 'ueguehu de guequi masque xcá hyanthu ya ts'othogui nú'u stá thogui. ²⁹ Hangué nugui ma ga 'ra'ahu ri nsuhu dega nda, ngu ma Dada xa 'racagui ra nsu pa ga nda. ³⁰ Ha nu xcrá nda, ma gui 'buhuni nehe con guequi, ne ga ñuñhu. Ne ja ma grá 'ra'ahuni ri hudihu nehe dega nda pa gui mandahu nú'u 'ret'amayoho ya 'mni de ya ja'i de Israel.

Ra Jesu bi ma gue ra Pedro mi ma da gøni'a

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13:36-38)

³¹ Nehe ra Jesu bi 'ñembabi ra Simu Pedro:

—Nugue Simu, ra Satá xa 'yadi pa da hñac'a ri jamfrihu, ne da 'yøt'ahu ngu ra trigo ora 'biqui.

³² Pe nugui stá apabi Ajuu ma Dada por gue'i, gue

hinda 'mɛdi ri jamfri. Ha nu xcrí yopa j_u ri jamfri, gui japi da zedi yá jamfri nehe nuy_u ma'ra ri cu.

³³ Ha nura Simu bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'i, nugui dí 'b_ucua 'b_u da ts'ix'a'i ra fadi, ga ma nehe, ha nu'b_u da tho'i, dá thogui nehe.

³⁴ Ha nura Jesu bi 'ñembabi'a:

—Nugui dí xi'a'i nu'i Pedro, gue núbya dí nxuui ante da mafi ra menja ma gui mā hñu'qui gue hinguí paçagui.

Ra Jesu bi xipa yá nxadi gue ma dra t'ø'tua 'ñena 'nara 'yø't'ats'oqui

³⁵ Ra Jesu bi 'yambabi yá nxadi ne bi 'ñembi:

—Xi nú'b_u dá pɛhn'ah_u hingá hñaxa ri buxah_u nixi ri nc_uboj_uah_u nixi ri mponga zɛsthih_u, çha gue bi nja te bi 'yø't'ah_u ra 'bɛdi?

Nep_u nu'ú bi daði ne bi 'ñena:

—Hina.

³⁶ Nep_u nu'á bi 'ñembabi:

—Pe nubyá h_a, dí xi'ah_u gue nu'_u tó'o pɛ'tsa rá buxa ne rá nc_uboj_a, dá hñats'i. Ha nu'a tó'o hingui pɛ'tsa rá huai, dá pa rá pat'i pa da dai. ³⁷ Ngue'a nugui dí xi'ah_u gue mahyoni da njab_u ngu m_anga ra M_aca T'of_o de guequi hab_u ena: “Nu'á ja ra uenda 'nara 'yø't'ats'oqui.” Ngue'a gath_o nú'a xa nt'of_o de guequi pɛ'tsi da njab_u.

³⁸ Nep_u nu'ú bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'ihe, j_aua yoho ya huai dí pɛ'tshe.

Ha nu'á bi daði ne bi 'ñembabi:

—Con seh'e_u yoho.

Ra Jesu bi 'yapabi Aju_a rá Dada nuni Getsemani (Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42)

³⁹ Nep_u nura Jesu bi b_oni bi ma ngu mrá nzai pa ja ra t'òhò 'bo Olivo. Ne gatho yá nxadi bi deni'a.

⁴⁰ Ha nu mi z_oni de guehni, bi 'ñembabi'u:

—'Yaph_u ndunthi Ajuá pa gui tseth_u ya ts'othogui nu stí 'ñep_u.

⁴¹ Nep_u ra Jesu bi 'uegue de gue'u ts'u zi yab_u pa bá ndandiñahmu bá apabi Ajuá rá Dada, ⁴² ne bi 'ñembabi:

—Ma Dada'i, 'b_u gui nehma, gui 'ueca nuna thogui ma ga thogui, pe hindí ne gui 'yòt'e ngu nú'a ga nega, go da 'yòt'a ngu nú'a ri pahague.

⁴³ Nep_u nuni hab_u mi apabi Ajuá'a, bi z_ohni 'nara enxe xqui 'ñehe de mahets'i pa bi umbabi ra ts'edi pa da zeta ra ts'othogui. ⁴⁴ Nu'á xi mi tu rá mui ndunthi de mi apabi Ajuá, pe ma'na mi apabi co ndunthi ra ts'edi asta mri xanthe, ne nuyá xanthe ngu myá danga tagui dega ji, mi tai ja ra hai.

⁴⁵ Nu mi uadi bi 'yapabi Ajuá'a, bi mengui pa hab_u xqui zogui yá nxadi, ne bi z_udi gatho xqui 'ñahá ngue'a ya xqui uent'i'u co ra dumai. ⁴⁶ Ha nu'á bi 'ñembabi:

—¿Hanja xcá ahah_u? Nanj_u, ne 'yapabih_u Ajuá pa gui tseth_u ya ts'othogui.

Ra Jesu bi j_u 'ñena 'nara be

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Ts'a mi ñaiu yá nxadi ra Jesu, bi z_ohò xi ndunthi ya ja'i, ne nura Juda 'na de nú'u 'ret'amayoho ya nxadi, mbra 'bet'o de ja ya ja'i. Ne 'bestho bi uat'a hab_u mi 'ba ra Jesu pa bi z_u'tsi'a. ⁴⁸ Nep_u ra Jesu bi 'ñembabi:

—Juda, ¿ha gue co 'nara nts_u'tsi grí da Nú'a To'o e bi Nja'i?

49 Ha nú'ɥ mri 'ñoui ra Jesu mi hyandi te ma da nja bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'ihe, ¿ha guí ne ga xithe co ya huai?

50 Y 'na de gue'ɥ bi mɛnpa 'nara ntɛqui 'nará 'bɛgo ra d̄anga nd̄a gá macj̄a ne bi dacua rá gu ra 'ñei. 51 Pe ra Jesu bi 'ñembabi'ɥ:

—Hyɛhɥɥɥ, oguí øthɥ njabɥ.

Nepɥ nu'á bi hñuxa rá 'yɛ ja rá gu nú'a ra 'bɛgo, ne bi ñani 'bestho. 52 Nepɥ bi zofo nuya nd̄a gá macj̄a, ne ya nd̄a de ra nd̄anija, ne ya nd̄axjua nd̄a, gatho nú'ɥ xqui 'ñehe pa e da zits'i'a, ne bi 'ñembabi'ɥ:

—¿Ha gue drá be pa e gui j̄agaguihɥ co ya huai ne ya za? 53 Pe nú'bɥ ndí 'bɥi hyastho con gue'ahɥ ja ra nd̄anija, hinte gá 'yøtcahɥ. Pe xibya, go xcuá ehɥ masque dega xuui pa gui j̄agaguihɥ. Ngue'a nuya ya orabya go ri orahɥ pa gui nd̄ahɥ de guequi, ne ya orabya go ya ora pa da nd̄a ra 'bɛxuui.

Ra Pedro bi gønga ra Jesu

(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)

54 Nepɥ de guehni bi gɥ nts'ahni'ɥ ra Jesu, ne bi zits'i ja rá ngu ra d̄anga nd̄a gá macj̄a, ha nura Pedro mi 'bɛfa dega zi yab̄tho, mri dɛni. 55 Ha nu mi zønga ra Pedro ja rá ngu ra d̄anga nd̄a gá macj̄a, xqui t'udi 'nara fasp̄i ja ra patio, ne ja mi huhni 'raya ja'i mri mpa'ti, nehe ra Pedro ja bi hñuhni con gue'ɥ. 56 Y de guehni 'nara nxutsi rá 'bɛgo ra d̄anga nd̄a gá macj̄a nu mi hyandi gue mi huhni ra Pedro ja ra tsibi xi bi nɥ'ti'a ne bi 'ñena:

—Pøde ne nuni ra d̄ame go mri 'ñoui ra Jesu nehe.

57 Pe nura Pedro bi gømbabi nú'a ra nxutsi ne bi 'ñembi:

—Hina, hindí padi to'o'a.

58 Nepu hinga ya'a bi hyanda ma'na ne bi 'ñembabi:

—Pøde ne'i go ngrí 'ñoui ra Jesu.

Ha nura Pedro bi 'ñena:

—Hina, hinga majuani ndrí 'ño'be'a.

59 'Mefa de xqui thogui ngu 'na ora bi 'ñena ma'na ra ja'i:

—Majuani nuna 'ñøhøni go mri 'ñoui'a, ngue'a nehni mfatho gue ra me Galilea.

60 Nepu nura Pedro bi 'ñena:

—Dí xi'a'i gue nixi dí padi nú'a guí ma.

Y nú'a ra ora de ts'a mi mangu njabu, bi mafi ra menja. 61 Nú'a ra ora'a bi ñegui ra zi Hmu Jesu pa bi hyanda ra Pedro, ha nura Pedro 'bestho bi zo rá mfeni de nú'a xqui xipabi desde rá madi, xqui 'ñembabi: “Ante da mafi ra menja ma gui cøngagui hñu'qui.” 62 Hangu nura Pedro bi bøni pa thi, xi bá nzoni nts'edi.

Ya ja'i mi ø'tuatho ra nt'eni ra Jesu

(Mt. 26:67-68; Mr. 14:65)

63 Ha nuya ja'i nú'u to'o mri su ra Jesu xi mi ø'tua ra nt'eni ne mi na'mbabi'u. 64 Y bi go'tua yá da co 'nara dutu ne mi umba ya mpe'ti, ne mi embabi'u:

—¡Xicaguihe xa to'o nú'a bi nap'a'i!

65 Ne mi xipabi ndunthi ya ts'onoya.

Ra Jesu ja yá thandi ra hmunts'a nda gá xodyo

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn. 18:19-24)

66 Rá hyax'a bi munts'a ya ndaxjua nda ne ya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley. Ne bi

ts'ixa ra Jesu pa hab_u mi munts'a nú'_u ya danga nda gá xodyo, y de guehni ja bá t'ambabini ne bi t'embabi:

⁶⁷ —Xicje, ¿ha gue xi majuani go gue'i grá Cristo xuá mehn'a'i Ajuá pa gui nda?

Nep_u nu'á bi dadi ne bi 'ñembabi'_u:

—'B_u ga eñ'ah_u gue go guequi, hingui cam-friguih_u. ⁶⁸ Ha nu'b_u ga ø't'ah_u 'raya nt'ani, hingui xicaguih_u, ha nixi gui hyεgaguih_u. ⁶⁹ Pe nuya pa xa 'ñep_u, Nú'á To'o e bi Nja'i ma da hñudi ja rá 'ñei Ajuá nú'á to'o bí pe'tsa gatho ra ts'edi.

⁷⁰ Nep_u nu'ú bi 'yambabi'á ne bi 'ñembabi:

—Nu'b_u, ¿ha gue go gue'i rá T'_u'i Ajuá?

Ra Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi'_u:

—Haha, go guecagui, ngu xcá mañhabya.

⁷¹ Nep_u nu'ú bi 'ñena:

—¡Pa te ma'ra ya testigo ga hoñh_u gue nucsehu ya dá øh_u nú'á bi ma!

23

*Ra Jesu bi ts'ixa hab_u mi ja rá ts'utbi ra Pilato
(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Jn. 18:28-38)*

¹ Y de guehni gatho nuya nda bi 'mai'_u bi zixa ra Jesu ja ra Pilato. ² Y nuni ja bi mardini bi ñapabi'_u ne bi 'ñena:

—Ya stá tsuhe nuna 'ñøhø mi 'yoni mi u'ta ya ja'i gue hinda gut'a yá njut'i ja ra nda Cesa, nehe xa 'ñense gue go guehni ra Cristo xuá mehna Ajuá pa da nda, 'na.

³ Hangué nura Pilato bi 'ñembabi:

—¿Ha go gue'i grá nda de ya xodyo?

Ha nura Jesu bi dadi ne bi 'ñena:

—Haha, go guequi, ngu gá ma.

4 Ha nura Pilato bi 'ñembabi ya nda gá macja ne gatho ya ja'i:

—Hinte ma ts'oqui dí tsatuabi nuna ra 'ñøhø.

5 Pe nu'á ma'na mi ñate nts'edi, ne bi 'ñena:

—Nuni go guehni xa 'ño xa 'yua'ta ya ja'i haburaza de ra hai Judea, bá fadi desde Galilea asta bi zøhø de guecua Jerusale.

Ra Jesu ja rá thandi ra Erode

6 Nu mi 'yøde njabu ra Pilato bi 'yambabi ya ja'i ua mrá me Galilea ra Jesu. 7 Y nu'á bi 'ñena gue ja mrá menguni'a, hangue nura Pilato bi mehni 'bestho'a ja ra Erode, ngue'a go gue'a mrá nda de ja ra hai Galilea, pe nú'u ya pa'u xqui zøhø ra Erode ne ja mi 'buhni Jerusale. 8 Nu mi hyanda ra Jesu ra nda Erode, xi bi johya'a ngue'a ya mi pe'tsa ndunthi ya pa xi mi ne da hyandi'a ngue'a xqui 'yøde xqui hma ndunthi de gue'a. Ne mi ne da hyandi da 'yøt'a 'nara milagro. 9 Y nu'á bi 'yamba ndunthi ya nt'ani, pe ra Jesu hinte bi dadi. 10 Ja mi 'buhni nehe ya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley, y ma'na xi mi ñate'u. 11 Nepu nura Erode co yá soldado bi nthedetho de gue'a. Nepu bi 'yø'tua ra nt'eni bi hyete ngu 'ñena 'nara nda co 'nara hoga he mahotho. Nepu nura Erode bi yopa mehna ra Jesu ma'na'qui pa ja ra Pilato. 12 Ra Pilato ne ra Erode mri 'ñatsahma'u, pe nú'a ra pa'a bi mádi'u.

Ra Jesu bri dapa ya ja'i pa da hyo

(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn. 18:39-19:16)

13 Nepu nura Pilato bi zohna gatho ya nda gá macja ne gatho ya nda de ra hnini, ne gatho ma'ra ya ja'i, 14 ne bi 'ñembabi'u:

—Nu'ah_u go uá tsincah_uua nuna ra 'ñøhø guí eñh_u gue 'ta ya ja'i, pe nugui stá ø'tua ya nt'aní ja ri thandih_u, y xcá 'yøh_u gue hinstá tsutua ni 'nara ts'oqui de nú'a guí mañh_u xa 'yøt'e. ¹⁵ Nixi ra nda Erode himbá tsutuabi ni 'nara ts'oqui, hangue bá yopa pehna ma'na'qui pa guecua. Ya nubya gá pah_u gue nuní hinte ma ts'oqui xa 'yøt'e pa gui ñaph_u gue rí 'ñepi da tho. ¹⁶ Hangue nugui, hønse ma ga manda dra fet'i, nep_u ga hegui.

¹⁷ Ra Pilato mi pε'tsi da hyεgui 'nara 'yofadi cada ra ngo de ra pascua, ngue'a gue'a myá nzai nuya gobierhnu de Judea. ¹⁸ Pe gatho nú'u ya ja'i mi 'buhni bi madi bi dø ya hmafi ne bi 'ñena:

—Hindí nehe gui thøgue ra Jesu, go da thøgue ra Barraba.

¹⁹ Nura Barraba xqui jot'a fadi ngue'a xqui gaxa ya ja'i pa da 'ñøt'atuhni ja ra hnini, ne ngue'a xqui hñote. ²⁰ Pe nura Pilato go mi ne da hyεgui ra Jesu, hangue bi yopa zofo ya ja'i ma'na'qui. ²¹ Pe nu'ú bi mafi ma'na nts'edi ne bi 'ñena:

—¡Nu'a dí xi'ahe, gue gui pont'i, gui pont'i!

²² Nurá hñu'qui bi 'ñembabi'u ra Pilato:

—¿Hanja? ¿Te ma ts'oqui xa 'yøt'ni? Nugui hindí tsutua ni 'nara ts'oqui nú'a rí 'ñepi da tho. Dí xi'ah_u gue ma ga manda dra fet'i, nep_u ga hegui.

²³ Pe nu'ú bi dø ya hmafi ma'na'qui, ne bi ja bi 'yadi gue dra pont'i'a. Ne co yá hmafi nú'u ya nda gá macja ne ma'ra ya ja'i, bi z_u yá ts'edi ngu mi ne'u. ²⁴ Hangue nura Pilato bi 'yøt'tua nú'a myá hne'u. ²⁵ Hangue go bi hyεgui nú'a ra 'ñøhø xqui 'yadi ya ja'i, nú'a mrá thuhu Barraba xqui jot'a fadi ngue'a mrá daga 'yøt'atuhni ne mrá hyote. Ha nura Jesu bi t'ent'ua yá 'yε ya ja'i pa da hyo.

Bi ts'ixa ra Jesu pa dra pont'i
(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Jn. 19:17-27)

²⁶ Y de bi ts'ixa ra Jesu pa dra pont'i, de má 'ñu bi nthɛui 'nara 'ñøhø mrá me Cirene mrá thuhu ra Simu xqui menga ja ra mbonthi, go gue'a bri japi bi duxa ra pont'i ne bi 'mɛfa de ja ra Jesu.

²⁷ Ne mri dɛni ndunthi ya ja'i, y ndunthi ya 'bɛhñá xi mi zoni ne mri mantho'ɥ por gue'a. ²⁸ Pe ra Jesu bi hyandi'ɥ ne bi 'ñɛmbi:

—Nu'ahɥ 'bɛhñahɥ me Jerusale, ogui zoñhɥ por guequi, nzonihɥ de gue'asɛhɥ ne por gatho ri batsihɥ, ²⁹ ngue'a ma da zø ra pa da 'ñɛna ya ja'i: “Rá mat'a Ajuá nú'ɥ to'o hinxa mɛ'tsa ni 'nara batsi nixi xa nzɥ.” ³⁰ Y nuya pa'ɥ ya ja'i ma da mafi ne da 'ñɛmbabi ya danga t'øhø ne ya t'ɥca t'øhø: “Yøt'e pa gui cobgahe pa hinda zɥcaguihe rá cuɛ Ajuá.” ³¹ Xi majuanɥ ma da thogui'ɥ ya ts'othogui, ngue'a nu'bɥ nuguɥ dí sufri ha hinte ma ts'oqui dí tu, xihmá nú'ɥ tu ya ts'oqui.

³² Nehe bi ts'ixa má yoho ya 'ñøhø nú'ɥ xqui t'ɛ'mbi da tho nehe ngue'a 'namyá nduts'oqui. Bi ts'its'i pa da tho mahyɛgui co ra Jesu. ³³ Ha nu mi zønga ja 'nara zi t'øhø rá thuhu Ñaxmadu, ja bri pont'ini ra Jesu co nú'ɥ má yoho ya 'ñøhø, 'na bri 'ba'ma ja rá 'ñɛi, ha nu'a ma'na ja rá ngahá. ³⁴ Y nu de mi zɥhni ra Jesu ja ra pont'i, nu'á bi 'ñɛna:

—Ma Dada'i, pumbabi gatho nuyɥ ya ja'i bi 'yøtca njaua, ngue'a nuyá hingui paɗi nú'a øt'e.

Ha nú'ɥ ya soldado mi 'bɥhni bi ma ra taha'ɥ pa da nu to'o gue'a da dahá 'na de nuyá he ra Jesu. ³⁵ Y ndunthi ya ja'i mi 'bahni bi hyandi bri pont'a

ra Jesu, ne asta ya nda gá xodyo mi øtbuhlatho de gue'a ne mi ena:

—Ma'ra ha, bi pøhø, pe nu'b_u xi majuani go guehni ra Cristo xuá mehna Ajuá pa da nda, dí ne ga hanth_ubya da mpøhøse.

³⁶ Nehe nuya soldado mi øtbuhlatho de gue'a, mi umbabi ra ju'tsa vinu pa da zi, ³⁷ ne mi embabi'u:

—'B_u xi majuani go gue'i grá Nda de ya xodyo, mpøhøse núbya xa.

³⁸ Ne xqui thøtua ja rá ña ra pont'i 'nara t'ofø xqui t'ofø dega griego, ne dega lati, ne dega ebreo, mi ena njaua: “Go guehna ra Nda de ya xodyo.”

³⁹ Nep_u 'na de gue nú'u ya nduts'oqui xqui 'bont'i nehe mahyεgui, bi ñama'ñ_u de gue'a ne bi 'ñembabi:

—'B_u xi majuani go gue'i grá Cristo xuá mehn'a'i Ajuá pa guí nda, mpøhøse ne pøhøguihe.

⁴⁰ Pe nú'a ma'na ra nduts'oqui xqui 'bont'i nehe, bi z_ui nú'a bi ñama'ñ_u, ne bi 'ñembabi:

—¿Ha hinguí tsu Ajuá pa gá manga njab_u? ⁴¹ Guí nu gue dí sufrih_uua mahyεgui, pe nujá rí 'ñepi ga sufrih_u pa ga juth_u nú'a stá øth_u, pe nuni ra 'ñøhø hinxa 'yøt'a ni 'nara ts'oqui.

⁴² Nep_u nu'á bi 'ñembabi ra Jesu:

—Gui bengagui nu xcrí hudi ja ri hudi dega hmanda.

⁴³ Ra Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Nugui dí xi'a'i gue núbya 'bestho ma guí 'b_ui con guecagui nuni mahets'i.

Ra Jesu bi du

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19:28-30)

44 Y ngu mi nde ma pa bi 'mεxuui maxøgue ra ximhai, pa asta ngu nzɯnga hñu nde, 45 ngue'a nura hyadi himbi yot'i, ha nura danga xɯni dutu mi naxa mbo ra ndanija pa mi cot'a habɯ ma'na xmá nsunda, bi xøgue desde maña asta rí ga'ti.

46 Nepɯ ra Jesu bi ña nts'edi ne bi 'ñena:

—Ma Dada'i, nubyá dí εnt'a'i ma te ja ri 'yε.

Ne mi uadi bi mɯnga njabɯ, 'bestho bi du.

47 Ha nu mi hyanda njabɯ ra nda gá soldado bi xøcambeni Ajuá ne bi 'ñena:

—Xi majuaní nuna 'ñøhøni hinte ma ts'oqui mi tu.

48 Gatho nú'ɯ ya ja'i mi 'bɯhni de mi uadi mi hyanda gatho nú'a xqui nja, bi ma de guehni co ndunthi ra dumɯi. 49 Pe gatho nú'ɯ ya ja'i myá mpaði ra Jesu, ne 'raya 'behña xqui deni desde Galilea, bi gohi zi yabɯtho mi handa gatho nú'a bi nja.

Ra Jesu bi t'agui

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19:38-42)

50 Mi 'bɯ 'nara 'ñøhø xi mrá hoja'i mrá thuhu ra Jose, mrá mengu de ra hnini Arimatea de ra hai Judea. Nu'á mrá nda nehe de ra hmunts'a nda gá xodyo. 51 Pe nu'á mi tø'mi da hyandua rá hmanda Ajuá, hangue nu'á himbi ne bi mfaxui yá mindaui ngu nú'a xqui ncohi'ɯ ja yá hmunts'i. 52 Hangue nu'á bi ma bá c'a'tsa ra Pilato pa bá apabi ra nsequi da 'yacua rá ndo'yo ra Jesu. 53 Nepɯ bi ca'ma ja ra pont'i, bi mant'a co 'nara hoga dutu, ne bá pegui ja 'nara 'ra'yo nt'agui nú'a xqui thoca ja 'nara medo, y ja nú'a ra nt'agui'a hinxqui nt'aguini ni 'nara ja'i.

54 Y nura pa'a go mrá pa dega nthoqui, ne ya mi ma da mudi ra pa dega tsaya.

55 Ha nuya 'behña nú'x qui dēna ra Jesu desde Galilea bi ma pa bá handa hab_x xqui t'agui ra Jesu ne hanja xqui 'becuabi rá ndo'yo. 56 Ha nu mi menga ja yá ngu'x, bi hyoca 'raya hoga ñuni ne 'raya njots'i. Y bi ntsaya'x nú'a nsabdo ngu mi mangan ra ley.

24

Ra Jesu bi yopa nte de ra du

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10)

1 Ra mudi pa de ra semana nú'a ndomingo mi xudi xi 'nitho nú'x ya 'behña bi ma pa ja ra nt'agui ne bi hñaxa nú'a ra hoga ñuni xqui hyoqui'x, ne bi mēui ma'ra yá mi'behñau. 2 Y nu mi zōni'x bi zudi xqui t'ent'a nú'a ra do xqui jothma ra nt'agui. 3 Ne bi yut'i ja ra nt'agui'x pe himbi zutuani rá ndo'yo ra zi Hmu Jesu. 4 Ne nu'ú xi bi du yá mui ne himi pa te da 'yøt'x, ne mi dāmfri'x bi hyandi mi 'bahni yoho ya 'ñøhø xqui hñe t'axi asta mri huexqui. 5 Pe nu'ú co ra ntsu bi ñe'mitho, himbi guxa yá da. Ha nú'x ya 'ñøhø bi 'ñembabi'x:

—¿Hanja e guí hoñhua ja ya nt'agui nú'a te?

6 Hinjo'oua, ya xa yopa nte. Beñ_x nú'a bi xi'ah_x nú'b_x nguí 'buh_x Galilea. 7 Bi 'ñeñ'ah_x gue Nú'a To'o e bi Nja'i mi pē'tsi da t'ent'ua ja yá 'yε ya ts'oja'i nú'x to'o mi ma da pont'i'a, pe rá hñupa mi ma da yopa nte'a de ra du.

8 Hangue nu'ú bi beni 'bestho de nú'x ya noya xqui xipa ra Jesu. 9 Ha nu mi menc'x de ja ra nt'agui bi ma bá xipa gatho nú'x 'ret'ama'ra ya

apostol ne gatho ma'ra nú'ᵁ to'o mri dēnhmā ra Jesu. ¹⁰ Nú'ᵁ to'o bi hñā'tsua ra noya ya apostol go ra Maria Magdalena ne ra Juana ne ra Maria rá nānā ra Cobo, ne nú'ᵁ ma'ra ya 'bēhñā. ¹¹ Pe nuyá apostol ra Jesu himbi gamfri'ᵁ, ne bi 'ñembabi nú'ᵁ ya 'bēhñā gue xqui 'bē yá mfeni.

¹² Pe ra Pedro bi nest'ihī bá c'a'tsa ra nt'agui, y nu mi zōni'a bi ndoqui bi hyanda mbo ra nt'agui gue hōnse nú'a ra dutu xqui 'bant'a ra Jesu mi 'bōnga 'na lado. Y nu'á bi menga habᵁ mi 'bui, ne himi padi te da beni de nú'a xqui nja.

*Yoho yá nxadi ra Jesu mri ma paja ra hnini Emaú
(Mr. 16:12-13)*

¹³ Guet'a ra pa'a yoho yá nxadi ra Jesu mri ne ra 'ñu mri ma pa ja ra hnini Emaú, mi pe'tsa ngu 'ret'ama'ra kilometro rá ñabᵁ de Jerusale. ¹⁴ De mri ne ra 'ñu mi mpetue de gatho nú'a xqui nja. ¹⁵ Ha de ts'a mri mpetue de nú'a xqui nja, ra Jesu bi zudi'ᵁ ne bi ncompauí má 'ñu. ¹⁶ Ne masque mri 'ñoui'ᵁ pe himbi za bi badi'ᵁ ua go mi gue'a. ¹⁷ Ha ra Jesu bi 'yambabi'ᵁ ne bi 'ñembi:

—¿Te rá 'bē guí 'yo má 'ñu guí mañhᵁ? ¿Hanja guí tu ri muihᵁ?

¹⁸ 'Na de gue'ᵁ mrá thuhu ra Cleofa bi dadi ne bi 'ñembabi:

—Gatho ya ja'i padi nú'a bi nja nuni Jerusale de nuya pabya. ¿Hanja hinte xcá padigue?

¹⁹ Nepᵁ ra Jesu bi 'ñembabi:

—¿Te 'bē'a xa nja?

Y nu'á bi 'ñembabi:

—Ha hincá 'yøde de ra Jesu me Nasare, gue'a mi 'nará 'mēhni Ajuā, ne mi hanpa rá ts'edi'a pa mi ñā ne pa mi øt'a ya dānga t'øt'e ja yá thandi

ya ja'i ne Ajuá. ²⁰ Ha nuya ndá gá macjá ne nú'ú ma ndahú de ma hninihú bi gú ne bi 'yent'ua ja yá 'yé ra Pilato pa bi manda da tho'á ja 'nara pont'i. ²¹ Nuje ndí beñhe ne ndí tømhe gue go gue'á mi ma da ñanjú nújú dyá me Israelhú, pe xi núbya ya pɛ'tsa hñu pa xa du. ²² Ha 'raya 'bɛhñá de guecje bi ma maxudi xi 'nitho ja ra nt'agui pa bá c'á'tsi, nepú picaguihe ena gue ya himi 'bɛni rá ndo'yo ra Jesu. ²³ Ne ena gue xqui hyanda 'raya ɛnxɛ nú'ú bi xipi gue ya xqui yopa nte de ra du. ²⁴ Ne de gue'á bi ma 'rama compahe pa bá c'á'tsa ra nt'agui y eñ'ú gue bi zadi ngu nú'á xqui mǎnga ya 'bɛhñá, ne eñ'ú nehe gue nixi gue'ú himbi hyanda ra Jesu.

²⁵ Nepú ra Jesu bi 'ñembabi'ú:

—¿Hanja hinxcá beñhú nú'á xcá hñe'thú ja ra Mǎca T'ofó, ne hanja hinxcá camfrihú nú'á bi mǎnga yá 'mɛhni Ajuá? ²⁶ ¿Ha gue hingue mi mahyoni da thogui njabú ra Cristo nú'á xuá mɛhna Ajuá pa da ndá, nepú da yopa menga mahets'i pa da t'umba rá hudi dega nsu?

²⁷ Nepú nu'á bi mudi bi xipabi'ú nú'á mǎnga ra Mǎca T'ofó habú má de ra Cristo nú'á rá 'mɛhni Ajuá pa da ndá, desde ra mudi t'ofó de ra Moise ne gatho nú'á bi mǎnga ma'ra yá 'mɛhni Ajuá.

²⁸ Ha nu mi zoni nú'á ra hnini habú mri ma'ú, ra Jesu bi 'yøt'e ngu mi má da thoguitho. ²⁹ Nepú nu'ú bi zami da 'ñoxi con gue'ú ne bi 'ñembabi:

—Cohi con guecje, gue'á ya bi nde ne ya ma da nxuui.

Ha nura Jesu bi yut'i ja yá ngu'ú pa da gohi con gue'ú. ³⁰ Ne nu'ú bi hñudi ja ra mexa pa da nt'oxi. Nepú ra Jesu bi gú ra thuhme ne bi japabi, ne bi heque pa bi umbabi'ú. ³¹ Nú'á ra ora'á bi baði'ú

gue go mi gue'a ra Jesu, pe nu'á 'bestho bi 'méditho de gue'ụ. ³² Ne mri 'ñémbabi'ụ:

—ịNe xi majuani ndí tsahụ 'nara johya ja ma corasohụ nú'bụ mi xicaguihụ má 'ñu de ra Mạca T'ofu!

³³ Nepụ nu'á 'bestho bi gụ yá 'ñu bi menga pa Jerusale. Ne ja bi zadini nú'ụ 'ret'ama'ra ya apostol xqui munts'i ne ma'ra ya nxadi. ³⁴ Ne bi t'embabi nú'ụ yoho:

—Xi majuani xa yopa nte ma zi Hmuhụ, ngue'a ra Simu bi hyandi, ne xa xicaguihe.

³⁵ Nepụ nú'ụ yoho bi metuabi nú'a xqui nja ja ra 'ñu, ne hanja bi badi'ụ ra Jesu nura ora mi hyeca ra thuhme.

*Ra Jesu 'bahni madetho de yá nxadi
(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Jn. 20:19-23)*

³⁶ Ts'a mi ñátho de nú'a xqui hyandi'ụ ne nú'a xqui nja, mi damfri'ụ ra Jesu mi 'bahni madetho de gue'ụ, ne bi 'ñembabi:

—'Bụhụ te rá 'ñenthó.

³⁷ Pe nu'ú xi bi ntsu, ne mi hu yá mụi gue mi handa 'nara thedi. ³⁸ Pe ra Jesu bi 'ñembabi:

—¿Hanja guí tsuhụ? ¿Pa te guí beñhụ ja ri mfenihụ njabụ? ³⁹ Hyandga ma 'yehụ ne ma ua, go guecagui drá Jesu. Thangaguihụ ne hyandgahụ xá hño, ngue'a 'nara ndahi hingui pe'tsa ra ngø nixi ra ndo'yo ngu guí hanthụ dí pe'tsi.

⁴⁰ Y nu mi uadi bi mąnga njabụ, bi 'ñutuabi'ụ yá 'ye ne yá ua. ⁴¹ Pe nu'ú himi tsa da gamfri ngue'a ngu xqui mpumfri'ụ co ra johya, ne himi padi te da beni'ụ. Nu'bú nu'á bi 'ñembabi'ụ:

—¿Ha gue ja te ga tsihụ?

⁴² Nepu nu'ú bi umba 'na xeni ra hua xqui hñaxi, ne 'na xeni ra t'afi dega colmena. ⁴³ Y nu'á bi hñani ne bi zi de ja yá thandi'u. ⁴⁴ Nepu bi 'ñembabi'u:

—Ya stá thogui nú'a dá xi'ahu nú'bu ndí 'bui con gue'ahu, ngue'a mi mahyoni da njabu gatho nú'a xa nt'ofojá rá ley ra Moise, ne nú'a bi mąnga ma'ra yá 'mehni Ajuą, ne nú'a mąnga ja ya Salmo.

⁴⁵ Nepu nu'á bi xipabi'u nú'a mąnga ra Maąa T'ofopa bi za bi zo yá mfeni, ⁴⁶ ne bi 'ñembabi:

—Njaua xa nt'ofogue ra Cristo nú'a xuá mehna Ajuą pa da nda, mi mahyoni da du, ne rá hñupa mi mahyoni da yopa nte de ra du. ⁴⁷ Y nehe ena gue co rá ts'edi de rá thuhu'a ma da hma de gue'a gatho rá nguni ra ximhai, da mudi de guecua Jerusale da ts'ofoya ja'i gue da ñobri pa dra pumba yá ts'oqui. ⁴⁸ Y nu'ahabya, ma gui damajuanihu de nuya ya t'ot'e xcá hyanthu. ⁴⁹ Y nugui ma ga pehn'a'ihu ra Maąa Ndahi nú'a xa ña't'ahu ma Dada. Pe ja da cohua ja ra hnini Jerusale asta hingui hñañhu nú'a ra ts'edi'a ma dua ehe de mahets'i.

Ra Jesu bi ma mahets'i

(Mr. 16:19-20)

⁵⁰ Nepu ra Jesu bi zixa gatho yá apostol bi bõni de ra hnini Jerusale pa rí ma'u ja 'nara zi t'uca hnini rá thuhu Betania, y nu'á ja bá juxni yá 'ye pa bi japabi'u. ⁵¹ Y nu mi uadi bi japabi'u, nu'á bi 'uegue de gue'u, bi ts'its'i pa mahets'i. ⁵² Y nu'ú 'mefa de xqui xocambeni ra zi Hmu Jesu, bi mengui'u pa Jerusale co ndunthi ra johya. ⁵³ De guehni nzantho mi 'bui ja ra ndanija mri xocambeni Ajuą. Njabu gue'a.

CXXX

Ra 'Ra'yo Testamento
New Testament in Otomi, Mezquital (MX:ote:Otomi,
Mezquital)

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Otomi, Mezquital

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Otomi, Mezquital

ote

Mexico

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Otomi, Mezquital

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2023 from source files dated 29 Jan 2022

c6437f19-566b-5232-8b2a-5c88e5a5622b